

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Νύμφες · Νεράϊδες - Μπούλες

Η ομάδα Γυναικών Μπάσκετ του «Ζαφειράκη» στην Α' Εθνική



—●—
Τα παιχνίδια
της γειτονιάς

—●—
Η καταπολέμηση
της ψύλλας

Από αριστερά προς τα δεξιά
Όρθιοι: Κοντόζης Δημήτριος (προπονητής), Χατζησλάβου Βασιλική, Γιάντσιου Χρυσάνθη, Μπαντή Ευθυμία, Σεπιτάνου Μαρία, Ζαφειράκου Αικατερίνη, Καρατσιώλη Αργυρούλα, Τζιωνας Ιωάννης (έφορος). Καθήμενες: Ζιάννη Ευθυμία, Λίτου Μαριάνθη, Ηλκου Θωμαή, Σεπιτάνου Αναστασία, Καρατσιώλη Μαριάννα

Το ελληνικό μέλι ένα ανόθευτο προϊόν

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

τοῦ ἔτους 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙΪΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση Βασιλέως Κων)ντίνου 40, κάθε Δευτέρα Τρίτη Πέμπτη 6-9 ἀπόγευμα.

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΕΤΟΣ Η Τόμος Δ' Τεύχος 27

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσεύς Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσιαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος 21.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Αθλητική ομάδα γυναικών Μπάσκετ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Τυπογραφία» Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 — τηλ. 260.140 & 226.924
Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ ΘΩΜΑ: Νύμφες — Νεράιδες Μπούλες	48
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚΟΥ: Αντώνιος Αντωνιάδης	52
ΜΗΤΣΙΑΛΑ — ΖΕΓΚΙΝΗ ΕΛΕΝΗΣ: Αναμνήσεις του Ν. Μητσίανη από το Γκουρνόσοβο	53
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ: Τα παιχνίδια της γειτονιάς	54
ΣΒΑΡΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ: Το σπιτουμάζωμα	57
ΣΠΑΡΤΣΗ ΝΙΚΟΥ: «Τα Ιονάφκια»	60

Λογοτεχνικά — Παιδαγωγικά Ιατρικά — Επιστημονικά

ΤΖΙΩΝΑ ΙΩΑΝΝΗ: Η λειτουργία της ποινής ως Εκπαιδευτικό μέσο	63
ΣΙΟΥΓΓΑΡΗ ΚΩΝ/ΝΟΥ: Σατυρικοί Στίχοι	68
ΚΑΠΕΤΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΤΑΣΟΥ: Ηλιακά Συστήματα	69
ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤ. και ΝΙΚ.: Ανίχνευση Καρκινο- γόνων παραγόντων στο περιβάλλον	71
ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΝΑ: Ποιήματα	75
ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ — ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΙΚΗΣ: Επιστροφή	76

Δενδροκομικά — Γεωργικά Διάφορα

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΑΝ: Το Ελληνικό μέλι, ένα ανόθευ- το προϊόν	72
ΡΟΥΜΠΟΥ ΑΘ.: Η καλλιέργεια της Ελιάς στο Νο- μό Ηρακλίου	79
ΥΦΑΝΤΙΔΗ ΜΙΧ.: Η Ελληνική σιροτροφία σε ύστα- τη στιγμή	82
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Δενδροκομικά θέματα	83

Δοαστηριότητες Συλλόγων

ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚΗ: Ο ΕΟΣ Ναούσης μετά τον πόλεμο	66
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚ.: Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών	77
Ζαφειράκης στο Μπάσκετ	85
Θεατρική ομάδα Λυκείων	86

Αγαπητέ φίλε

Δίνουμε και πάλι το παρόν. Στο τεύχος αυτό δημο-
σιεύουμε όπως πάντα ειδικά κατατοπιστικά άρθρα λαο-
γραφικού και ιστορικού περιεχομένου από την παλιά και
πρόσφατη ιστορία του τόπου. Έτσι ο αναγνώστης πλη-
ροφореύεται και ενημερώνεται πώς ήταν οργανωμένη η
ζωή των κατοίκων στις περασμένες εποχές μέσα στο σπίτι
ως οικογένεια, και έξω στην πόλη με τις συντεχνίες
και τα επαγγέλματα. Επί του προκειμένου, αποκτά ιδιαί-
τερο ενδιαφέρον, το προκαταρκτικό πρακτικό Συντεχνίας
Υποδηματοποιών Ναούσης «ο Άγιος Σπυρίδων» συνταγ-
μένο στις 15 Δεκεμβρίου 1919.

Αγαπητέ φίλε

Στις σελίδες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» φιλοξενούμε κεί-
μενα που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες των πολι-
τιστικών συλλόγων και σωματείων της πόλης μας. Θεα-
τρικές παραστάσεις μαθητών Λυκείων κ.λ.π. Εδώ πρέπει
να αναφέρουμε την μεγάλη επιτυχία που σημείωσε το
Αθλητικό τμήμα του Ε.Γ.Σ. Ναούσης ο «Ζαφειράκης»,
Έδω η ομάδα Μπάσκετ γυναικών ανέβηκε στην Α' Εθνι-
κή Κατηγορία, αποτέλεσμα πολυετούς και μεθοδικής ερ-
γασίας και συνεργασίας Διοικήσεως, ηθοποιών και
αθλητριών.

Αγαπητέ φίλε,

Στο περιοδικό μας δημοσιεύουμε άρθρα που έχουν
σχέση με την εκπαίδευση των νέων, την υγεία και την
διατροφή των ανθρώπων. Επίσης άρθρα δεντροκομικής φύ-
σεως. Επίκαιρο είναι και το σχετικό άρθρο που αφορά
την εκτροφή του μεταξοσκώληκα, σύμφωνα με τα σημερι-
νά δεδομένα της Ελληνικής πραγματικότητας.

— Αυτά για σήμερα. Ευχόμεθα ευχάριστο καλοκαί-
ρι και καλές διακοπές. Θα είμαστε κοντά σας σε τρεις
μήνες.

Γειά σας
Ο Ντίν

Υ.Γ. Με το σημερινό τεύχος διανέμεται και το ευ-
ρετήριο ύλης του τρίτου τόμου (περίοδος 1982-1983)

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	δρχ. 500
Δήμοι, Κοινότητες, Συν)σμοί	δρχ. 1.000
Εξωτερικού Δολάρια	20

Νύμφες - Νεράϊδες - Μπούλες

Η πίστη στις Νύμφες - Νεράϊδες είναι πανάρχαια και πανελλήνια και μακροβιότητα, αφού μέχρι τις μέρες μας ζει στον απλοϊκό λαό, όλοι μένουν ακόμα χπλοϊκοί! Κάποιοι «παλιοί» στην άγια ελληνική ύπαιθρο και τα παιδιά, όσο είναι παιδιά και δαδάζουν ή ακούν παραμύθια και ιστορίες για Νεράϊδες.

Οι Νύμφες ήταν για τους αρχαίους Έλληνες οι κυριότερες θεότητες των γλυκών νερών. Κι όπως

τές φώναζαν στις δύσκολες στιγμές τους οι τυραννισμένοι άνθρωποι, για να τους δοθήσουν μεσολαβώντας στους μεγάλους, στους απρόσιτους για τους πολλούς, θεούς του Ολύμπου.

Νύμφαι νηϊάδες, κούραι Διός...

Καλές Νεράϊδες, του Διός κοπέλλες, αχ: ποτέ μου δεν τό'λπιζα πως θα σας δω κι οι προσευχές μου τώρα ως είναι καλοπρόσδεχτες. Και δώρα σαν και πρώτα θα σας προσφέρω, αν του Διός η πλουτοδότρα κόρη ζωή μ' αφήσει να χαρώ, το γιό μου αν μου φυλάξει.

Στις Νύμφες προσεύχεται κι ο δυσχός, ο Μελάνθιος, κακομεταχείριτος χοιροδοτικός του Οδυσσέα, ρίστηκε τον μεταμφιεσμένο σέφη ο Εύμαιος, όταν ο άπιστος γιδεύε

ο Μελάνθιος, κακομεταχείριστηκε τον μεταμφιεσμένο σέφη τ' άνω αφέντη του (ρ. 242—245):

Νύμφαι κρηναίαι, κούραι Διός...

Νεράϊδες θρυστογέννητες, του Δία θυγατέρες, καμιά βολά αν σας έκαψε παχιά μηριά ο Δυσσέας τράγων κι αρνιών, ξακούστε τον τώρα μου αυτόν τον πόθο. Ας έρθει κι ο Δυσσέας πιά, ο Δίας ως τον φέρει...

Διαφωτιστικά για τον τόπο και τον τρόπο της λατρείας των Νυμφών είναι όσα αναφέρει στην Οδύσσεια (ρ. 357—362) ο Όμηρος με το πείσμα της προστάτισας του ήρωά του, της Αθηνάς:

Να του θαλάσσιου γέροντα Φόρκυα το λιμάνι.
Να κι η στενόφυλλη ελιά στου λιμανιού το βάθος.
Κοντά της είναι κι η βαθιά σπηλιά γεμάτη χάρες
πανάγιος τόπος των Ξωθιών, που τις καλούν Νεράϊδες.
Κι αυτή είναι η θολωτή σπηλιά που πήγαινες κι ο ίδιος
και στις Νεράϊδες έκανες αρχοντικές θυσίες.

Τα παραπάνω συμπληρώνονται Οδύσσεια (ρ. 205—213):
κι απ' όσα γράφει ο Όμηρος στην

Κι όταν οι δύο, τ' ανώμαλο περνώντας μονοπάτι,
στη χώρα φτάσανε κοντά, στη μαρμαρένια θύση,
του Ιθάκου, του Πολύκτορα και του Νηρέτου κτίσμα,
όθε έπαιρναν τ' αρρότρεχο νερό της οι πολίτες
κι είχε όλο από νερόχαρες λεύκες τριγύρω δάσος
ολούθε κυκλογύριστο, και το νερό το κρύο
ψηλά απ' το βράχο ανάβρυζε, και των Ξωθιών πιο πάνω
είχε θωμό, που κάνανε θυσίες οι διαβάτες,
εκεί ο Μελάνθιος, ο γιος τους βρήκε του Δολιού...

Για τις Νύμφες οι αρχαίοι Έλληνες δεν έχτιζαν ναούς αλλά τις λάτρευαν στους τόπους της κατοικίας τους κάνοντας θωμούς κοντά σε πηγές ή μέσα σε πηλιδές που είχαν ή βρίσκονταν κοντά σε πηγές. Αυτοί οι χώροι ήταν τα ιερά των Νυμφών, τα Νυμφαία, και τα δώρα που προσφέρονταν ήταν: μέλι, γάλα, λάδι, κρασί, ρόδια, λου-

Του Θωμά Γαβριλίδη

δεν νοείται ζωή χωρίς γλυκό νερό, έτσι δεν μπορεί να νοηθεί και ζωή χωρίς Νύμφες.

Οι Νύμφες ήταν πάρα πολλές κι έπαιρναν τα ονόματά τους από τον τόπο της κατοικίας τους: Ορεστιάδες, Ναϊάδες, Αγρονόμοι, Ποταμίδες, Κρηναίδες, Δρυάδες, Αντριάδες, Νηρηίδες. Ο Όμηρος τις αποκαλεί κόρες του Δία. Ο Ησίοδος λέει: ότι μια κατηγορία, οι Μελίες Νύμφες, γεννήθηκε από τις σταγόνες που χύθηκαν από το τραύμα του Ουρανού, όταν τον ακρωτηρίασε ο Κρόνος. Πολύ συχνά τις θεωρούσαν κόρες του ποτάμιου θεού της περιοχής που κατοικούσαν. Πολλές αρχαίες οικογένειες για να δείξουν την υψηλή τους καταγωγή ισχυρίζονταν ότι κάποιος πρόγονός τους είχε πάρει γυναίκα του κάποια Νύμφη...

Από τις πιο γνωστές ονομαστικές ήταν οι: Νύμφες Δαυλίδ, Σπάρτη, Καλκίς, Ερατώ, Δάφνη. Νύμφη θεωρούνταν και η Βέρα.

Για τον πιστό τους οι Νύμφες ήταν οι νεαρές κοπέλλες που έχουν όλες τις χάρες στον πιο μεγάλο θαμνό: αιθέρια ομορφιά, ουράνια καλοσύνη και ακούραστη προθυμία να υπηρετούν, κι επειδή κατοικούσαν κοντά στους ανθρώπους, αν-

λούδια, λυχνάρια, κοσμήματα, αγγεία, αγάλματα κ.ά.

Περίφημα Νυμφαία στην αρχαιότητα ήταν το σπήλαιο της Βάρης και το άντρον των Νυμφών και του Πάνα στην Πάρνηθα, των Σφραγισμένων Νυμφών στον Κεθαίρων, και το Νυμφαίο της Εφέσου, που στάθηκε πρότυπο για τα μεταγενέστερα Νυμφαία των Ρωμαίων, που πολλά ήταν τεχνητά, παλάτια ή

επαύλεις, με αφίδες για σπηλιές και τεχνητές πηγές, στολισμένα με αγάλματα Νυμφών, επίγειοι παράδεισοι, τόποι αναψυχής, γιορτών και τέλεσης γάμων. Περίφημα ήταν και τα Νυμφαία - υδραγωγεία της Κωνσταντινούπολης και της Αντιόχειας.

Το πιο οιοιαστικό όμως είναι το Νυμφαίο της Ιθάκης που μας το περιγράφει ο Όμηρος (ν. 10 κ.ε.)

«Ζύγωνε τότε στο νησί τ' ἀφρόχαρο καράδι.
Ένα λιμάνι βρίσκεται, του Φόρκυνα στο Θιάκι
έχει κι ελιά στενόφυλλη στου λιμανιού το βάθος
και μια κοντά της θαμπερή σπηλιά γεμάτη χάρες,
πανάγιος τόπος των Ξωθιών, που τις καλούν Νεραΐδες.
Εκεί κρουτήρια βρίσκονται και πέτρινα πιθάκια
που πάνε μέσα οι μέλισσες και πλάθουν τις κηρήθρες.
Κι έχει πετρενίους αργαλειούς, μεγάλους που οι Νεραΐδες
φαίνουν θαλασσογάλανα πανιά, να βλέπεις θάμα.
Τρέχουν αστέρευτες πηγές, κι έχει η σπηλιά δυο πόρτες
μια προς το μέρος του βοριά, που κατεβαίνει ο κόσμος,
και μια άλλη κατά το νοτιά, για τους θεούς, κι ουτ' άλλος
περνά θνητός, μον' των θεών ο δρόμος είναι εκείθε».

Ένα από τα αρχαιότερα Νυμφαία πρέπει να ήταν και το Νυμφαίο της Μίεζας, που η θρύση του ίσως χάνεται στον κόσμο του μύθου μαζί με το όνομα της πόλης στην οποία ανήκε, της Μίεζας, της αδερφής της Βέροιας και του Όλγανου, της κόρης του Βέρητα. Το Νυμφαίο της Μίεζας δεν ευτύχησε να τραγουδηθεί από έναν Όμηρο ούτε να προσκυνηθεί από έναν Οδυσσέα, δεν στάθηκε όμως λιγότερο ευνοημένο απ' τη μοίρα, γιατί προσκυνήθηκε από έναν Αριστοτέλη και από έναν Μεγαλέξαντρο.

Ο Πλούταρχος στο διδύλο το σχετικό με τον Αλέξαντρο, από το έργο του «Βίοι Παράλληλοι» αναφέρει ότι το Νυμφαίο της Μίεζας έβρισε ο Φίλιππος σαν χώρο που θα στέγαζε τη Σχολή, στην οποία μακριά απ' το θόρυβο της πρωτεύουσας ο μεγάλος δάσκαλος θα εκπαιδεύει τον μεγάλο επίσης μαθητή και τη συντροφιά του, τους βασίλικους παίδες. Στα μέσα περίπου του τέταρτου προχριστιανικού αιώνα,

(343/2 π.Χ.) το Νυμφαίο της Μίεζας γνωρίζει τη μεγαλύτερη δόξα του. Στην εποχή του Πλούταρχου, γύρω στον πρώτο με δεύτερο μεταχριστιανικό αιώνα ζει με την ανάμνηση των περασμένων μεγαλείων του, αφού, όπως αναφέρει ο Πλούταρχος, στην εποχή του έδειχναν οι ξεναγοί τις λίθινες έδρες και τους περιπάτους του Αριστοτέλη, κι ας είχαν περάσει πάνω από πεντακόσια χρόνια.

Πότε ρήμαξε και από ποιές αιτίες, τί απόγιναν τα πλούσια αφιερώματά του και ποιά μορφή είχε στην εποχή της δόξας του είναι ερωτήματα που ίσως κάποτε, όταν ολοκληρωθούν οι ανασκαφές, που άρχισαν πριν είκοσι χρόνια περίπου, δρουν κάποια απάντηση.

Αλλά κι έτσι μέσα στην εγκατάλειψη και στην ερημιά του το Νυμφαίο της Μίεζας δεν είναι δουλό ερείπιο. Η φύση μένει ευτυχώς σχεδόν απεράλλαχτη και τα μόνα ευδιάκριτα σημάδια της επέμβασης του ανθρώπου είναι εκείνα που ά-

φησαν τα χέρια των αρχαίων τεχνιτών, που δείχνουν ότι ο νους που τα καθοδηγούσε τη σεβάστηκε. Αν σώζονταν τα αρχαία χτίσματα ακέραια, θα βλέπαμε χειροπιαστά τα αποτελέσματα της φυλολατρικής, που για τους αρχαίους Έλληνες δεν ήταν ούτε προϋπόθεση κάποιου συρμού ούτε κάποια σχολική καλλιέργειας αλλά αληθινής πίστης στη θεϊκή υπόσταση της Φύσης, που δεν αφήνει ατιμώρητους τους διαστές της.

Το τοπίο του Νυμφαίου θατηρήθηκε σχεδόν ανέγγιχτο. Το ανθρώπινο χτίσμα μπήκε στην αγκαλιά του σαν το πουλί που χώνεται σ' ένα καταφύγιο για να γλυτώσει από μια καταγίδα, κι όταν φύγει απλώς το καταφύγιο μένει πιο μόνο. Αυτό το αίσθημα νιώθε ο σημερινός επισκέπτης του Νυμφαίου της Μίεζας. Τόσο άμορφη φύση κι όμως κάτι της λείπει! Κάνι που υπάρχει τριγύρω αλλά δε βρίσκεται εκεί που χρειάζεται: Μερικά δοκάρια στις έτοιμες υποδοχές των λαξευμένων δρόμων και οι πόρινοι τοίχοι που θα γεμίσουν το κενό και θα κάνουν θαυμάσιους περιπάτους του μεγάλου δασκάλου.

Λείπουν οπωσδήποτε πολλά που λάμπρυναν το Νυμφαίο της Μίεζας, αλλά μένει ο τόπος με τις αστέρευτες πηγές των Νυμφών που λιλαριούνται αδιάκοπα και καθρεφτίζουν στα νερά τους την Άνοξη τους κάσιουδοι, τα πρώτα ρόδα και τις αγριολίτσες, τις δίνκες, κι έπειτα στο κάμα του καλοκαιριού τη δλάστηση που οργιάζει ολόγυρά τους. Μένει κι η Αράπιτσα. Ποιός ποτάμιος θεός παλαιούταν άραγε πως ήταν και ποιός θεός ή Νύμφες να κατοικούσαν στις ιερές πηγές της; Μήπως και η Μίεζα ήταν Νύμφη; Μερικά μόλις μέτρα απ' το ξεκίνημά τους τα νερά των πηγών των Νυμφών της Μίεζας σμίγουν με τα νερά της Αράπιτσας. Λίγο πιο πέρα από τη συμβολή τους, δυτικά, αρχίζει η κεντρική,

όπως φαίνεται: από τη θέση της, κλίμακα του Νυμφαίου. Είναι λαξευμένη στον πόρινο δράχο, κι ό-του ο δράχος δεν έφτανε θα συμπληρωνόταν με φορητή πουρόπι-τρα. Σήμερα σώζεται: σε σχετικά καλή κατάσταση μόνο η κορυφή της κλίμακας, αρκετή για να μας αποκαλύψει το σχέδιό της, που θυ-μίζει την κλίμακα των Προπυλαί-ων της Ακρόπολης της Αθήνας.

Δεξιά και αριστερά τα σκαλοπά-τια είναι: χαμηλότερα και στενότε-ρα για να ανεβαίνουν ξικουράστα οι άνθρωποι, ενώ στη μέση τα σκα-λοπάτια είναι: πιο ψηλά και: πιο πλατιά για να μπορούν να τα ανε-βαίνουν τα ζώα που οδηγούνταν για τη θυσία. Η κάποια ομοιότητα της κλίμακας με την αθηναϊκή δεν πρέπει να είναι: τυχαία, όπως δεν πρέπει να είναι: συμπτωματική και: κάποια ομοιότητα που υπάρχει: στο Νυμφαίο της Μίσζας με το Νυμ-φαίο της Ιθάκης, του οποίου την ομηρική περιγραφή ανάφερα πιο πάνω.

Ο Όμηρος αναφέρει: ότι η σπη-λιά των Νυμφών της Ιθάκης, είχε δύο πόρτες, τη μια κατά το δοριά, για τον κόσμο και: την άλλη κατά το νοτιά μόνο για τους θεούς.

Στο Νυμφαίο της Μίσζας, στον ορθογωνισμένο χώρο που υψώνον-ταν το κτίσμα της Σχολής, υπάρ-χουν δυο σχεδόν αντικρουστές σπη-λιές. Η πόρτα αυτής που κοιτά κα-τά το δοριά φαίνεται: ιδιαίτερα φροντισμένη και: τη φτάνεις ανεβαί-νοντας μερικά πόρινα σκαλοπάτια, είναι: ολοφάνερα φτιαγμένη για να δέχεται κόσμο. Η πόρτα, ή πιο χα-ρακτηριστικά, το άνοιγμα της άλ-λης σπηλιάς που βλέπει: κατά το νοτιά, κατά τον Όλυμπο, είναι: πιο φυσικό και: απροσπέλαστο. Δεν υ-πάρχουν ίχνη σκαλοπατιών και: για να ανεβείς θα πρέπει: να σκαρφα-λώσεις στον λείο δράχο. Ολοφάνε-ρα είναι: η είσοδος των θεών. Για τους πιστούς η επικοινωνία των δύο σπηλαίων δεν είναι: αδύνατη, εφό-

σον και: τα δύο δείχνουν να συνε-χίζονται: σε χώρους όμοιους που δε χωράει: να μπει άνθρωπος.

Ακόμα πιο μεγάλη ομοιότητα με τη σπηλιά των Νυμφαίων της Ιθά-κης υπάρχει: στη μεγάλη σπηλιά του Νυμφαίου της Μίσζας, που βρί-σκεται: στο αμέσως ψηλότερο επί-πεδο από το χώρο του κύριου, ό-πως φαίνεται: κτίσματος της Σχο-λής του Αριστοτέλη, στην οποία ό-μως χρειάζεται: κάποιος ηρωϊκός για να πλησιάσεις, καθώς η οργια-στική ελάνθηση πάει: να φράξει: τους αρχαίους περιπάτους και: η ξαφνική εμφάνιση φιδιών, όσο κι αν τα περισσότερα δεν είναι: επικίνδυ-να, σε θάξει: σε έγνοιοις.

Αν όμως αποτολμήσεις να την εξερευνήσεις, θα αποζημιωθείς, για-τί: έπειτα από θαυμάσια δαδρονή πάνω στα ίχνη των δαγμάτων των δύο κορυφαίων ανδρών της ανθρω-πότητας, θα αξιωθείς να μπεις: ε-να θεϊκή σπηλιά, που θα σε γεμί-σει: δέος με τα ολοφάνερα σημά-δια της αρχαίας μυστηριακής λα-τρείας. Θα κατεδείς από τη δορινή πύλη και: μες στο μεσοκτόδαο, θα δεις τις άδειες από τα αφιερώματα υποδοχές θα δεις την πύλη του ά-δυτου της σπηλιάς και: τη δορινή πύλη που μόνο θεοί μπορούν να την κατεδούν άνετα και: θα όγεις από ένα κεντρικό άνοιγμα, λες και: η φύση έκανε μια εξαίρεση, για να επιτρέπει: ξεχωριστά τους δύο ξεχω-ριστούς ανθρώπους, τον μέγα Αρι-στοτέλη και: τον μέγα Αλέξανδρο...

Τέτοιος μεγαλειώδης Πανάγιος Τόπος και: να δρίσκεται: σε τόσο με-γάλη εγκατάλειψη...

Κάποτε, όταν ολοκληρωθούν οι ανασκαφές στο Νυμφαίο της Μί-ζας, οπωσδήποτε θα μάθουμε πιο πολλά. Ίσως τότε συμπεριληφτεί και: στα διδλία που σήμερα το α-γνοούν, ενώ είναι: ένα μνημείο με παγκόσμιος ενδιαφέρον. Η ολοκλη-ρωση των ανασκαφών του Νυμφαί-ου της Μίσζας ενδιαφέρει: οπωσδή-ποτε: δ αίτερα τους μελετητές της

ιστορίας της Νάουσας, γιατί, όπως φαίνεται:, η λατρεία των Νυμφών στην περιοχή της και: θαθείς ρί-ξες είχε και: ανεξίτηλες επιδράσεις άφησε στους κατοίκους της περιο-χής, ιδιαίτερα στους Νκουσαίους, που επειδή μεσολάβησαν κοσμοϊστο-ρικά γεγονότα: Ρωμαϊοκρατία, Χρι-στιανισμός, Βυζάντιο, διάφορες ε-πιδρομές βαλκανικών και: μη λα-ών και: η Τουρκοκρατία, ήταν φυ-σικό να χάσουν τον προσανατολισμό τους και: να μη θυμούνται: την πρή-τη τους κοιτίδα, που πρέπει να ή-ταν η Μίσζα, η πιο αρχαία πόλη της περιοχής, που κατά πάσα πι-θανότητα απλωνόταν στο χώρο πέ-ρα από το Νυμφαίο που ονομάζε-ται: σήμερα Στόλος.

Ήταν φυσικό να χάσουν πολλές από τις ειδωλολατρικές τους συνή-θειες αλλά και: να κρατήσουν όσες ήταν τόσο διαδίδες με τη ζωή τους, που ήταν αδύνατο να τις αποχωρι-στούν. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ο Χριστιανισμός δεν επέμενε στο ξε-ρίζωμα. Έτσι: πολλές ειδωλολα-τρικές συνήθειες έμειναν μέχρι: τις μέρες μας αλλά με κάποιο οπωσδή-ποτε διαφοροποιημένο περιεχόμενο. Η συγκλονιστική για παράδειγμα εμφάνιση της Μπούλας - Νύμφης πρέπει: να έχει: τη σφραγίδα της προχριστιανικής λατρείας των Νυμ-φών.

Οι ιστορίες για νεράιδες δεν ε-ναι, και: στις μέρες μας ακόμη, ά-γνωστες στους Ναουσαίους, μόνο που διατάζουν να τις αφηγηθούν, κι: όταν τις αφηγούνται: εξηγούν ό-τι: δεν τις πιστεύουν, γιατί φοβούν-ται να μην τους περάσουν για κ-λαφρούς. Η λατρεία των Νυμφών που άντεξε τόσους αιώνες δεν εί-ναι: παράξενο που άφησε τα χνά-ρα της στη ζωή μας. Το πιο πα-ράξενο θα ήταν, αν δεν άφησε ίχνη.

Θα είχε κι: άλλα πολλά να πε-κάνεις για τις Νύμφες και: για τις σχέσεις τους με τους άλλους με-γάλους θεούς του Ολύμπου, το Δία, τον Ποσειδώνα, τον Πάνα, τον Α-

πόλλωνα, την Άρτεμη και με τον πιο δημοφιλή θεό, το Διόνυσο, τον οποίο, κατά μια παράδοση αρχαία, αυτές τον ανάθρεψαν κι έπειτα τον ακολουθούσαν στις περιπλανήσεις τους μέσα στις δασωμένες ρεματιές. Έχω γράψει όμως ήδη πολλά. Αλλά για να ολοκληρώσω κάπως αυτό το σημείωμα πρέπει να υπενθυμίσω ότι οι Νύμφες είναι γνωστές στους Νεοέλληνες με διάφορα ονόματα και προπάντων με το όνομα Νεράϊδες.

Όμορφες και καλосυνάτες οι Νεράϊδες, όπως κι οι Νύμφες, δεν χοροταίουν να λούζονται στα νερά και να χορεύουν, ερωτεύονται τους νέους και ωραίους άνδρες και πολλές φορές αυτή τους η αγάπη γίνεται καταστρεπτική για τους μοιραίους ομορφονιούς. Αλλοίμονο (!) αν κάποιος τις ενοχλήσει την ώρα που τρώνε ή που λούζονται, τον παίρνουν τα συλλοϊκά. Χαρά σε κείνον που θα καταφέρει να πάρει το κεφαλομάντηλο κάποιας Νεράϊδας, τότε του γίνεται πιστή σύζυγος και του γεννάει ωραία παιδιά.

Υπάρχουν και νεράϊδοι, αρσενικές, νεράϊδες, όπως υπάρχουν και κακές νεράϊδες, που θέλουν το κακό των ανθρώπων. Αυτές είναι οι άσχημες. Οι νεραϊδοπαρμένοι, αυτοί που βλάφτηκαν από νεράϊδες, γιαιτρεύονταν από τους νεραϊδοφαίους

με το ειδικό θότανο, το νεραϊδό-ξυλο. Οι Νεραϊδοφαίτοι πήγαιναν στο σπίτι του νεραϊδοπαρμένου με συντροφιά ενόπλων ανδρών.

Μερικά ονόματα Νεράϊδων αντιπροσωπευτικά: Αστέρω, Λεϊμονιά, Γαρουφαλιά...

Αν αναλογιστούμε ότι η περιοχή της Νόουσας, ήταν από πολύ παλιά τόπος λατρείας των Νυμφών - Νεράϊδων από τους πιο σημαντικούς της Ελλάδας, εφόσον εδώ ήταν το πιο σημαντικό Νυμφαίο της Μακεδονίας, το Νυμφαίο της Μίεζας, δεν θα πρέπει να παραξενευόμαστε, αν η λατρεία αυτή άφησε βαθιά τα ίχνη της στα έθιμα της πόλης μας και προπάντων στις Μπούλες, αυτές τις παράξενες για τους πολλούς αποκριάτικες νύφες.

Η αγάπη που έχουν οι Μπούλες για το χορό, ο μυστήριος τρόπος που κρατούν το μαντήλι τους και οι ένοπλοι Γιαννίτσαροι που τις συνοδεύουν ίσως είναι μερικά μόνο από τα στοιχεία που μπορούν να μας λύσουν το πρόβλημα της Μπούλας και να μας βεβαιώσουν ότι οι παροδόσεις της Νόουσας νίκησαν τις καταστροφές και τα ολοκαυτώματα

και επέζησαν ως τις μέρες μας σαν αδιάφευτοι μάρτυρες της αδιάκοπης συνέχειας της φυλής μας. Τέτοιοι μάρτυρες όμως, ενώ θά πρεπε να τιμούνται από μας με τις πιο μεγάλες τιμές, συχνά αντιμετωπίζουν την απερίγραπτη απεισκαφία μας και πιο συχνά την αχαχακτήριστη αδιαφορία μας. Χειροπιαστή παράδειγμα το Νυμφαίο της Μίεζας που ενώ δρίσκαται μες τα πόδια μας, μοιάζει σαν ξέμακρο και τα λησμονημένο.

Βιβλιογραφία:

1. Ομήρου Οδύσσεια, έκδοση Οξφόρδης.
2. Μετάφραση Οδύσσειας Ομήρου, Σ. Σιδέρη.
3. Ιστορία της πόλεως Ναούσης, Ευσταθ. Στουγιαννάκη, Έκδοση Συλλόγου Αποφοίτων Λαπτείου Γυμνασίου Ναούσης.
4. Ιστορία της Βέροιας, Γ. Χιονίδη.
5. Ημαθία, Α.Μ. Τζαφερόπουλου.
6. Ελληνική Μυθολογία JEAN RICHÉPIN.
7. Μ.Ε. Εγκ. Δρανδάκη.
8. Μακεδονία, Εκδοτική Αθηνών.

Διόρθωση: Στο προηγούμενο τεύχος ο σωστός τονισμός της λέξης κάτσιουδοι είναι στην πρόπαραλήγουσα.

Αντώνιος Αντωνιάδης

Πέρασαν επτά χρόνια από το τελευταίο ταξίδι του αείμνηστου ευεργέτη της πόλης μας Αντωνίου Αντωνιάδη. Στη μνήμη του προσφέρουμε την παρουσίαση του σα πνευματική προσφορά για τη μορφή του στην φιλανθρωπική του ακτινοβολία.

Α΄

Ο Αντωνιάδης Αντώνιος γεννήθηκε στη Βέροια το 1895 από ευγενική κι' αρχοντική οικογένεια. Ο πατέρας του Νικόλαος ήταν αξιόλογος γιατρός στην εποχή του. Είχε αδελφό τον Σόλω-



Αντώνιος Αντωνιάδης 1895 - 1976

να, διακεκριμένο γυναικολόγο με πολύχρονη επιστημονική και φιλανθρωπική δράση στην πόλη μας. Η μητέρα του λεγόταν Ελσαβέτ.

Το Δημοτικό σχολείο τέλειωσε στη γενέτειρά του και το Γυμνάσιο στο Τσοτύλι και στη Θεσσαλονίκη.

Το 1925 σαν πτυχιούχος Φαρμακοποιός του Πανεπιστημίου Α-

θηνών, άρχισε να ασκή το επάγγελμα του στη Βέροια μέχρι την σύνταξή του. Ήταν επιβλητικός, αγέρωχος, ευγενικός και έξυπνος.

Αγάπησε τον τόπο του με πάθος και ειλικρίνεια. Προικισμένος με πολλές αρετές ήταν δραστήριος σ' όλες τις εκδηλώσεις της ζωής του. Κατά το έτος 1925

Του Νίκου Αδαλόγλου

αναδείχθηκε Δημαρχιακός Παρεδρος Δήμου Βεροίας. Υπήρξε ιδρυτικό και αρωγό μέλος του Συλλόγου «Επιστημόνων Βεροίας» κατά το έτος 1945. Επίσης ιδρυτικό και αρωγό μέλος της «Φιλαρμονικής Σχολής Βεροίας» κατά τα έτη 1956—1966.

Στο στράτο υπηρέτησε ως έφεδρος ανθυποφαρμακοποιός και πήρε μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, στην Μικρασιατική Εκστρατεία και στην Εθνική Αντίσταση. Πήρε διπλώματα και μετάλλια πολεμικής ανδρείας για έξοχες πράξεις για την πατρίδα:

1) Δίπλωμα Εθνικών Υπηρεσιών. Αρχηγείον Ενόπλων Δυνάμεων. Θεσ/νίκη 1-3-1945. (Υπηρετών την Ελληνικήν πατρίδα κατά την περίοδον της δουλείας 1941—1945 ενόπλων, συνετέλεσε τα μέγιστα δια την εκδίωξιν των κατακτητών και την απελευθέρωσιν της πατρίδος μας Ελλάδος...).

2) Μετάλλιο Εθνικής Αντιστάσεως. Υπουργείον Εθνικής Αμύνης. Αθήνα 29-3-1961. (δια τας προσφερθείσας εις την Εθνικήν Αντίστασιν υπηρεσίας του...).

3) Χρυσούν Σταυρόν Τάγματος του Φοίνικος. Βασ. Αυλαρ-



Το ζεύγος Αντωνιάδη

χείον. Αθήναι 18 Ιουνίου 1966 (Εις αναγνώρισιν της Εθνικής Φιλανθρωπικής και κοινωνικής δράσεώς του).

4) Αργυρούν Σταυρόν. Ροταριανός Όμιλος Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1 Μαρτίου 1976. (Εις ένδειξιν τμής δια την έμπρακτον αγάπην του προς την πόλιν της Βεροίας και την κοινωνικήν του δράσιν).

Ήταν πάντοτε αρωγός σε αγαθοεργά ιδρύματα και πάσχοντες σύμπλοτες μας. Έτσι σ' όλο το διάστημα της ζωής του δεν σταμάτησε να δίνει σεβαστά χρηματικά ποσά σε διάφορα φιλανθρωπικά ιδρύματα, εκκλησίες, σχολεία και άπορες οικογένειες. Κορυφαία όμως εκδήλωσή του ήταν η μεγάλη δωρεά οικοπέδου του έξι (6) εκατομμυρίων σημερινών δραχμών, όπου κτίστηκε το υπέροχο οίκημα της Αντωνιαδείου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, στην οδό Ξάνθης. Σήμερα αποτελεί ένα Ναό του Πνεύματος και καύχημα για την πόλη μας Βέροια.

Για τις παραπάνω ευγενικές και φιλάνθρωπες πράξεις του δοκίμασε την μεγαλύτερη χαρά της ζωής του με τις τιμές που του χάρισε ο Δήμος και ο λαός της Βέροιας στα εγκαίνια της Στέγης (Συνέχεια στην σελίδα 78)

Αναμνήσεις του Νικ. Μητσίανη από το Γκουρνόσοβο

Ο αειθαλής και ανεξάντλητος μπαρμπα - Νικόλας πάντα έχει να διηγηθεί κάποια ενδιαφέρουσα ιστορία από τα παλιά. Αυτή τη φορά η διήγησή του είχε για θέμα το Γκουρνόσοβο με το τρενάκι του.

Στα χρόνια του Α' παγκοσμίου πολέμου από το 1915 μέχρι το 1921 το δάσος του Γκουρνόσοβο νοικιάστηκε από τον ιδιοκτήτη του Κανέλη στην αγγλική εταιρεία Μ'Αλερ Τίμπερ Κόμπανυ για να το εγκατασταθεί. Τα δέντρα του δάσους θα γίνονταν τραβέρσες για γραμμές και λάτες για τα αμπριά των συρμάχων.

Όλο το έργο ήταν κάτι το πρωτοφανές για την εποχή του και για την περιοχή μας. Πρώτα - πρώτα ανοίχθηκε δρόμος μέσα στο δάσος από τη Νάουσα μέχρι το Γκουρνόσοβο όπου θα θεμελιωνόνταν οι κεντρικές εγκαταστάσεις. Για τη διάνοξη του δρόμου, έργο δύσκολο για μια εποχή δίχως μηχανικά μέσα, χρησιμοποιήθηκαν εκατοντάδες εργάτες από τη Νάουσα, αλλά κυρίως Τούρκοι από την περιοχή του Σαρίγκιολ (Πτολεμαίδα).

Πολλοί Ναουσαίοι αντικυβερνητικοί με ηλικία στρατεύτης, που για πολιτικούς λόγους δεν ήθελαν να καταταγούν στο στρατό πήγαιναν να εργασθούν στην εταιρεία και έτσι έπαιρναν απαλλαγή. Ο Γάλλος Μαρσέλ τους έδινε το «πάσο» που φανέρωνε την ιδιότητά τους.

Όπως είπαμε και πιά πάνω οι εγκαταστάσεις με τα μηχανήματα στήθηκαν στο Γκουρνόσοβο. Κινητήρια δύναμη ήταν ο ατμός. Στο τεράστιο καζάνι της ατμομηχανής το νερό θερμαινόταν με ξύλα και στη συνέχεια ο ατμός κινούσε όλες τις μηχανές, καταρράκτες και κορδέλες.

Αυτό όμως που έκανε εντύπωση ήταν ο τρόπος μεταφοράς των ξύλων. Το δουνό οργώθηκε από δυο

μακριές γραμμές που συναντιώταν στο εργοστάσιο. Η μια περνούσε από τις Μπάμπες, Κουτσούφλιανη, Τρία Πηγάδια, Ντορνόπολη και η άλλη από το Τοδαρίτσι, Λαγατόρι, Καφούρα και Ντραζίλκο. Τα μέρη αυτά ήταν και τόποι συγκέντρωσης των κορμών.

Το δάσος που για χρόνια και χρόνια ήταν σχεδόν άπιαστο, άλλαξε μορφή από τη μια μέρα στην άλλη. Οι οξυές του Βερμού έπεφταν ή μια μετά την άλλη κάτω

Της Ελένης Μήτσαλα - Ζεγκίνη

από τους κορυφαστίδες των ξυλόκοπων. Αυτοί έκοβαν τα κούτσουρα σε μήκος 2 μέτρων και τα μετέφεραν με τα μουλάρια στα προκαθορισμένα σημεία που αναφέραμε. Όπου προσφέρονταν το έδαφος κατακυλούσαν τα ξύλα σε απότομες νεροφαγές.

Κάθε τόσο την ησυχία του δάσους διέκοπτε το αγκομαχητό της μικρής ατμομηχανής που έστερνε πίσω της αρκετά θαγανάκια. Αυτά είχαν μήκος 3 μ. πλάτος 1,5 μ. περίπου και γύρω - γύρω χαμηλό παραπετό. Οι εργάτες φόρτωναν στο τρενάκι τους κορμούς και αυτό ακούραστο επέτρεπε πάλι στη δάση του. Εκεί ξεφορτώνονταν τα ξύλα στη ράμπα με το δίντσι (γερανό). Από τα Τρία Πηγάδια μάλιστα κουβαλούσαν νερό με θαρέλια πάνω στα θαγανάκια για να ρίχνουν στο δίντσι όταν ζεσταίνονταν από τη συνεχή δουλειά.

Μέσα στο εργοστάσιο γινόταν η όλη επεξεργασία του ξύλου. Τα υπολείμματα των κορμών τα έκαμαν κάρβουνα.

Το επόμενο και δυσκολότερο στάδιο ήταν η μεταφορά των ξύλων μέχρι τις γραμμές του τραίνου. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν εναέρια θαγανάκια που ξεκινούσαν

από το Γκουρνόσοβο κυλούσαν μέχρι τα Λευκάδια απ' όπου περνούσε ο σιδηρόδρομος. Ενδιάμεσα υπήρχε σταθμός στη Βίγλα. Ο ενκέριος ήταν έτσι μελετημένος, ώστε να λειτουργεί με το βάρος του φορτίου. Με την ενέργεια που παρήγαγαν τα καταρχώμενα θαγανάκια, κινούνταν επάνω σε μια δεύτερη γραμμή αυτά που ανέβαιναν προς το εργοστάσιο και ήταν φορτωμένα με τρόφιμα και άλλα εφόδια για τις εγκαταστάσεις. Στο κτήμα του Πλήκα μάλιστα, απ' όπου η γραμμή περνούσε κοντά στο έδαφος ορισμένοι επιτήδιοι έκοβαν τα τρόφιμα.

Γύρω από το εργοστάσιο είχε στηθεί ένα ολόκληρο χωριό για να στεγάσει το προσωπικό. Όλοι οι εργάτες έμειναν σε ξύλινα παραπήγματα καιωμένα από κορμούς οξυάς που χωρούσαν 10 κρεβάτια. Μόνο το Σαββατόβραδο κατέβαιναν στα σπίτια τους, στη Νάουσα, όσοι ήθελαν και επέστρεφαν την Κυριακή το δρόμο. Από το προσωρινό αυτό ορεινό χωριό δεν έλειπε ο φούρνος με φουρνόρηδες το Ζέμπο και Κουκούλο και το μπακαλίκιο που το διαχειρίζονταν ο Φίλιππος ο Κύρκας. Στο παντοπωλείο έδρισκαν ακόμα και ζάχαρη, που την εποχή εκείνη έλειπε από την Ελληνική αγορά.

Πρωί - πρωί ακούγονταν η σφυρίχτρα για το γεγρήριο, έπιναν το τσάι τους και άρχιζε η συνεχής δουλειά μέχρι το βράδυ, δουλειά κουραστική και για μεροκάματο μόνο 2 δραχ. Προϊστάμενος στην επιχείρηση ήταν ο Άγγλος Ρέντικ ενώ επιστάτης ο Τσαούσης.

Τα χρόνια όμως πέρασαν η υλοτόμησή του δάσους τελείωσε, η εταιρεία διέλυσε τις εγκαταστάσεις της και οι εργάτες γύρισαν στα σπίτια τους. Τις σιδηροτροχιές τις

(Συνέχεια στην σελίδα 56)

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

(Γκουργκουλάκια, κόσκα, πεντεπέτρες, κουτσουντάκι κ.λ.π.)

Τον ήλιο πήγα να δω στα ψηλά κι ένας αετός, ένας πολύχρωμος αετός χάρτινος στάθηκε στο δρόμο της ματιάς μου, ζωντανέψε τις αναμνήσεις των παιδικών μου χρόνων και, σαν από παραμυθένιο ξόπνημα, πρόσβαλλαν όλα τα παιχνίδια που παίζαμε στη Λιάψενα, τη μικρή πλατεία μπροστά στο πατρικό μας σπίτι.

Να και οι μικροί φίλοι της γειτονιάς: η Ζήτσα της Σφέτως, η Νιότα της νιάνιας Μάτσαϊνας, ο Σωτηράκης της Τσιτσιούλας, ο Γιώργος της Αγνούλας.

Κι' ακόμα, σαν μέσα σ' ένα καθρέφτη μαγικό - θαρρείς - βλέπω τη νιάνα Σάνκω, βλέπω και το παιδικό μου παράπονο που κρέμεται στην άκρη από τα βλέφαρα και πύει να γίνει κλάμα. Την παρακαλώ να μου αγοράσει ένα χαρταετό, για να τον πετώ κι εγώ όπως τ' άλλα παιδιά της γειτονιάς μας, πετούν γαλάζιους, κόκκινους και κίτρινους χαρταετούς, έξω στη Λιάτσена, και μάλιστα με μακριά ουρά όλο ξέφτια, ξέφτια. Μα, η νιάνα Σάνκω, τί κάνει; Παίρνει μιá εφημερίδα, κόβει ένα κομμάτι τετράγωνο, το δένει με κλωστή από τις ακρούλες, τριγωνικά φιάχνει και μιá μικρή ουρά με ξέφτια εφημερίδας και μου τον δίνει. Σ' ένα ξυλαράκι υλίζει και την κλωστή, μιá κλωστή με χίλιους κόμπους και χρώματα.

Η ανυπομονησία μου είναι μεγάλη και η χαρά μου τρελλή. Τρέχω, τρέχω να πετάξω τον αετό μου, μα εκείνος, για πείσμα θαρρείς, δεν πετάει, δεν ανεβαί-

νει ψηλά κι ας πέρνω φόρα από τον ανήφορο, κι ας τρέχω κι ας σκονιάγω. Έπεσα κι όλες και ράτσωσα τα γόνατα. Κι εγώ θέλω να τον πινάξω ψηλά, ν' ανεβαίνει, ν' ανεβαίνει, να ξεπεράσει και την Ιτιά μας ακόμα. Μαζί του τότε θ' ανεβαίνει και η χαρά μου και θα φτάνει, ίσα με το Θεό!

Αχ, αυτή η νιάνια Σάνκω. Γιατί δεν μ' αγοράζει έναν αετό με χρωματιστά χαρτιά και με κα-

Της
Ιφιγένειας Διδασκάλου

Λαμμένιο σκελετό σαν τ' άλλα παι-
διά; Είναι ακριβός, λέει.

Θα συλλογιστείτε ίσως, πώς δε μ' αγαπούσε πολύ η νιάνια Σάνκω, η γιαγιά μου. Μπά! Μ' αγαπούσε και με το παραπάνω, όμως η νιάνια Σάνκω δεν ήταν πιά ένα παιδί, και δεν ένοιωθε την καρδιά μου, δεν μετρούσε τη λύπη μου, γι' αυτό φέρνονταν τόσο... τοιγούνα!

Ξέχασα ποτέ εκείνη την κούκλα με τα ξανθά μαλλιά, που έκλεινε τα μάτια της και φώναζε μαμά; Την είδα στη βιτρίνα του Σολωμών Ελιάου και με τις ώρες την καμάρωνα.

Πώς ήταν τόσο όμορφη; Και πώς, η νάνια, δεν την λιμπίστηκε και δεν μπήκε μέσα να μου την αγοράσει;

Μήτε που σκοτίστηκε. Μπά! Πήρε μιά κούφτα άσπρα πανιά κι έφτιαξε μιά κούκλα. Ζωγράφισε με μελάνι τα μάτια και το στόμα και της έδωσε - θυμάμαι μιά τέτοια αξιολύπητη έκφραση, που

ήταν να την κλαίει. Τα χάλια της
είχε η... κακομοίρα η κούκλα!
Κι ούτε τα μάτια της έκλεινε, ού-
τε μιλούσε κι είχε κάτι χοντρά
πόδια, που μονάχα η... δεξιότη-
χία της ν'άνιας Σάνκω μαστό-
ρευε παρόμοια! Ήταν τεχνίτρα
στις πάνινες κούκλες!

Μα, μήπως και στα τόπια; Έννοια σας! Η τέχνη της έφτανε κι ως εκεί. Πάλι με πανιά, πολλά - πολλά μαζί, μούφιαχνε τόπια για να παίξω. Κάτι τόπια βαριά σαν μολύβι!

Αλλοίμονο αν, κατά λάθος μου
φευγε κανένα και χτυπούσε στο
ιζάρι. Τόκανε θρύψαλα. Το τόπι
μου όμως δεν πάθαινε τίποτα. Κι
ούτε φοβόμουν μην το χάσω, μη
μου το κλέψουν. Μπά! Όπου κι
αν το ξεχνούσα, εκεί τόβρισκε
την άλλη μέρα. Ωστόσο, δεν τά-
παιρνα και πολύ στα σοβαρά όλα
αυτά. Πάντα μου έτρεχα έξω στη
Λιάτσενα κι έπαιζα με τα κορί-
τσια «γκουργκουλάκια». Ά! Έ-
να παιχνίδι, τρέλλα! Όλα γέλιο
και χαρές!

Ξέρετε πώς το παίζαμε; Νά, παραδιάζαμε τις στρογγυλές πλάκες από κεραμίδια, τη μία πάνω στην άλλη, βάζαμε το σημάδι σε απόσταση δύομισι με τρία μέτρα, κι από κεί ύστερα προσπαθούσαμε με μία πλάκα να τις γκρεμίσουμε. Ύστερα, ώσπου να τις ξανααπαρτιάσει, το κορίτσι, που φύλαγε δίπλα, δηλαδή η «Μάνα», εμείς οι άλλες τρέχαμε πίσω στο σημάδι και πάλι από την αρχή τα ίδια. Κάποτε ωστόσο, κάποια απ' όλες θα καιγόταν, οπότε έπαιρνε εκείνη τη θέση δίπλα στα «γκουο

γκουλάκια», γ'α να τ' αραδιάζει κι εμείς να τα γκρεμίζουμε, να τα ρίχνουμε κάτω, να ξεφωνίζουμε και να γελούμε από χαρά.

Πότε - πότε παίζαμε το «κουτσουντάκι» δηλαδή το κουτσό τις «μπίλιες» το «οχοινάκι» τα «καϊσοκόκαλα» - δηλαδή τα κουκούτσια από τα καϊσια και τα «κουμπιά». Και να πώς τα παίζαμε:

Τ' αραδιάζαμε πάνω στο χώμα σε σειρά, βάζαμε ένα σημάδι κάπου δυο - τρία μέτρα μακριά, και από κεί, ρίχναμε μιά μπίλια κι όσα «καϊσοκόκαλα» ή «κουμπιά» χτυπούσαν η μπίλια μας, τα κερδίζαμε. Παίζαμε όμως και τα «κότσα» δηλαδή τους «αστραγάλους» όπως τ' άλεγαν οι αρχαίοι μας, που τα χτυπούμε με την «πίντω», ένα μεγάλο κότσι.

Θεέ μου, τί γινόταν μ' εκείνα τα καϊσοκόκαλα και με τα «κουμπιά». Ερχόταν ώρα που χρειάζονταν κάποιο κουμπί η μητέρα για να το ράψει από κεί που έλειπε, και δεν έβρισκε κανένα. Τα κουμπιά της όλα βρίσκονταν στις τσέπες μας, για το παιχνίδι μας, αλλά και τα καϊσια από το ντουλάπι της κουζίνας ήταν στην... κοιλιά μας, γιατί χρειάζομασταν τα κουκούτσια. Παίζαμε και τις «πεντεπέτρες» - «πεντέλιθα» τάλεγαν οι αρχαίοι και «καλάντζια» οι Βυζαντινοί.

Τί χαρά που είχαμε, Θεέ μου! Η τσέπη της ποδιάς μας όμως είχε τα χάλια της, ήταν πάντα της ξηλωμένη από το βάρος, γεμάτη καθώς την είχαμε από τις «πεντεπέτρες» και η μητέρα όλο μας μάλωνε. Μόνο η νιάνια Σάνκω δε μιλούσε. Δεν έβαζε... λάδι στη φωτιά, παρά έπαιρνε βελόνα και κλωστή και έρραβε την όμορφη τσέπη της ποδιάς μας, αλλά... θεόστραβα!..

Την «Κόσκα», δηλαδή το τενεκεδένιο κουτί που το χτυπούσαν, ντάκα - ντούκα τ' αγόρια μέχρι να το χώσουν στην τρύπα που ά-

νοιγαν στο χώμα, εμείς τα κορίτσια δεν το παίζαμε. Καθόμασταν και κάναμε σεργιάνι.

Για να διαλέξουν τη «Μάνα» δηλ. εκείνον που θα φύλαγε την τρύπα έρριχναν λαχνό, με μιά δεκάρα. «Στέγνη ή φλόρι;» ρωτούσαν και τίναζαν τη δεκάρα ψηλά. Λέγανε στέγνη, επειδή η δεκάρα από τη μιά μεριά ήταν στεγνή ενώ από την άλλη ήταν βρεμένη από το σάλιο τους. Με το πέσιμο κοίταζαν τη δεκάρα εφόσον κέρδιζε εκείνος που διάλεξε την όψη της δεκάρας που ήταν από πάνω. Αντί για δεκάρα, έπαιρναν μιά κεραμίδα, την έφτυναν από τη μιά μεριά κι ύστερα ρωτούσαν: «ήλιο ή βροχή;», ή «καλοκαίρι ή χειμώνα;» εκείνος που πετύχαινε το μάντεμα κέρδιζε κι ήταν η «Μάνα» στο παιχνίδι.

Αγαπημένο για μας τα κορίτσια ήταν όταν πιασμένα χέρι - χέρι κάναμε ένα μεγάλο κύκλο και τραγουδούσαμε:

«Πού θα πάς, κυρά Μαρία, με
τεφάν, με τεφάν
πού θα πάς, κυρά Μαρία, με
τεφάν φάν, φάν.

Κι απαντούσε το κορίτσι που ήταν στη μέση του κύκλου:

Θα υπάγω εις τους κήπους, με
τεφάν, με τεφάν

— Τί θα κάμεις εις τους κήπους, με τεφάν, με τεφάν

τί θα κάμεις εις τους κήπους,
με τεφάν, φάν, φάν.

— Θα διαλέξω τη... Σοφία, με
τεφάν με τεφάν

θα διαλέξω τη Σοφία με τεφάν,
φάν, φάν.

οπότε, η Σοφία, έμπαινε μέσα στον κύκλο κι έπαιρνε τη θέση της άλλης.

Παίζαμε και το κρυφτό και την «κλέντζα» - το τσιλίκι. Τρέχαμε ύστερα και πάναμε μαύρους «μπούμπανους» με άσπρη μύτη - χρυσοκάνθαρους - γιατί δεν εί-

χαν κεντρί να μας τομήσουν, τους δέναμε από το ένα πόδι και τους αφήναμε να πετούν ολόγυρα βουίζοντας, ή τους κλείναμε σ' ένα σπριτοκούτι, τ' ακουμπούσαμε κατόπι κοντά στο αυτί και καθώς βούιζε ο «μπούμπανος», έμοιαζε σαν... τηλέφωνο!

Κυνηγούσαμε και πεταλούδες και τις τραγουδούσαμε:

«Κάτσε κουτσουπέτινα να σε
κάμω πίδα
πίτα με σπανάκι και με
κρομμυδάκι...

Με το τραγούδι παρακαλούσαμε και τα σαλιγκάρια για να βγάλουν τις... κεραίες τους: «Σάλιαρε... μάλιαρε, βγάλ' τα κέρατά σου

να ζήσουν τα παιδιά σου, και
τώρα και του χρόνου!

Ήσε στα χελιδονάκια, που πετούσαν να κρυφτούν στη φωλιά τους, πόσα και πόσα παρακάλα δεν κάναμε:

Χελιδόνι μου βουργό, που
πετάς στον ουρανό
κατέβα λίγο να σε ιδώ, να σε
ιδώ, να σε χαρώ!

Όμως εκείνα όλο και ψηλότερα πετούσαν.

Παίζαμε και τα «γκουγκουλίσια» - τα κουκούτσια από τα ξηλοκέρατα (χαρούπια). Τα κρύβαμε μέσα στη χούφτα και μ'ά απ' όλες της παρέας προσπαθούσε να μαντέψει πόσα ήταν. Όταν τόβρισκε τα κέρδιζε.

Παίζαμε και το: Πετάει, πετάει το λελέκι. Πετάει, πετάει το... γιλέκι! «Πετάει, πετάει ο στούρκος. Πετάει, πετάει ο... Τούρκος! Αν λοιπόν, σηκωνόταν το δαχτυλάκι στον... Τούρκο, σκάζαμε στα γέλια.

Την αποκλειστικότητα όμως την είχαν τα «σαντάλια». Τα λογής - λογής χρωματιστά πανιά, τ' αποκόμματα της μοδίστρας της γειτονιάς, που μας τα χάριζε και

τα φυλάγαμε με περίσσια φροντίδα για τις «κούκλες» μας. Τ' αγόρια δεν τα παίζανε. Όταν θέλαμε να παίξουμε τη «νύφη και τον γαμπρό», τότε φωνάζαμε τον Γιώργο της Αγνούλας κι εκείνος φούσκωνε σα γάλος από την περηφάνειά του. Τ' άλλα αγόρια κατέβαζαν τη μούρη τους, μας κάκιωναν.

Παίζαμε και τον «κούκο». Κούκου κούκου φωνάζαμε μια από δω, μια από κει και τρέχανε να μας βρούνε. Κούκου... κούκου, άκουγες απ' όλες τις μεριές.

Παίζαμε έπειτα τη λαστιχένια μπάλλα και την... πηδούσαμε με το τραγούδι.

«Ανέβα ρόδι, κατέβα ρόδι, να σε ρωτήσω
πόσα θα πιάσω;... πόσα θ' αφήσω;..»

Παίζαμε και το οχοινάκι και την τραμπάλα - το πέτευρον των αρχαίων, το «στεφάνι, αλλά και «τ' άλογο». Καβαλικεύαμε δηλαδή ένα ραβδί ή ένα καλάμι και τρέχαμε. Στο παιχνίδι αυτό προτί-

μηση είχαν τ' αγόρια βέβαια, κι όπως γράφουν τα βιβλία το παίζανε και τ' αγόρια πριν από τρεις χιλιάδες χρόνια με τον ίδιο τρόπο.

Ο Αγησίλαος, ο βασιλιάς της Σπάρτης, γ'α να διασκεδάσει το παιδί του - γράφουν - καβάλισε ένα καλάμι σα να ήταν άλογο.

Όταν κάποιος Σπαρτιάτης όμως που είδε τον βασιλιά να ψυχαγωγεί το παιδί του μ' αυτό τον τρόπο, παραξενεύτηκε πολύ. Σοβαρά τότε ο Αγησίλαος του είπε:

«Σε παρακαλώ μην πείς τίποτε γι' αυτό που είδες, ώσπου κι εσύ ο ίδιος να γίνεις πατέρας». Γιατί ήταν αίγουρος ο βασιλιάς πώς κι εκείνος με τη σειρά του, θάπαιζε αργότερα όταν θ' αποχτούσε δικά του παιδιά.

Πώς να ξεχάσουμε όμως το:

«Περνάει, περνάει η μέλισσα,
με τα μελισσόπουλα
και με τα παιδόπουλα...»

Κι εκείνο το:

«Το ωραίο μπρίζο, ράϊ, ρά,

μαράνσε
ράνσε, ράνσε
και το βερί, βεράνσε
και σωτηράνσε και βίρε,
βίρε, βό.

Σ' αγαπώ, σε λατρεύω κι ότι
άλλο επιθυώ
ματμαζέλ... Αννούλα, να
περάσετε απ' εδώ...

Ίσως αυτό να τόφερε κάποιος από τους ξενητεμένους μας στο Παρίσι: κι εμείς το τραγουδούσαμε έτσι με τα δικά μας... γαλλικά!

Σήμερα όλα αυτά τα ωραία παιχνίδια της γεγονιάς, παράδοσαν τη θέση τους στα χρωματιστά φυλλάδια, ίσως γιατί έλλειψε η γεγονιά και οι αυλές. Και οι κούκλες της νιάνιας Σάνκως ξεχάστηκαν, γιατί τα εργοστάσια όλο και πιο όμορφες τις βγάζουν και πιο φτηνές. Κι όμως εκείνες τις χοντροκομμένες κούκλες, δεν τις περιφρονούσαμε ποτέ μας. Πάλιωναν στην αγκαλιά μας κι όχι στον σκουπίδοτενεκέ!

Αναμνήσεις του Νικ. Μητσιάνη

Συνέχεια από την σελ. 53

πήρε η ηλεκτρική εταιρεία της Νάουσας και τις χρησιμοποίησε για στύλους ηλεκτρικού, μερικές μάλιστα υπήρχαν, μέχρι τελευταία, και το καζάνι το αγόρασε ο Λαναράς για το εργοστάσιο. Το τελευταίο

μάλιστα γνώρισε μεγάλη περιπέτεια. Για να το μεταφέρουν χρειάστηκε να το σύρουν 10 ζευγάρια βοοθήλα πάνω σε στρουγγιλούς κορμούς δέντρων και για να μπορέσει να πάρει τη στροφή του δρόμου απέναντι από τον Άγιο Δημήτρη αναγκάστηκαν να γραμίσουν 2

τούρκικα σπίτια.

Σήμερα όλα αυτά είναι μακρινές αναμνήσεις και μόνο δυο πέτρινες γεφυρούλες σε ισάριθμους χειμάρους και μια μικρή γαλαρία μέσα στο δάσος φανερώνουν ότι κάποτε από δω περνούσε το τρανιάκι του Βερμίου.

ΤΟ ΣΠΙΤΟΥΜΑΖΟΥΜΑ...

Καταγραφή επίπλων και σκευών του Βεροιώτικου σπιτιού

Β'

Τενεκεδένιο ακόμα ήταν το σαμου-λειθκό μια στάμνα που έπαιρνε γύρω στις πέντε οκάδες λάδι και πολλές φορές είχε και δετερο άνοιγμα μικρότερο σα ράμφος πουλιού για να χύνεται από κεί λίγο - λίγο το σαμόλαδο. Για μικρές ποσότητες λαδιού ήταν το τε-νεκεδένιο πάλι κουνέτου. Από λαμαρί-να ήταν καμωμένες οι μικρές κωνικές γκαζόλαμπες που άναβαν με θαμπακε-ρό φυτίλι και γκάζι (=πετρέλαιο) και είχαν μόνιμη θέση στο καρφί του τζα-κιού. Μ' αυτές φωτίζαν κλειστούς χώ-ρους του σπιτιού το κελλάρι, το α-χούρι, τη χρεία. Τενεκεδένια ήταν τα φανάρια και γύρω - γύρω προστατεύ-ονταν από τζάμια για να μη σβήνουν από τον αγέρα. Τα χρησιμοποιούσαν για να φέγγουν ανοιχτούς χώρους και οι πιτσιρίκοι του σπιτιού την Πρω-τοχρονιά τα στόλιζαν με χρωματιστές χάρτινες κορδέλλες και πούλιες και έ-λεγαν στα σπίτια τα κόλιντα και τον Άγιο - Βασίλη. Τέλος ντενεκεδένιος ήταν και ο φανοστάτης της καντήλας κλπ. Τενεκεδένια ήταν ακόμα και τα κύπελλα του νερού με χερούλι, τα κου-κούμια ή μαστραπάδες. Τενεκεδένια ε-πίσης ήταν διάφορα κουτιά και δοχεία όπου φύλαγαν το λίπος, το δούτυρο, το τυρί, την ταρχούνη, διάφορα τουρ-σιά κλπ. για να προστατεύονται από τη δράση διάφορων τροφικών. Από λαμαρίνα επίσης ήταν και το αμπάρι όπου φυλαγόταν το αλεύρι του σπι-τιού.

Από σίδερο και ατσάλι και άλλα αν-θεκτικά υλικά κατασκευάζονταν οι πυ-ροστιές, τα τσιμπήδια, τα διάφορα μα-χαίρια του ψωμιού και κρεατομάχαι-ρα, τσεκουράκια για το λιάνισμα του κ-μά, σουβλες, σακκοράφες κλπ.

Από ξύλο ήταν κατασκευασμένος με-γάλος αριθμός σκευών και εργαλείων. Κι ως αρχίσουμε από τα είδη του τρα-πεζιού που κι' αυτό ήταν ξύλινο στρογ-γυλό και κοντό με ύψος 20-30 πόντους, ο σοφράς που κάθονταν γύρω - γύρω οι σπιτικοί είτε σταυροπόδι είτε σε μα-ξιλιάρια και χαμηλά σκαμνάκια. Ο ί-διος ο σοφράς, χρησίμευε και για το

πλάσιμο της πίτας και το άνοιγμα των φύλλων της. Για τον ίδιο σκοπό ήταν και το πλαστήρι ένα στρογγυλό σανίδι με χερούλι και χωρίς πόδια για πρόχειρες και εύκολες ζυμωτικές δου-λειές που συνοδεύονταν πάντοτε με τον απαραίτητο ξύλινο πλάστη. Για το ζύ-μωμα του ψωμιού είχαν το ξύλινο σκα-φίδι που μετά το ζύμωμα το έβυναν καλά με τον ξύστρου μια τριγωνική σπάτουλα σιδερένια και το ζεμάτιζαν για να μην ξυνίσει. Το πνάκι ή κλει-δοπίνακο ήταν ξύλινο πιάτο με σκέ-πασμα και σ' αυτό φύλαγαν το προ-ζύμι για το επόμενο ζύμωμα. Ήταν

Του Στέλιου Χ. Σβαρνόπουλου

ακόμα τα ξύλινα πιάτα, πιρόνια και χλιάρια και οι μεγάλες κουτάλες της κουζίνας οι χλιάρες. Παλιότερα ήταν τα ξύλινα κουτάλια που είχαν στο χε-ρούλι μια τρυπούλα για να τα κρεμούν στον τοίχο. Από δω ξεκινάει η παροι-μία: σε κρέμασαν του χλιάρι, δηλαδή δεν πρόφτασες να ρθείς έγκαιρα στο τραπέζι. Όταν περίσσευαν κουτάλια στο τραπέζι η πρόληψη έλεγε ότι είναι φίλοι ενώ όταν περίσσευαν περόνια ή-ταν όχτροι. Ξύλινο ήταν το σφραγί-στρου με το οποίο σφράγιζαν τις λει-τουργιές του άρτου για την εκκλησιά και είχε σκαλισμένες διάφορες παρ-αστάσεις από την Αγία Γραφή. Το χε-ρούλι ήταν κι' αυτό σκαλισμένο με τα σύμβολα Ιησούς Χριστός Νικά και μ' αυτό σφράγιζαν τα λειτουργούδια που τα μοίραζαν στα παιδιά αλλά και πολ-λές φορές για σχόριο. Στα ξύλινα γουδιά στούμπιζαν με τον ξύλινο στού-μπο σκόρδα ή καρύδια που χρησίμευαν για να γίνουν οι διάφορες σκορδαλιές και η περίφημη σκορδάρη (σκόρδο, δυόσμος, αλάτι, ξύδι, λίγες σταγόνες λάδι και δροσερό νερό κατά βούληση, ήταν το αγαπημένο κι' απαραίτητο φα-γητό θεριστιδίων και των ξωμάχων). Ξύλινη ήταν η ζυμου(ι)τής όπου ζύ-μωναν το ψωμί καθώς και η πινακωτή σκαλιστός κορμός ξύλου με χωρίσμα-τα για τη μεταφορά του τυλιγμένου στη μεσάλα ψωμιού στο φούρνο. Υ-πήρχαν ακόμα και πρόχειρες πινακω-τές με χωρίσματα καρφωμένα. Το ψη-

μένο ψωμί που ερχόταν ζεστό από το φούρνο το έβαζαν αρχικά στο σανίδι που ήταν κρεμασμένο από μια γορντιά του σπιτιού με σκοινιά και το σκέπα-ζαν με μεσάλα για να μη σκονίζεται, να μη στεγνώνει και να προστατεύε-ται από τα ποντίκια. Ύστερα τα π'α-στά του ψωμιού τα τοποθετούσαν σ' ο μικρό ξύλινο σιντούκι κι' όσο χρεια-ζόταν για το τραπέζι το μετέφεραν με το πανέρι ή κουσιόρι που ήταν πλεγμέ-νο με βέργες λυγαριάς. Με το κου-σιόρι πήγαιναν τον άρτο και το νάμα με το λάδι στην εκκλησιά για διάβα-σμα την παραμονή των ονομαστικών γιορτών και μ' αυτό πήγαιναν τα δώ-ρα (τις κλούρες και τα κλίκια) στους συγγενείς.

Άλλα ξύλινα σκεύη του σπιτιού ή-ταν τα διάφορα καδιά μικρά και μεγά-λα που χρησίμευαν για διάφορους σκο-πούς. Έτσι είχαμε το μπατσιοκάδι όπου φυλαγόταν μέσα σε γάρο ο μπά-τσιος, το καδί όπου γινόταν και φυ-λαγόταν η αρμιά με καρμπολάχανα λεμόνια, νερό και τρυφερά θλαστάρια κληματαριάς και το απαραίτητο αλά-τι. Για πολλές μέρες άλλαζαν το ζου-μί που τραβούσαν από το κάτω μέρος του καδιού που είχε ξύλινη κάνουλα και το έρριχναν από πάνω ώσπου να αργήσει η αρμιά και νάναι έτοιμη. Ή-ταν τα καδιά για τη μεταφορά των σταφυλιών από τον τρύγο και η μεγά-λη η κόδα όπου πατούσαν τα σταφύλια και έφτιαχναν το κρασί. Ξύλινα ήταν και τα διάφορα βαρέλια και βαρελά-κια και βαρέλες του κρασιού καθώς και τα φτσιά (= βυτία) που τραβούσαν το κρασί.

Σε πολλά σπίτια αγροτικά είχαν ξύ-λινα δοχεία για ύδρευση και μεταφορά νερού. Η φτέλα ήταν μικρή βαρέλα της πλάτης για την μεταφορά νερού και η μπούλα ξύλινο στρογγυλό πα-γούρι με λουρί για κρέμασμα στην πλάτη ή στο γκατζιόλι για το χωράφι ή το αμπέλι.

Πολλά μικρά και μεγάλα σκεύη του σπιτιού ήταν καμωμένα από πηλό και εξυπηρετούσαν διάφορες ανάγκες.

Τέτοια ήταν τα πιθάρια ή κιούπια μικρά ή μεγάλα όπου φύλαγαν κι' α-ποθήκευαν σ' αυτή λάδι, αλεύρι, διά-

φορα φαγώσιμα είδη, τουρσιά κλπ. Το μιλτιρό ήταν μικρό πιθαράκι όπου άργαζαν διάφορα τουρσιά ή φύλαγαν μέλι. Το τσουκάλι ήταν μικρή κιλνδρική χύτρα με χερούλια και σ' αυτό έβραζαν στη φωτιά του τζακιού τα διάφορα όσπρια που γίνονταν παρά πολύ νόστιμα. Το μικρό τσουκάλι ή κουκάς χρησίμευε πολλές φορές και για θεραπευτικούς σκοπούς και τον έβαζαν σαν δοντούζα στην κοιλιά για να γιατρευτεί ο άρρωστος από κοιλόπονο ή όπως έλεγαν οι μπάμπες όταν έφειγνε ο αφαλός. Στο μαυροτσούκαλο έβραζαν κάστανα και οι μικροί ανυπομονούσαν τότε να ετοιμαστούν και να μοιραστούν. Το τσουκάλι το σκέπαζαν από πάνω με μια πέτρινη πλάκα ποταμίσια αλλά πολλές φορές όταν η γιαγιά ή η νινέ όπως τη λέγαμε έβραζε φασούλια με παλιά κρομμύδια και κόκκινο πιπέρι εμείς δουτούσαμε καμιά κόρα ψωμί να μουσκέψει και να τη φάμε. Η χλιάρα έπεφτε στα κεφάλια μας και η νινέ φώναζε: μη δρέ παιδιά, θα φύγει η δύναμη... Ποιά δύναμη αφού ήταν σκέτα νεροφάσουλα, αλλά ότι και να μαγειρέψεις στο τσουκάλι γίνεται νόστιμο.

Χωματένιοι ήταν οι νταβάδες μικροί ή μεγάλοι με χερούλια ή χωρίς τέτοια και χρησίμευαν για το πίτισμα γιαουρτιού, για το ψήσιμο διάφορων φαγητών στο φούρνο αλλά πρωταρχικά για το καθαυτό Βεροιώτικο φαγητό τον φασουλονταβά με τα παλιά κρομμύδια το κόκκινο πιπέρι και το σαμόλαδο. Αλλά ήταν και τα πιάτα τα χουματένια πολλές φορές γανωμένα με άργιλλο. Ανάλογα με το μέγεθος είχαν και τις ονομασίες τους όπως σουπιέρες, μ(ι)σούρια και μ(ι)σούρες. Πολλές φορές στη μέση του σοφρά στήνόνταν η μ(ι)σούρα με το αγνιστό φαγητό κι' από κεί έτρωγαν όλοι οι υμιοτράπεζοι με τα χλιάρια τους. Πήλινα ήταν τα φλυτζάνια του καφέ τα λεγόμενα καυκιά καθώς και οι φλυτζάνες του τσαγιού. Ήταν ακόμα κι πήλινες κανάτες που έφερναν στο τραπέζι το δροσερό νερό ή το μπρούσικο κρασί. Το σβανί ήταν μικρό πήλινο κανατάκι με χερούλι όπου ζέσταιναν κρασί στη φωτιά για να κάνουν την χορταστική κρασοπάπα με συμπλήρωμα ελνές, κρομμύδια και τυρί ή μπάτισιο ψημένο κι' αυτόν στο τσιμπίδι του τζακιού.

Οι χωματένιες στάμνες μικρές ή μεγάλες με ένα ή δυό χερούλια λέγονταν στάμνες, λαίγια και λαϊνάκια. Αυτές κρατούσαν πάντα το νερό φρέσκο και με

δροσερό γι' αυτό πάντα τις προτιμούσαν τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού αλλά κινδύνευαν από στιγμή σε στιγμή να σπάσουν και να μας θυμίζουν την λαϊκή παροιμία: πολλές φορές πάει η στάμνα για νερό αλλά μια φορά τσακίζεται.

Ξέχωρα από τα παρά πάνω σκεύη που ήταν κατασκευασμένα με τα υλικά που αναφέραμε ήταν τα πιο ακριβά τα τσίγκινα και τα γυάλινα και τα είδη από πορσελάνη.

Α' αναφερόμαστε όμως στα γυάλινα σκεύη που ήταν σε μεγάλη χρήση σ' όλα τα σπίτια. Αυτά χρησιμοποιούνταν σε επίσημες και γιορταστικές μέρες και στην φιλοξενία φίλων και επισκεπτών αλλά ορισμένα απ' αυτά ήταν σε καθημερινή χρήση.

Τα σπίτια είχαν ποτήρια γυάλινα για νερό, κρασί και ρακή. Εκείνα τα μικρά τα χοντρά γυάλινα ποτηράκια του ρακιού που ήταν σαν δαχτυλήθρες έπαιρναν μικρή ποσότητα αλλά τη δουλειά τους την έφτιαχναν ώπου οι επισκέπτες να γυρίσουν όλα τα σπίτια που γιόρταζαν. Γυάλινο ήταν το βάζο με το σπιτίσιο γλυκό ή τον πελτέ που σερβιρόταν με τον ασπένιο δίσκο τα γυάλινα πιατάκια και τα κουταλάκια μέσα στα ποτήρια με το νερό. Γυάλινες κανάτες χρησίμευαν για νερό και κρασί ενώ το τσαρτσάρι ήταν γυάλινο παγουράκι με επιστόμιο με το οποίο ρουφούσαν το αγνό τσίπουρο. Είχε μόνιμη θέση πάνω στο τζάκι κι' όταν ο νοικοκύρης γυρνούσε κουρασμένος απ' τη δουλειά τραβούσε κουρασμένος στο τσαρτσάρι με τη ρακή να ξεποστάσει και να πάρει την ψυχή του με το καλό..

Το κρασί εκτός από τις βαρέλες και τα βαρελάκια το διατηρούσαν σε μεγάλα μπουκάλια τα πεντάρι(ι)κα (5 οκάδων) ενώ το ρακί στο βάζο που ήταν μεγάλη νταμιτζάνα. Φυσικά τα πολύτιμα αυτά αγαθά τα φύλαγαν σε σίγουρο μέρος και να διατηρούνται καλύτερα αλλά και να προστατεύονται από τυχόν σπάσιμο. Σε γυάλινα μπουκάλια φύλαγαν και το περίφημο κρασόξυδο ένα δε μπουκάλι με μάννα (= μαγιά) το φύλαγαν για αναπαγωγή.

Οι ανάγκες του σπιτιού και του νοικοκυριού ήταν και είναι πολλές κι' άλλες μικρές κι' άλλες μεγάλες γι' αυτό και τα ύπεργα και το σπιτουμάζωμα όλο δεν μπορεί να καταγραφεί συνολικά.

Ωστόσο στα παραλειπόμενα μπορούμε να καταχωρίσουμε άταχτα κι' άλλα

ύπεργα και αγγεία που δεν μπήκαν στη σειρά τους.

Ο κόπανος ήταν απαραίτητο ξύλινο εργαλείο που χρησιμοποιούσαν οι νοικοκυρές στην πλύση των ρούχων και των στρωσιδιών.

Εκτός από την ξύλινη σκαλιστή σκάφη την ζυμουτ(ι)κή που χρησιμοποιούσαν για το ζύωμα του ψωμιού ήταν και οι μεγάλες καρφωτές ξύλινες κουπάνες ή οι τενεκεδένιες που χρησίμευαν πίο πολύ για την πλύση και το μπάνιο. Τα κουπανέλια ήταν μικρά ξύλινα σκαφίδια στα οποία έβαζαν την τροφή για τα οικόσιτα ζώα γουρούνια, κόττες, κατσίκες, γελάδες κλπ.

Ξύλινα ήταν τα απαραίτητα εξαρτήματα του φούρνου του σπιτιού ο τρίφτης μακρύ κοντάρι με το οποίο σκούπούσαν τα κάρβουνα σ' όλη την επιφάνεια των τούβλων του φούρνου, η πάνα ξύλινο κοντάρι με λινάτσα μπροστά ή πανί με τα οποία σκούπιζαν τα κάρβουνα της πυρωμένης πλάκας του φούρνου για να φουρνίσουν τα πλάστα του ψωμιού με το ξύλινο πλατύ ψωμόφραγο.

Μαλάθα λεγόταν ένα ξύλινο ανοιχτό κουτί στερεωμένο στον τοίχο του μαγειριού και έβαζαν εκεί τα πηρόνια και τα χλιάρια. Παρόμοιο ξύλινο κουτί ήταν η αλαταριά όπου φύλαγαν σκαπασμένο με χοντρό πανί το χοντρό άλας του σπιτιού. Οι βέργες ήταν απλό αλλά απαραίτητο ύπεργο για το σπίτι. Ήταν βέργες και χοντρές βέργες ίσα με δυό μέτρα που δένονταν απ' το ταβάνι με δυό γερά σκοινιά απ' τις άκρες και χρησίμευαν για να κρεμούν τα ρόδια και τα κωδώνια (τα κουτσουμπά = χωρίς ουρές, τα τοποθετούσαν γύρω - γύρω στο γκιλδί (= ράφι γύρω - γύρω στο νταβάν του οντά), τα λουκάν(ι)κα, τα σιουτζιούκια (= μουστοκούλουρα με κάρυδια και νισιτέ), τις αρνάδες με τα σέκα κλπ.

Ο γκάβανος ή το γκαβανάκι ήταν δοχείο φαγητού με σκέπασμα για την μεταφορά του μακριά από το σπίτι στο χωράφι, στο αμπέλι ή στην εκδρομή Υπήρχαν και ειδικές θήκες που έπαιρναν δυο και περισσότερα γκαβανάκια. Το παγουρί του νερού που έπαιρναν μαζί τους λεγόταν μπαμπούρι παρ' όλο που τις περισσότερες φορές δεν το γέμιζαν με νερό αλλά με ρακή γιατί όσο νάναι όξω θάβρισκαν νερό κι' εξ' άλλου τα χαϊδάνια πίνουν νερό...

Με την παρά πάνω καταγραφή μας

περιοριστήκαμε κύρια στα απαραίτητα εκείνα σκεύη και εργαλεία του σπιτιού που αναφέρονται στη διατροφή και καθαριότητα. Φυσικά το σπιτουμάζουμα δεν εξαντλείται μήτε ολοκληρώνεται μ' αυτά. Ωστόσο παρατηρούμε πως στο κύλισμα των αιώνων τα ίδια ύπτερα και αγγεία χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες του κάθε τόπου και βελτιώνονται προς το καλύτερο με την καθημερινή εξέλιξη και την τεχνολογία. Μ' αυτήν ο άνθρωπος ολοένα καλύτερευει και κάνει πιο εύκολη τη διαβίωσή του ωστόσο πιστεύουμε πως καλό είναι να ξέρουμε πως πολλές γενιές έζησαν και πέρασαν με το μαυροτσούκαλο της γιαγιάς.

Συγγενή Λεξιλογικά

Αποδελτίωσα μερικές λέξεις από το ντόπιο γλωσσάρι καθώς και ορισμένες ιδιότυπες φράσεις.

Τα περισσότερα από τα επώνυμα που καταχώρισα συναντιούνται στη Βέροια.

Η σειρά καταχώρισης των λέξεων ακολουθεί τη σειρά του κειμένου.

Εξηγώ μόνο τις λέξεις για τις οποίες δεν υπάρχει ερμηνεία μέσα στο κείμενο.

Αγγείο, αγγεία δοχείο, σκεύη φρ. βαρείά τ' αγγεία σ' = είσα: πολύ δύστροπος

Μπακιτζής, επών., επάγγελμα χαλκουργός

Καλατζής, επών., επάγγελμα κασσιτερωτής, γανωματής

Χαλκιάς, επών.

Καζάνας, επών., καζάνι = φυσική δεξαμενή

Μπακράτσας, παρατσούκλι — χοντροκέφαλος

Πετιμεζάς, επών.

Τραχανάς, επών.

Μπολυγκούρας, επών.

αφέντης, ο, έτσι λέγεται ο παπάς, ο νοικοκύρης ψ(υ)χή, η — η κοιλιά, άλλη ονομασία: μπομπούκα

Τέντζις, ο = η χύτρα, φρ. γκίλτσιν η τέντζις κι θρόνον

τον καπάκι, συνάντηση όμοιων νταβάς, ο, σκεύος μαγειρικής, φασούλ ταδάδες = κοροϊδευτικά λένε τους Βεροιώτες.

Πιγκιράς, επών.

ρεβανί, το, γλύκισμα, σπασιαλέ της Βέροιας

κόλλυδα, τα, βρασιμένο σιτάρι που μοιράζεται για συγχώριο φρ. μι τα κόλλυδα στού ζνάρι = ετομωθάνκατος

Γουδής, επών.

γανώνω = κυριολ. κασσιτερώνω, γάνα = άπρισμα της γλώτσας, γανιάζω = στενοχωριόμαι, γανάδα = στενοχώρια, ταλαιπωρία

Ξιγάνωτος, ο, ακασιτέρωτος, μεταφ. ντινικές Ξιγάνοντους = εντελώς φτωχός, ανήτος κλπ.

φουσκίνα, η = δοχείο νερού με σωληνάρι: δρύσης, ποτιστήρι

στουμπίζω, κυριολεκτικά χτυπώ με τον στούμπο, μεταφ. θα σε στουμπίτσω = απειλή

Κοσκινάς, επών. κοσκινίζω = περιώ από κόσκινο, φρ. όποιους δεν θέλει να ζ(υ)μώσει όλη μέρα κοσκινίζει: = λέγεται γι' αυτούς που συνέχεια αναβάλλουν μια δουλειά

καπάρα, η, κυριολ. φωκί τριμμένο σε ζουμερό φαγητό, γάλα ή κρασί μεταφ. παπάρας, ο = ο ανάκατος, ο άχρηστος φρ. αποδοκιμασίας: πάψε ρε καπάρα...

Τσιγαρίδας, επών., μεταφ. αδύνατος, καχεκτικός

πίττα, η, το γνωστό φαγώσιμο παρασκευασμα, μεταφ. στη φρ. γίναν πίττα = πλακώθηκαν

Μπομπότας, επών.

σαμουλαθκό, το, κυριολ. το δοχείο σαμόλαδου, μεταφ. γριά κουτομπόλα

Σαμολαδάς, επών.

χρεία, η, το αποχωρητήριο, αλ-

λώς χαλές, απόπατος, αναγκαίου, μουστερέκι, μέρος

Ταρχούνη, η = ταχίνη άσπρη, ή μαύρη

Πλαστήρας, επών.

πνάκας, ο, μεταφ. κούνητος

χλιάρας, ο, ο ανακατοςούρας, χλιάρας Αγιαντουκί(η)κη = πολύ φλύαρος και διαβολέας

αριμά, η = λάχανο τουρσί, αρμόζιμος = ζουμερί αριμάς που είναι υπέροχο και αποτελεσματικό ανηλπιτικό γι' αυτούς που ήπιαν αρκετό κρασί

Βαρελάς, επών.

Φιτελάς, επών., από το φτελί, φτελά, φτί (= δυτίο)

Μπούκλας, επών.

αργάζω, κατεργάζω δέρμα, τυρί, τουρσί, μεταφ. αργασιμένου στομάχι: = συνηθισμένο από την πολλή χρήση κρασιού κλπ.

Τσουκαλάς, επών.

μαυροτσούκαλου, το, μεταφ. ο πολύ μελαχροινός, η άσχημη

τσακίζεται, ρ. παθ., θρυσιά: να τσακ(ι)τείς, στούν τσακ(ι)σιό, θα σε τσακίσου = θα ε δείρω πολύ

ρακή, η και το ρακί, ούζο γενικά ειδικά όπως ρακή λέμε το τσίπουρο που είναι απόσταξη στέμφυλων (τσίπουρων) σταφυλιού, μετάδραση = διπλοαποσταγμένη ρακή

δάξου, το = το δαξάκι του γλυκού, η νταμιτζάνα, ρήμα δουίζω, φρ. δάξει η μύλους, θα σε δάξου μία = απειλή θα σε χτυπήσω

Τσαρταρής, επών.

μάνα, η, κυριολεκτικά η μητέρα, μεταφ. έννοιες: πηγή νερού, μαγιά ξυδιού, κύριο μέρος φουστανιού, αχληρός παιχιδιού, η πρώτη πόρτα στο τάβλι κλπ.

κοπκνίζω, χτυπώ με τον κόπανο, μεταφ. δέρνω, νικώ, επαναλαμβάνω

τρίφτης, ο = εξάρτημα του φύρου αλλά και εργαλείο της κουζίνας.

Σήμερα την δεκάτην πέμπτην (15) Δεκεμβρίου 1919 ημέραν Κυριακήν και ώραν 11 π.μ. οι υποφαινόμενοι:

1. Νικόλαος Ζαχαράκης, 2. Δημήτριος Τρόμπιακας, 3. Αδάμιος Μπιλιούρης, 4. Αγγελάκης Σαρράτης, 5. Κώστας Ρουδέτης, 6. Ιωάννης Ρουδέτης, 7. Ιωάννης Σιανταρινάς, 8. Χρίστος Δραγουμάνος, 9. Νικόλαος Καρδογιάννης ή Λαδούς, 10. Δημήτριος Πλουμπίδης, 11. Θεόδωρος Λαδούς, 12. Νικόλαος Καρακλάνης, 13. Δημήτριος Σουρλάμπας, 14. Αθανάσιος Λαδούς, 15. Στέφανος Μαλέτσος, 16. Αναστάσιος Δεινόπουλος, 17. Γεώργιος Σεργαρίδης, 18. Δημήτριος Πανάς, 19. Σταύρος Κρομμυδούτσας, 20. Νικόλαος Σιδεράς,

άπαντες εξασκούντες το επάγγελμα υποδηματοποιού, συζητήσαντες διάφορα σχετικά αφορώντα καθαρώς το επάγγελμα ημών, λαβόντες υπ' όψιν ημών ότι του επαγγελματίος ημών ως Συντεχνία επίσημος υπήρχεν από το έτος 1878 νομιμοποιημένη και ότι η πρώτη α επίσημος ίδρυσις αυτής ως αποδεικνύεται από διάφορα αρχαία έγγραφα ότι έχει πρωτοτυπασθῆ κατὰ το έτος 1842 αλλ' έχει διαλυθῆ ως μη ὀφείλαν το έτος 1905 και επειδή απεδείχθη ότι εκ της παραλύσεως ταύτης πολλά έχει ζημιωθῆ και ζημιούται η Συντεχνία ημών ηθικώς και υλικώς,

Δια ταύτα

Σήμερα αποφασίζομεν εις την ανασύνταξιν αυτών και προβαίνομεν ομοφώνως εις διορισμόν τριμελούς επιτροπῆς εκ των παρόντων κ.κ. Αδάμιος Μπιλιούρης, Θεόδωρος Κ. Λαδούς και Νικολ. Σιδηράν οίτινες και απεδέχθησαν εις τους οποίους επίσης ανατέθη η Σύστασις Καταστατικού συμφώνως του περί Σωματείων νόμου 281 και εις την σύγκλησιν Γεν. Συνελεύσεως προς επιψήφισιν αυτού ως και εποπτεΐαν δια την εκλογὴν του Α' Δ. Σωμα-

Τότι υι τώρα

ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

ΤΟΤΙ: Προκαταρκτικόν Πρακτικού Συντεχνίας Υποδηματοποιών Ναούσης «Ο Άγιος Σπυρίδων»

βουλίου της Συντεχνίας ημών και μετά την εκπλήρωσιν των ανωτέρω καθηκόντων αυτής ως και την επικύρωσιν του Πρακτικού εκλογῆς του Α' Δ. Συμβουλίου θέλει παύσει αμέσως ο προσωρισμός αυτής.

Προς εξασφάλισιν του ανωτέρου πύθου ημών αποφασίζομεν ομοφώ-

Του Νίκου Σπάρτη

νως εις την προκαταβολήν το ως εγγραφῆν εκάστου μέλους εξ είκουσι πέντε (25) δραχμῶν προκαταβολικώς...

Το καταστατικό εγκρίθη με την 37 απόφασιν του Πρωτοδικείου της Βέργας από τους δικαστές Θ. Μεσχία, Β. Παπαδοπούλου και Ν.κ. Τσομπιργάκη με την παρουσία του εισαγγελεύοντος Πταιματοδίκου Ιωάννου Γουλῆ και Γραμματέως Ευαγγελίου Γ. Φαρχακίδου, την 8 Απριλίου 1920.

Στο καταστατικό άρθρο 33ον αναφέρεται:

Το Σωματεῖον ἔχει και λάβαρόν του εἴτε σημαίαν Ἑλληνικὴν ἐν τῷ μέσῳ δε του γενικοῦ σταυροῦ φέρει τὴν εἰκόνα του προστάτου αὐτοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος κάτωθεν τὴν χρονολογίαν 1878 τῆς συστάσεώς του ἔνθεν και ἔνθεν του Ἀγίου τὰς λέξεις «Ἅγιος Σπυρίδων» και εἰς τὰς λευκάς ταβίνας τῆς Σημαίας τὰς λέξεις Σωματεῖον Ὑποδηματοποιῶν Ναούσης.

Ἄρθρον 34ον

Ἐπέτειος εορτὴ του Σωματεῖου ορίσθη ἡ 12 Δεκεμβρίου ἐπὶ τῇ μνή-

μῃ του προστάτου του Σωματεῖου Ἀγίου Σπυρίδωνος, καθ' ἣν υποχρεοῦνται πάντα τὰ μέλη να παρευρεθῶσι ἐν τῇ τελουμένη λειτουργίᾳ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας του Ἀγίου Μηνά, ἔνθα ὑπάρχει δαπάναις τῶν ἱερῶν του Σωματεῖου και ἡ ἱερὰ εἰκὼν του προστάτου αὐτοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος. Μετὰ δε τὴν θείαν λειτουργίαν προπορευομένου του λαδάρου ἐν σώματι τὰ μέλη μεταβαίνουν εἰς τὸ οἶκον του Σωματεῖου ὅπου μετὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἡμέρας και λογοδοσίαν τῶν πεπραγμένων ὑπὸ του Προέδρου θέλουν πανηγυρίσει τὰ μέλη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν συμφώνως του ὑπὸ του Δ.Σ. κανονισθημένου προγράμματος. Καθ' ὅλην δε τὴν ἡμέραν τὰ καταστήματα τῶν υποδηματοποιῶν εἰσονται κλειστά. Οἱ μὴ προσερχόμενοι ἀνευ δικαιολογίας ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἢ μὴ ὄντα κλειστά τὰ καταστήματα αὐτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπετειῶς εορτῆς τιμωροῦνται με πρῶστον 25—50 δρχ. κανονιζομένου ὑπὸ του Δ.Σ. δια πρακτικῶν.

Και στο άρθρο 31 αναφέρεται τιμωρία 10 δρχ. καθότιν αποφάσῃς του Δ.Σ. σε μέλος που δεν πάει σε κηδεία μέλους.

Ἄρθρον 36ον

Ἡ διάρκεια του σωματεῖου εἶναι ἀπροσδιόριστος, θεωρεῖται διαλυμένο ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ περιορισθῇ εἰς οκτώ (8) ἢ δε παρουσία του μετατρεπομένη σε χρέμα διανέμεται εἰς χήρας και ὀρφανὰ (πτωχοὺς) Ναούσης συν-

παρασπομένου πρακτικού.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ Α'

Γενικής Συνελεύσεως Σωματίου
Υποδηματοποιών Ναούσης
«Ο Άγιος Σπυρίδων»

Σήμεραν την 19ην Ιανουαρίου 1920 ημέραν Κυριακήν και ώρα 3 μ.μ. κατόπιν γραπτής αδείας της υπομνημαρχίας Ναούσης προσκληθέντες επί τόπου υπό της προσωρινής επιτροπής της διορισθείσης την 15ην Δεκεμβρίου 1919 συνήλθον εν τη οικία του εκ των μελών της Συντεχνίας υποδηματοποιού κ. Αδάμου Δ. Μπαλιούρη ήτο. οι κ.κ. Εκτός από αυτούς και ο Ιωάννης Μήτσιτσας και Μιχαήλ Νικουτής.

Κατόπιν η προσωρινή επιτροπή εις εφαρμογήν του (14) άρθρου συνέστησε τη Συνέλευσις όπως προβεί εις την εκλογήν του Α' Δ. Συμβούλου αυτής δια μυστικής ψηφοφορίας όπερ εγένετο τα δε αποτελέσματα έχουσι ως εξής.

Πρόεδρος Νικ. Ζαχαράκης ψήφοι 17. Αντιπρόεδρος Κώστας Ρουδέτης 13, Ταμίας Δημ. Πανάς 12. Γραμματεύς Γεώρ. Σερταρίδης 12.

Σύμβουλος Δ. Σουρουλιάντης 10, Σύμβουλος Γιαν. Καρδογιάννης 8.

ΕΠΙΛΑΧΟΝΤΕΣ

Αδάμος Μπαλιούρης ψήφοι 7, Σταύρος Κρομμυδούδας 6, Γεωργ. Σερδαρίδης 6, Γιάν. Ρουδέτης 4, Δημ. Πλιομπίδης 4.

Κατόπιν ο Πρόεδρος ηυχαρίστησεν την Γεν. Συνέλευσιν.

Εγερθέντος όμως του Συμβούλου κ. Δημητρίου Σουρουλιάντη συνέστησε τη Συνέλευσις να εκλέξει Επίτιμον Πρόεδρον αυτής κατά το 10ον άρθρον του καταστατικού. Ένα από σήμεραν έχει η Συντεχνία δια πολλούς λόγους πρόσωπον της Περιοχής και ανωτέρας Κοινωνικής τάξεως του οποίου τας Συμβουλάς και το Ηθικόν κύρος κατά καρούς επωφελεΐται η Συντεχνία.

Ως τοιούτον συνέστησε τον Συμπολίτην κ. Χ' (Κων)νον Μαλούσην ει τον οποίον τα μέλη της συντεχνίας πολλά οφείλουν αφού και η σύστασις της συντεχνίας εις αυτόν σχεδόν οφείλεται.

Η Συνέλευσις παμψηφεί εκήρυξε Επίτιμον πρόεδρον τον Χ' (Κων)νον Μαλούσην.

ρώνονταν με κινί από μιλιτσια. Στου πάτουμα τρουγιούρου ράφτου των του Βάρδελου κι απανουδειό ράφτουταν η σόλα. Τώρα αυτά γένουντι με μηχανές κι κουστιζούν ιφτηνά.

Τότε τα μπουρατίκα τα γυμνιά τάφκιαναν με αδιόδρουχου αλαφρότηρα χουρίς δισάματα. Τα κυρατζικά τα γυμνιά ήταν θαρύτηρα κι τάφκιαναν με θακέτα κι τσιουδιά κι από κάτω πρόκεις ή μέντεϊς για να αντέχουν κι να μη φαγώνητι του πιτσι.

Εΐχαν κι καλουπόδια λουγίσια, τανάλεις μινιά για μουντάρισμα κι μινιά για καρφικά. Σουγκλιά με χειρούλε γυριστά κι ίσια. Τα ραφτά τα παπούτσια τάραφταν με διλώνεις κι ύσταρνας με τρίχεις χουντρές από χαίτη απ' αγριουγούρου.

Εΐχαν κι κατασπρώκους για να καρφώνουν τα τσιδιά στα γυμνιά. Έδαναν ντιγίο σειρές τσιδιά τρουγιούρου, ή ραφτά κι μινια σειρά τσιδιά. Ου Ιπαμεινώντας ου Κόκκινους εΐθλειν να μην κουπούν τα τσιουδγκά με τη φαλτσέτα για να φαγουθούν μουναχά τους κι να θαστήξουν καμινιά έδουμάδα ακόμα για σικουκουμία.

Με τη φαλτσέτα έκουφταν ις σόλεις. Στου τρίπουδου σιδηρένιου αμώκ κάρφουναν τα καρφικά στα παπούτσια κι τα ταχούκια που καρφώνονταν μούγκι με καρφικά τιξάκια (μπασκαρένια καρφικά) για α γυρνούν απ' τη μέσα τη μινιά. Εκεί κάρφουναν κι τα καφούλια στις τρύπεις απ' τα κουρδόκια στα σκαρπίνια.

Τώρα όλα αυτά τα ίπτιργα χαντακώθηκαν χάθηκαν.

Τότε οι γυναίκες φουρούσαν κουμπουτά στηθάλια σα μπότεϊς κουντές. Αυτά εΐχαν φόλεις όπουσ τα ιντόπια τα φουστάνια. Εΐχαν δικάξι φόλεις στρόγγυλεις που κούμπουναν με ειδικό κουμπουτίρι.

Παντόφλεις γυνικίεις έφκιανειν ου Παλγιοματίτσας ραφτιές όπους

Κουντουράδοι ή τσαγκαράδοι κι αρπαλουματίδοι

Β'

Τώρα οι τσαγκαράδοι ουλιγόστιφαν πούλν γιατί όλοινοι αγουράζουν έτομα γυμνιά.

Τότε εΐχαν μηχανή μούγκι για τα φόντγια όλη η άλλη δουλειά γένουνταν με τα χέργια με τσιουδιά κι με καρφικά. Έσταρνας αχίρησαν να γένουντι γυμνιά ραφτά με δάρδιλια χουρίς τσιδγκά. Του ράφκιου γένονταν με σπάγγουν κιρουμένουν σουγκλί κι διλώνεις.

Τώρα τα γυμνιά γένουντι ακουλητά.

Τότε τα γυάλιζαν από κάτω κ' απ'τις μινιές με στέκα για να λάμ-

πουν. Η στέκα ήταν ένα σιδηρου γυριστό που του ζέστηναν κι έτρινδαν ίσιαμε να μυρίσει σκόρδου για να γυαλίσει. Με την μακινέτα που τη ζέστηναν σι καμινέτου γυάλιζαν τη σόλα.

Όταν τα τσαράκια δεν έφκιαναν καλά τη δουλειά τους έτρουγαν ξύλου με του κατόχι του λουρί που στρέουναν του παπούτσι στου διξί του γόνατου πόπκιανειν ρέξουν απ' τα χτυπήματα. Ου σπάγγους πόραφταν τα παπούτσια ήταν από κανάδι σοι κουδαρίστρες κι γένουνταν τρία ίσιαμε έξι κάτγια για του πάτουμα. Αυτός ου σπάγγους κι-

τα πατίκια κι καρφουτές τουλούμπαιτζιδίκαιες σαν παπούτσια μαλακά.

Χρειζομένους μέχρι κι τώρα είναι ου μπάγκους, η τάβλα του σανίδι που κόβουν τα δέρματα απού ξύλου φιλουριάς. Είχαν κι καρφικά διάφουρα νούμια όπους κι τσιδιά μικρότηρα, τρανίτηρα, μισκιά κι άλλα μπόδια. Ααδάκουνου για να τρουχούν τις φαλτσέτες, ξυλουφάνιαν για να φαγώνουν τα τσιδιά απού μέσα κι' απ' όξου όντας έδγαζαν τα καλαπόδγια. Τα καλουπόνγια έδγιναν μι του γέντσου. Φόδρα έδγαν μούγκι στα καλά τα γυμινά γιατί μι τάλλα τα γυμινά τα κυρατζίδικα έδγαν χουιτρά σκουφούκα που δεν τρουπούσαν.

Τότι τα φόντγια τάραφταν μι του χέρι σ' ένα ξύλου, ύσταρνας τάραφταν μι μηχανή κι τώρα τα πλειότερα τα παπούτσια τα κουλούν μι διρματόκουλα.

Άλλοι τσαγκάρδοι στη Νιάουστα ήταν κι ου Σουφουκλής, ου Παπαστδίκας, ου Μπιλιούρης, ου Κακατρούγκους, ου Καρατζιάς, ου Αχλιδός κι άλαιοι.

Ήταν κι' ένας τσαγκάρης πόφκιανειν πρώτα του ένα του παπούτσι κι' ύσταρνας του άλλου κι' αυτά γένουνταν πρώτα αξαδέρφκια τόνα ουλίγου τρανύτηρου από τ' άλλου. Κι άλλους τσαγκάρης όνουμα κι μη χουργιό έδειχνειν ξένα παπούτσια όντας πήγγηνει ου πιλάτης να ρουτήρει για τα παπούτσια του. Ιά τα δικά σου φκιάνου, μη σγιέσει.

Ένα ζευγάρι γυμινά για να γένει μι του χέρι είθειλιν δώδικα ώρες δουλειά. Για νάχες κινούργια παπούτσια τα Χριστού ήθιλειν να τα παραγγείλεις έναν μήναν αρχίτηρας. Ου κάθε μάστουρας είχειν κι απού πέντι - έξι: κάλφαδες. Για ένα ζευγάρι παπούτσια δουλιθεις μινά έδδουμάδα γιατί κόστιζαν τρ. ακόσεις δραχμές. Κι τα φουρούσεις πουλά χρόνια, τα μπάλουνεις τάραφτες, τα σιδάλαιεις κι ύσταρνας

τάφκιανεις κι φόντγια.

Τώρα τα γυμινά όλα γένουντι μι μηχανές κι σιγίζουν ουλίγου. Ου πάσα ένας έχει απού πεντιέξι: ζευγάργια. Τότι τα πιντγά πιρπατούσαν ξιπόλυτα του καλουκαίρ. για να μη ξουδεύουν παπούτσια. Οι πλειότεροι: κόστιοι είχαν μούγκι ένα ζευγάρι. «Αυτά κυράμι τα Φώτα. Αυτά την Πασκαλιά» που λέν.

Στην Κόζιανη έφτιασαν ψεύτικα ιφτηνά παπούτσια. Αγρόασειν ένα για του πιδί του του Σαδδάτου κι τη Διυτέρα τα παπούτσια ήταν ανοιχτά, ξικαρφουμένα.

Ρουτάει ου μάστουρας: Του πιδί έφαγειν τίπουτα ζιστό φουμί;

— Αχά, όντας τα φόρησειν έφαγειν ζιστό φουμί σιτζιάκ - σιτζιάκ.

— Ε, απ' τ' αυτό χάλασαν α παπούτσια.

— Αιάν αρά μάστουρα, τί δε μ' ίλιγεις να μη φάει;

— Εμ αστόχημα. Φέρτα να στα καρφώσου ψίχανα.

Αυτά ήταν όλου χαρτόνια.

Έτομια παπούτσια απ' την Κουζάνη πουλούσαν ου Σιανταμώνας στου σιργκι.

Τώρα μούγκι αιπαλουματίδες απούμειναν καν κανένας δεν φκιάνει παπούτσια παραγγειλιά.

Τότι οι κτηματίοι κι οι αργάτοι πουδένουνταν τσαρούχια που τάφκιαναν στου σπιτί απού γουρουνιτικού τουμάρι μι νουζέτσες κι κόρδεις για δέσμηου. Οι τσαγκάρηδες έφκιαναν τσαρούχια σαργκιουλίτκα μάλι καλύτερα κι οι μάνεις μας έφκιαναν τριλέκια για οικονομία.

Εικαίν τα χρόνια είθειλιν κανένας να παντριφτεί κι δεν είχειν παράδει να φκιάσει κινούργια γαμπριάτικα γυμινά κι' όλου ου γάμους πήγγηνει ουπίσου.

Ε! αρά τουν λέει ου φίλους του, μη σικλιτίζησει: δα στα δανείσου ιγώ τα δικά μου, μούγκι μινάφρας τάβλα.

Έτσι αποφασήστηκειν η χαρά.

Την ώρα που πήγγηκαν να πάρουν την προίκα μι τα διουλιά έδριχεν μι του τουλούμι: μινια τρουπάρα μα τί; Ου φίλους πήγγηνει κουντά στου γαμπρό. Στη Νιάουστα δεν είχειν άσφαλτουν τότε. Οι πλειότεροι: δρόμιοι είχαν καλυταρούμι. Έτσι: πως περιούσαν ου γαμπρός μπλάτσ πατάει σι μινά μπάρα!

— Απουγάλα: αρά δε γλέπε: εμπρουπά σου δα μι τα χαλάσεις τα παπούτσια μου κι ακόμια δεν τα χάρηκα.

Γύρισαν όλωνοι οι σημιακουντινοί χαριώτοι να ιδούν κι ου γαμπρός κατακουκλήνησειν απ' την αντρουπή του.

Όντας έφτασαν στου σπήτι της νύφης, άλλους φίλους του γαμπρού τουν λέει:

— Δώστης τα αυτόναν του φουνακλά τα γυμινά του κι πάρ' τα δικά μου. Αυτός τ' αληπχίετεί τα γυμινά του.

Ου γαμπρός πάει στου κιλάρι: κι άλλαξει τα γυμινά.

Ύσταρνας παγαίνοντας να πάρουν που νουνό η δρουχή ένα πήγγηνει. Φαίνηται ου γαμπρός κι η νύφη άγληφω τα τηγάνια, μπλάτσ πάλι σι μινά μπάρα ου γαμπρός. Ου φίλους που τουν έδουκειν δανεικά τα γυμινά τουν λέει φουναχτά:

— Πάτα ούπου νάνει κι μη φουδάσει: καν κι καν' τα δικά μου τα παπούτσια είμαι γιρά κι δε χαλνούν.

Κι αξανά ου γαμπρός αντρουπχιάστηκειν για τα δανεικά τα γυμινά.

Η λειτουργία της ποινής ως εκπαιδευτικό μέσο

Β'

Β. 1. α. Στη δομή και εξέλιξη του ποινικού φαινομένου, η ποινή αποτελεί το τρίτο στάδιο αυτού, προϋπόντων ήδη των ενόμιμων αγαθών και της προσβολής τους. Η ποινή δηλαδή συμπληρώνει τον επιλογό στο ποινικό φαινόμενο, αφού για να επιβληθεί αυτή πρέπει να έχει ήδη συντελεσθεί η προσβολή νόμιμων ενόμιμων αγαθών.

Η τελευταία αυτή — η προσβολή των ενόμιμων αγαθών — είναι αποτέλεσμα μιάς έκτροπης ενέργειας ή μιάς θύμιας δράσης ή μίας κακής στάσης του ατόμου, και όλα τα στοιχεία αυτά, στο σύνολό τους είναι εκδηλώσεις μιάς κακής συμπεριφοράς. Είναι εκφάνσεις του φαινομένου του εκτροχιασμού της συμπεριφοράς από τον κώδικα των νομικών διατάξεων, των ηθικών και κοινωνικών αξιών.

Η συμπεριφορά στη συνέχεια δρίσκεται σε άμεση σχέση αιτιώδους συνέπειας, προς την κοινωνική προσαρμογή του ατόμου που επιτυγχάνεται με την ομαλή κοινωνικοποίησή του κατά τις πρώτες νεαρές ηλικίες του. Επιπρεάζεται δηλ. η συμπεριφορά θετικά ή αρνητικά τόσο από την ομαλή ή όχι, όσο και από την τέλεια ή ατελή ένταξη και προσαρμογή του ατόμου στο κοινωνικό περιβάλλον.

Αυτό το στάδιο της κοινωνικοποίησης του ατόμου, αποτελεί κρίσιμο σημείο στη ζωή του καθώς επίσης και καθοριστικό παράγοντα, καθ' όσον στην περίοδο αυτή μαθαίνει τρόπους συμπεριφοράς και ισχυροποιεί και δύνει μορφές συμπεριφοράς οι οποίες στο σύνολό τους αποτελούν ρυθμιστικούς παράγοντες στη μετέπειτα κοινωνική πορεία του.

Τί είναι όμως κοινωνικοποίηση

και πώς συντελείται;

Ως κοινωνικοποίηση (SOZIALISATION) νοείται η εξεργασία, με την οποία το αναπτυσσόμενο άτομο μαθαίνει με τις επιδράσεις που δέχεται από το κοινωνικό του περιβάλλον οικογένεια, σχολείο κλπ. τόσο να διαμορφώνει τέτοιους τρό-

Του
Ι. Α. ΤΖΙΩΝΑ
Δασκάλου φοιτ. Νομικής

πους συμπεριφοράς και να ιδιοποιείται τέτοιες θέσεις, αξίες, επιδιώξεις ώστε να αντιστοιχούν αυτές στους παραδεξιμένους στην κοινωνία, όπου ζεί, κανόνες και στις ισχύουσες αξίες, όσο και να αποδομεί τρόπους συμπεριφοράς, θέσεις κλπ. που έρχονται σε αντίθεση με τα γενικά ισχύοντα στο περιβάλλον. Μαθαίνει δηλαδή να προσαρμόζει τόσο την εσωτερική τοποθέτηση και στάση του, όσο και τη συμπεριφορά του στις απαιτήσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος.

6. Η όλη συμμετρική και αμοιβαία ανάπτυξη των ψυχικών, συναισθηματικών και πνευματικών δυνάμεων του ατόμου, η κοινωνικοποίησή του δηλαδή σ' όλο το πλάτος της, είναι συνάρτηση των ενδογενών και εξωγενών παραγόντων.

Ενδογενείς παράγοντες είναι οι κληρονομικές καταβολές που σχετίζονται με τη δομή και υφή του κυτάρου, του πυρήνα και των χρωματισωμάτων του. «ο φυσικός προκιτισμός του ατόμου όπως λέμε, η ιδιοσυστασία του. Είναι «τα όπλα» με τα οποία έρχεται εφοδιασμένο το άτομο για να αντιμετωπίσει τις πρώτες «συγκρούσεις» του με το περιβάλλον. Είναι τα λεγόμενα «συγγενή σχήματα συμπεριφοράς».

Εξωγενείς είναι όλοι οι επίκτη

τοι παράγοντες. Είναι κάθε τι που αποκτάται και μαθαίνεται υπό την επίδραση του περιβάλλοντος. Είναι οι εμπειρίες που αποκτά το άτομο σε σχέση με το περιβάλλον του. Διότι από τις πρώτες κιόλας στιγμές της ζωής του, το άτομο δοκιμάζει, περιεργάζεται, μιμείται, υδαλιματοποιεί, απορρίπτει ή δέχεται τρόπους συμπεριφοράς και όλα αυτά δημιουργούν εμπειρίες μέσα του.

Ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες, συνυφαίνονται και συνεπιδρούν κατά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας. Παραμένει όμως άγνωστο, και θα παραμείνει ίσως για πάντα, η αναλογία επιδράσεων των δύο παραπάνω παραγόντων στη μορφοποίηση της προσωπικότητας.

Είναι ακαθόριστη η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στα πεδία επιρροής αυτών. Πολλοί θεωρητικοί, ακόμη και σήμερα, είναι φανατικοί μονόπλευροι και μονομερείς υποστηρικτές της μιάς ή της άλλης απόψεως. Παρά ταύτα είναι αναμφισβήτητη η συνύπαρξη και η από κοινού συμβολή των δύο παραγόντων στην ανάπτυξη και διαμόρφωση τη προσωπικότητας.

Αν θέλαμε να παραμοιάσουμε παραστατικά την όλη εξέλιξη και σχηματισμό της προσωπικότητας του ατόμου, θα έπρεπε να την παρουστήσουμε σαν την τέχνη του γλύπτη στην προσπάθεια δημιουργίας ενός ανδριάντα όπου «υλικό» είναι η ιδιοσυστασία, και «τέχνη της σμίλευσης», η επίδραση του περιβάλλοντος. Η όλη τελειοποιημένη μορφή εξαρτάται τόσο, από το υλικό που έχει στη διάθεσή του ο τεχνίτης, όσο και από την τέχνη της σμίλευσης. Σε μικρής αξίας ποιότητας υλικό, όσο καλλιτεχνικά κι αν προσδώσει, δε θα μπορούσε να

παρουσιάζει αριστοτεχνικό έργο. Ή αντίθετα κάθε αδέξιο και άτεχνο έμπεσμα, σε οποιαδήποτε φύσεως υλικό, πρήνει εμφανή σημεία απέλαιας στη σχηματισμένη μορφή. Ένας συνδυασμός «καλού υλικού» και αριστοτεχνικού «επιλειώματος» θα ήταν ιδανικός.

2. Ο άνθρωπος λοιπόν ξεκινά τη ζωή του με ένα πλέγμα στοιχειωδών αντιδράσεων, που περιλαμβάνονται στην κληρονομική παρακαταθήκη του, το πλέγμα των «συγγενών σχημάτων συμπεριφοράς». Τα σχήματα αυτά συμπεριφοράς του παρέχουν τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται στοιχειωδώς στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος, με μια συμπεριφορά στερεή, ανελαστική, μη προσαρμόσιμη στις ποικίλες περιστάσεις και κοινή για όλα τα άτομα του είδους. Με απειρησία αυτό το πλέγμα συγγενών σχημάτων συμπεριφοράς ο κάθε άνθρωπος οικοδομεί την εξατομικευμένη συμπεριφορά του, που προσαρμόζεται κάθε φορά στους όρους της περιστάσεως με τη μάθηση και την ισχυροποίηση.

Σύμφωνα με τη θεωρία της ιαθίσεως, το παιδί αναπτυσσόμενο έρχεται συνεχώς αντιμέτωπο με ποικίλες ειδικές κοινωνικές περιστάσεις, που δρουν σαν ερεθίσματα και μαθαίνει γ' απαντά σ' αυτές με ορισμένες αντιδράσεις, αποκτώντας έτσι νέους τρόπους συμπεριφοράς.

Αυτή η απόκτηση νέων δειγμάτων συμπεριφοράς είναι αποτέλεσμα και συνάρτηση μιάς πολύπλοκης εσωτερικής προσωπικής διεργασίας που ακολουθεί ορισμένους σταθερούς νόμους που ερμηνεύονται και εφαρμόζονται σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία του ατόμου.

Έτσι από τα πρώτα κιόλας στά-

δια της βρεφικής και νηπιακής ηλικίας, αλλά και αργότερα, το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με διάφορα ερεθίσματα, δοκιμάζει, επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει. Ανάλογα με την αποτυχία ή την επιτυχία, σε επόμενη φορά και σε παρόμοιο με το προηγούμενο ερέθισμα, θα εφαρμόσει τη μορφή συμπεριφοράς που το οδηγεί άλλοτε στην επιτυχία. Έτσι αυτές οι μορφές συμπεριφοράς που οδηγούν σε επιτυχία, θεμελιώνονται με την επανάληψη και εφαρμογή, διώνονται, σταθεροποιούνται και γίνονται μόνιμες. Η επιτυχία, σχετική έννοια ερμηνευόμενη προσωπικά.

Αυτήν, σύμφωνα με τους νόμους της μάθησης, μαθαίνονται κι άλλοι πολλοί τρόποι συμπεριφοράς. Κάποια μορφή συμπεριφοράς που συνοδεύεται συνήθως από αμοιβή, πρήνει κι αυτή το χαρακτήρα της μονιμότητας. Ή ακόμη, η ταυτοποίηση ή ενδαλματοποίηση και μίμηση, εξάγει το άτομο στο να εμφανίζει μοντέλα συμπεριφοράς παρόμοια με τα του ενδαλματος ή του απομιμούμενου προσώπου.

Έτσι λοιπόν ο άνθρωπος από τις πρώτες νεαρές ηλικίες του, αλλά και αργότερα, μαθαίνει μοντέλα συμπεριφοράς που τα χρησιμοποιεί απαντώντας στα εκάστοτε ερεθίσματα.

3. Στη συνέχεια ακολουθεί ένας άλλος ιδιαίτερος σχηματισμός εσωτερικής μηχανισμός που ονομάζεται ισχυροποίηση (REINFORCEMENT). Αυτή αποτελεί εξεργασία που έχει γενική αξία και θεμελιώδη σπουδαιότητα για την επιλογή και σταθεροποίηση (θετική ισχυροποίηση) ή την εξασθένηση και απόσβεση (αρνητική ισχυ-

ροποίηση) μορφών συμπεριφοράς.

Κατά κανόνα, κάθε μορφή συμπεριφοράς συνοδεύεται από μια συνέπεια ευχάριστη ή δυσάρεστη, θετική ή αρνητική. Εκτιμώντας το θύμισμα τα αποτελέσματα ενός μοντέλου συμπεριφοράς, αξιολογεί αυτό το μοντέλο συμπεριφοράς και ανάλογα, το σταθεροποιεί μέσα του, το θεμελιώνει, το ισχυροποιεί.

Ισχυροποίηση (θετική) είναι: λοιπόν η θεμελίωση, η σταθεροποίηση, η ενδυσωση στο να γίνεται μόνιμο ένα δείγμα συμπεριφοράς. Η θετική ισχυροποίηση δειγμάτων συμπεριφοράς συντελείται κυρίως με τη δειγματοειδή αριστέων μέσων που ασκούν ισχυροποιητική δράση.

Η αμοιβή (ανεξάρτητα από τη φύση της) συνδυασμένη με ένα μοντέλο συμπεριφοράς συντελεί άμεσα στην ισχυροποίηση αυτού του μοντέλου. Πολλές φορές αντί για αμοιβή, η πληροφορία που επακολουθείται μια ενέργεια, ότι η τελευταία αυτή ήταν σωστή, σκόπιμη, δίκαιη, ωφέλιμη, ισχυροποιεί το συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς.

Η ικανοποίηση βιολογικών αναγκών ασκεί επίσης ισχυροποιητική επίδραση σε δείγματα συμπεριφοράς τα οποία συνοδεύει.

Η συναισθηματική σύνδεση του υποκειμένου με άτομα που θεωρεί πρότυπα ή ενδάλματα, έχει ως αποτέλεσμα, τρόποι συμπεριφοράς που «εγκρίνονται» από το πρότυπο ή το ενδάλμα, να ισχυροποιούνται θετικά. Έτσι η μορφή συμπεριφοράς που προκύπτει από μίμηση ατόμου που το υποκείμενο θεωρεί πρότυπο ή ενδάλμα, ή όταν συμπεριφορά του υποκειμένου επιδοκιμάζεται από άτομα με τα οποία το υποκείμενο είναι συναισθηματικά

συνδεδεμένο και «αναγνωρίζει», ισχυροποιείται. Να γιατί όταν το υποκείμενο ανταλλάσσει άτομα «καταξιωμένης προσωπικότητας» ισχυροποιεί σωστά και θετικές μορφές συμπεριφοράς. Και αντίθετα, όταν ανταλλάσσει τον ήρωα κάποιου αστυνομικής ταξίας σε εγκληματική του προσπάθεια, ισχυροποιεί κακούς τρόπους συμπεριφοράς σε πρώτο στάδιο και απόπειρα ήττης σε δεύτερο.

4. Είναι ευρύτατο το φάσμα των μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη θετική ισχυροποίηση μορφών συμπεριφοράς. Είναι εξίσου περίπου ευρύ και το φάσμα των μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αρνητική ισχυροποίηση μορφών συμπεριφοράς.

Η αρνητική ισχυροποίηση, ειδικότερα η τιμωρία, σαν μέσο εξασθένησης και αποσδάσεως μη επιθυμητών τρόπων συμπεριφοράς και η αποτελεσματικότητά της σε σύγκριση με την αμοιβή, αποτελούν πάντοτε αντικείμενα συζητήσεως.

Με την τιμωρία (PUNISHMENT) επιδιώκουμε την εξασθένηση ή και την εξαφάνιση τρόπων συμπεριφοράς, επίσης όμως και την ανάπτυξη ενεργητικών μορφών συμπεριφοράς, για την αποφυγή κατστάσεων, που συνεπάγονται τιμωρία.

Η αρνητική ισχυροποίηση κυρίως με τη μορφή τιμωρίας αποτελεί δραστικό παράγοντα κατευθύνσεως των εξεργασιών της μαθησεως και της συμπεριφοράς υπό ορισμένους όρους, που μπορεί να

χρησιμοποιηθεί σε ποικίλα πεδία (λ.χ. παιδαγωγική, αναμόρφωση κλπ.). Έχει τονιστεί όμως, (WILDE), ότι η ποινή κατευθύνει μόνο αρνητικές εξεργασίες, γιατί παρέχει στο άτομο πληροφορίες μόνο για το τί θα πρέπει να μην πράξει, όχι όμως και σε ποιές ενέργειες θα μπορεί να προβεί σε δεδομένη κατάσταση. Και η LILIAN BLANCH διαπιστώνει επίσης, ότι η ποινή μειώνεται σε σύγκριση με την αμοιβή ως προς την πληροφοριοδοτική της αξία.

Η ποινή θα έχει επομένως σαν επακόλουθό της την εξασθένηση ή, ειδικότερα, και την εξαφάνιση ορισμένων τρόπων συμπεριφοράς, δεν μας καθορίζει όμως τί θα τους υποκαταστήσει. Δεν αποκλείεται οι τρόποι απιδράσεως και συμπεριφοράς, που θα αναπτυχθούν ανεξέλεγκτα στο υποκείμενο να είναι πιο ελαστικοί για το ίδιο και για το σύνολο, απ' ό,τι οι παλτοί.

Αν λοιπόν την εξασθένηση και την εξαφάνιση της αποδοκιμαζόμενης συμπεριφοράς, που επιδιώκουμε με την ποινή, δεν συνοδεύουν χιρισμοί, που να αποσκοπούν στην ανάπτυξη και ισχυροποίηση αντιδράσεων και συμπεριφοράς θετικών για το υποκείμενο και το σύνολο, αν δηλαδή δεν επιδιώκεται ενεργητικά η τροποποίηση της συμπεριφοράς και η κοινωνική αναπροσαρμογή του ατόμου παράλληλα με την ποινή, τότε μόνη η τελευταία δεν μπορεί να επιτελέσει το σκοπό της. Να γιατί η ποινή ως επικουρικό μέσο είναι ανεπλήρης αν

δεν συνοδεύεται παράλληλα από μηχανισμούς καθοδήγησης στην ισχυροποίηση επιθυμητών θετικών τρόπων συμπεριφοράς.

Όστε οι μηχανισμοί της ισχυροποίησης επιτρέπουν από το σύνολο των τρόπων συμπεριφοράς και αντιδράσεως, που απέκτησε το υποκείμενο, να ισχυροποιηθούν και να σταθεροποιηθούν ορισμένοι, ενώ άλλοι να εξασθενήσουν ή και να εξαφανιστούν. Η «αμοιβή» ή η «ποινή» — έννοιες στις οποίες θα πρέπει να δοθεί πολύ ευρύ περιεχόμενο — που συνεπάγονται οι διάφοροι τρόποι ενέργειας ή αντιδράσεως του υποκειμένου, είναι τα κυριότερα μέσα εκλύσεως του μηχανισμού θετικής ισχυροποίησης (ενδυναμώσεως και σταθεροποίησεως) ή αρνητικής (εξασθένησεως και αποσδάσεως) των ποικίλων μορφών συμπεριφοράς, που απέκτησε ή που από καταβολή είχε. Με τους μηχανισμούς ισχυροποίησης, θετικής και αρνητικής, η συμπεριφορά του ανθρώπου διαμορφώνεται, στρέφεται προς ποικίλες κατευθύνσεις, γίνεται εύπλαστη και προσαρμόσιμη στις μεταδλητές συνθήκες και απαιτήσεις του περιβάλλοντος, και τέλος εξισορροπείται.

Οι μηχανισμοί ισχυροποίησης κάνουν εφικτό επίσης να επηρεαστεί από τρίτους η τροπή της συμπεριφοράς του ατόμου προς ορισμένες κατευθύνσεις με την ισχυροποίηση ορισμένων μορφών συμπεριφοράς και την εξασθένηση άλλων. Και τούτο μπορεί να γίνει, είτε από την αρχή (διαπαιδαγώγηση) είτε μεταγενέστερα (αναμόρφωση).

Ο ΕΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Στροφή στο Σέλι

Βρισκόμαστε στο έτος 1950. Από το έτος αυτό αρχίζει μια νέα περίοδος για την Ναουσαϊκή Ορειβάσια και Χιονοδρομία. Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την δεκαετία 1940—1950 ο Ορειβατικός σύλλογος δεν σφαπύσει καμία δραστηριότητα λόγω των γνωστών συνθηκών.

Το ξεκίνημα το κάνει το νέο συμβούλιο με επικεφαλής τον πρόεδρο Αντώνη Παπαδόπουλο, πραγματοποιώντας την πρώτη εκδρομή στον Άγιο Νικόλα στις 2 Ιουλίου 1950. Σ' αυτή, παίρνουν μέρος περίπου τριάντα ορειβάτες και ορειβάτισσες, με αρχηγό την Ευδοξία Καραγιωάννου. Ένα σύνθημα τους κεντρίζει: «πάντα ψηλότερα». Έτσι την επόμενη Κυριακή πραγματοποι-



Το καταφύγιο του Σελίου γίνεται με προσωπική εργασία

Του Τάκη Μπάϊτον

είται δεύτερη εκδρομή με στόχο την Γραμμένη. Συμμετέχουν και εδώ πολλά μέλη με αρχηγό ανάδασης τον Ζήση Χρυσόχου. Οι εκδρομές πλέον καθιερώνονται και έτσι οι ο-

ρειβάτες δίνουν το παρών κάθε εβδομάδα στο δουνό.

Μελετώντας το ημερολόγιο του Συλλόγου της τότε εποχής διαπιστώνει κανείς μια αξιόλογη δραστηριότητα. Κάθε εξόρμηση προς το

δουνό, πρέπει να σημειωθεί πως γινότανε σε αιμόσυνα κεφού και συνοδεούνταν πάντα με κρασάκι και τραγούδι.

Εκτός από τις συνθετικές αναβάσεις, βλέπουμε ότι το Ορειβατικό τμήμα Ναούσης να οργανώνει και μακρινές εκδρομές, όπως η διήμερη στη Φλώρινα και Καστοριά με ανάδαση στα δουνά τους. Πρέπει να τονισθεί ότι σ' αυτή πήραν μέρος 58 άτομα, γεγονός σημαντικό για το 1951. Εκδρομές πραγματοποιήθηκαν στο Άγιον Όρος, στο Βόλο - Πορταριά, στη Θήβα με ανάδαση στο Υψάρχο, Οχρίδα - Σκόπια, στα Ματέωρα κ.ά. Αρχηγούς σ' αυτή την περίοδο βλέπουμε τους Νικήτ. Σιάτρη, Χρήστο Τάκη, Αντώνη Παπαδόπουλο, Νικήτ. Κούλη, Πέτρο Σμασιώνο και άλλους.

Σημαντική είναι η ανάδαση στον Μύτικα του Ολύμπου μιάς δωδεκαμελούς ομάδας με αρχηγό τον Γιάννη Ιωαννίδη (Ιούλιος 1953).



Ανάδαση στην Παπαντή

Ο Σύλλογος εκτός από την ορει-
 βασία, κατά την περίοδο αυτή, α-
 ναπτύσει αξιόλογη δράση και στην
 χιονοδρομία η οποία θρίσκει στα
 σπάργαλα. Αρχίζουν να γίνονται
 Πανελλήνιοι αγώνες στο Χιονοδρο-
 μικό Κέντρο του Σέλίου, όπου η
 Νάουσα φέρει άριστα αποτελέσμα-
 τα. Κάθε Κυριακή διατίθεται αμά-
 ξι για τη μετακίνηση αθλητών και
 μελών από Νάουσα στο Σέλι.

Στους αγώνες του 1953 παίρνουν
 μέρος τα τμήματα των Αθηνών,
 Θεσσαλονίκης, Βόλου, Φλώρινας
 και Νάουσας. Από τους Νουσαζί-
 ους συμμετέχουν οι εξής αθλητές:

α) ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΝΔΡΩΝ: Ο:
 Στ. Μίντσης, Σωκρ. Σιδηρόπουλος,
 Ιωάν. Κολυπέρης, Βασ. Κουτσο-
 γιάννης, Χρ. Μπλιάτσας, Στ. Πλα-
 τίτσας, Γ. Παπαδόπουλος και Ν.
 Σπύρτσας.

β) ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΦΗΒΩΝ: Ο:
 Νικ. Σαμαράς, Γ. Βλάχος και Α.
 Τσαλίκης. Οι Αθλητές μας θριαμ-
 φεύουν και από τα 10 αθλοθετημέ-
 να κύπελλα κερδίζουν τα 6.

Επειδή οι συνθήκες διαβίωσης
 στο Σέλι ήταν δύσκολες, ο ορειβα-
 τικός στρέφει το ενδιαφέρον του
 στην εξεύρεση κατάλληλου καταφυ-



Ο Βασιλιάς Παύλος δίδει το κύπελλο στον πρόεδρο του Πολυνί-
 κη Συλλόγου μας το 1953

γίου. Έτσι, ύστερα από απόφαση
 του Συμβουλίου (11 Δεκεμβρίου
 1954) αγοράζεται ένα παλαιό σπί-
 τι στο Σέλι αντί 18000 δραχ. Επει-
 δή αυτό ήταν σε κακή κατάσταση
 αρχίζει η ανακαίνισή του με προ-
 σωπική εργασία των μελών. Σύντο-
 μα το παλαιό σπίτι μεταβάλλεται
 σε άριστο ξενοστάσι. Τα μέλη του συλ-
 λόγου δογθούν στον εξοπλισμό του.
 Αξιόλογη είναι η προσφορά της Ε-
 ταίρειας «Λαυρά — Κύρση» που
 πρόσφερε δωρεάν όλα τα κλωστοκε-

πάσματα.

Την ίδια περίοδο έχουμε και α-
 πόφαση με την οποία ηλεκτροδοτεί-
 ται το Σέλι και τοποθετείται Σκι-
 — Λιφτ μήκους 750 μέτρων.

Ο τότε δήμαρχος Φιλώτας Κόκ-
 κινος συντελεί τα μέγιστα για την
 αποπεράτωση αυτών των έργων.

Για την κατασκευή και την σωστή
 λειτουργία του αναγκαία ορίζεται
 με βασιλικό διάταγμα τριμελής επι-
 τρητική αποτελούμενη από τους Δη-
 μάρχους Βεροίας, Ναούσης και τον
 πρόεδρο του Ε.Ο.Σ. Ναούσης.

Την ίδια περίοδο στην Αθήνα γί-
 νεται σχετική διαφώτιση με ομιλί-
 ες και ανάλογες προβολές της δε-
 κάλεπτης ταινίας που προβάλλει το
 Σέλι, το οποίο είναι το πρώτο Ελ-
 ληνικό Χιονοδρομικό
 Κέντρο.

Οι ετήσιοι χιονοδρομικοί αγώ-
 νες καθιερώνονται πλέον και έτσι
 το Σέλι αποκτά ιδιαίτερη αίγλη.
 Πρέπει να σημειωθεί ότι το περιο-
 δικό «ΤΟ ΒΟΓΙΝΟ» συγχρόνως με
 τη δημοσίευση των προγραμματι-
 σμένων ορειβατικών πορειών, δημο-
 στεύει και τις χιονοδρομικές δρα-
 στηριότητες, προβάλλοντας μάλιστα



Η Βασιλόπιττα του 1966

(συνέχεια στην σελίδα 86)

115 Οι καλαμαρτζήδες

Καλαμαρτζήδες άρπαγες και χαρμαροπαγάδες
μυιούρηδες, κιτοήπιδες και άδικοι κριτάδες.
Τα κονδύλια σας αρείστε και αρπάξτε τα λεζγκάρια
για να φτιάχνετε χαντάκια εις τους κάμπους, στα
λιβάδια.

Αν την βαρίστε τη δουλειά παρήτε τα σαοτέλια
ζητουλιάρηδοι να γένητι, να ζαλίζοι από γέλια.

136 Οι εξόριστες καλογριές

Δνο Ιταλοκαλογριές από την Ιταλία
τις έστειλαν στη Νάουσα τρείς μήνες εξορία.
Απ' την Κωνσταντινούπολη μέσα στο πλοιο μπήκαν
κι με λαθραία πράγματα στη Σαλονίκη βγήκαν.
Τις έκαμαν την έρευνα τις βρήκαν τ λαθραία
μέσα εις το τελώνιο, υράσματα ωραία.
Μεταξωτά υράσματα τα είχανε κρυμμένα
μέσα εις τα φουστάκια τους τα τεχνικά ζωσιμένα.
Και έδειχναν στο φουστόκιο ωςάν αγαστροφώνες
οι Ιταλίδες καλογριές αμόλυντες παρθένες.
Και έτσι ανακαλύφθηκε το λαθρεμπόριό τους
και εξορία πήγανε, βρήκαν το διάβολό τους.
Και τώρα δίνουν το παρών εις την αστυνομία
κατά τον νόμο της αρχής για την κατηγορίαν.
Κωσταλίτσης και ο Τσιόγκας στις δουλειές επιμελούν
εις τας κρίσεις τρέχουν πάντα, δεν σκενεύουν,
πηλαλούν.
Την παίρνουν τη δουλειά εμπρός καιρό δεν
περιμένουν
εις τον Πάγον Άρειον την κρίσην την πηγαίνουν.
Μ' αυτούς τους δυο δεν υπορεί κανείς να πάγει
κόντρα
δια την κρίσην πηλαλούν και μέσα εις την Λόντρα

131 Μαριγώ

«Θα πάω στην Μαριγώ
πούναι σαν κόκκινο αυγό.
Και θα της πω πως είμαι γω
τις παχουλές που κνηγώ.
Και θα πω κυρά Μαριγώ
αν δε με πάρεις, θα σφαγώ.
Και στο ποτάμι το σιγό
θα εριχτώ και θα πνιγώ».

«Πως να σε πάρω σένα γω
πούμαι κορίτσι τ' αρχηγό.
Και οδελφή του στρατηγού
και ανειμιά του υπουργού».

Σατυρικοί στίχοι του λαϊκού ποιητή ΚΩΝΣΤ. ΣΙΟΥΓΓΑΡΗ

196 Ο άγνωστος Μιλτιάδης

Τη βαστούσανε τρεις μήνες Μιλτιάδης και Ελένη
υπερβολική σγάπη μέσα στην καρδιά κρυμμένη.
Η Ελένη μας εκάθησεν εις Νάουσα τρεις μήνες
τον έρωτα τον σκέπασε στον τάπητα της κλίνης.
Κι ο Μιλτιάδης όνσια κρυφόν σεβντάν βαστούσε
να σκέπτονταν πολύ θαθεία και αδιαφορούσε.
Η υποψία εμπόδζε τους δυο ερωμένους
κι ο έρωτας κατά καρδής τους είχε λαβωμένους.
Με το φρεγγάρι το λαμπρό κεντάς το μανδηλάκι
και στα χυσιά σου τα μαλλιά λαλεί χυσό σουλάκι.
Με το φρεγγάρι το λαμπρό πλένεις το πρόσωπό σου
τα πόδια σου τα παχουλά και τα θυζιά τα δυό σου.
Ο Μιλτιάδης ο λαμπρός βλέπει την ομορφιά σου
γνωρίζει και τον έρωτα που έχεις στην καρδιά σου.

137 Τα ηλεκτρικά

Τα φώτα σκανδαλίζονται
ακόμη έως να στρώσουν.
Ηλεκρολόγους εκαλούν
για να τα διορθώσουν.
Εις τας κολώνες υψηλά
όταν θα ανέθουν
Απ' τα ψηλά παράθυρα
την κάμαρη αγναντεύουν.
Και όπου βλέπουν όμορφες
ανοίγουν το κανάτι.
Συμβαίνουν μεσ' τη κάμαρη
παίχτην πό κίνα μάτι.
Δια να μπουν στην κάμαρη
το θέλει η δουλειά τους.
Και όπου εύρουν εποχή
τα κάνουν τα δικά τους.

186 Ερωτικό της Ουρανίας

Βρήκα την Ουρανία με τον Έρωτα μαζί
της Αγάπης το παιχνίδι πως το παίζουν οι χαζοί.
Πως επήγε ένας φίλις και ευρήκε τον καιρό
να γευθεί την Ουρανία με παιχνίδι τυχερό.
Πως τον έπαιξε τον ρόλο μ' έναν τρόπο τεχνικό
να φιλέψει η Ουρανία έναν φίλι νησιτικό.

Του Τάκη Μπάιτση
Εκδόσεις συλλόγου
«Γενίτσαροι και Μπούλες»

Εισαγωγή

Η τελευταία ενεργειακή κρίση έστρεψε εντονότερα τον επιστημονικό κόσμο στην εξεύρεση μιας εναλλακτικής μορφής ενέργειας.

Έτσι ήπιες μορφές ενέργειας όπως η ηλιακή ενέργεια, η αιολική ενέργεια κ.λ.π. άρχισαν να εξετάζονται την τελευταία δεκαετία και να επιζητούνται τρόποι βελτιώσεών τους.

Η ηλιακή ενέργεια για να καταστεί εκμεταλλεύσιμη χρειάζεται κάποιο σύστημα που θα είναι ικανό να την μετατρέψει να την αποθηκεύσει και να την μεταφέρει.

Γι αυτό κάθε ηλιακό σύστημα αποτελείται από τρία μέρη:

- 1) Τον ηλιακό συλλεκτήρα
- 2) Τον συσσωρευτή ή αποθήκη
- 3) Το σύστημα διανομής ή μετατροπής.

Ο ηλιακός συλλεκτήρας είναι το τμήμα εκείνο του συστήματος που η ηλιακή ακτινοβολία μετατρέπεται σε άλλη μορφή ενέργειας.

Ο συσσωρευτής είναι το τμήμα εκείνο του συστήματος στο οποίο αποθηκεύεται η παραγόμενη θερμότητα, η νέα μορφή ενέργειας και το σύστημα διανομής είναι το τμήμα εκείνο δια του οποίου είναι δυνατόν να διανεμηθεί ή στην ανάγκη αν χρειάζεται να μετατραπεί η ενέργεια σε άλλη μορφή ενέργειας.

Ο ηλιακός συλλεκτήρας διέρχεται σήμερα ένα μεταβατικό στάδιο και δεν έχει αποκτήσει την τελική του μορφή. Το ίδιο συμβαίνει και για το ηλιακό σύστημα.

Ήλιακά συστήματα

Αυτό αναμένεται να γίνει στο προσεχές μέλλον όταν τα διάφορα πειράματα τα οποία διενεργούνται, αποδώσουν τους καρπούς τους. Διότι πρέπει να κατασκευαστούν συλλεκτές ή και συστήματα, τα οποία να εί-

ναι κλοφορία νερού ή υγρού από το δοχείο αποθηκεύσεως στον συλλεκτή γίνεται με βαρύτητα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία αυτής της ροής ή όπως αλλιώς λέγεται του «θερμοσιφωνικού φαινομένου», είναι το δοχείο αποθηκεύσεως να βρίσκεται ψηλότερα από τον συλλεκτή. Από πλευρά δικτύου έχουμε στο χαμηλότερο σημείο του κυλίνδρου εισόδου νερού από το δίκτυο πόλεων και από το ψηλότερο σημείο σύνδεση του δικτύου καταναλώσεως του ζεστού νερού.

Ο ηλιακός θερμοσίφωνας όπως τον ορίσαμε, έχει αναπτυχθεί από Ιθαίτας και πλέον σε γειτονικές μας χώρες όπως η Κύπρος και το Ισραήλ σε πολλή μεγάλη έκταση. Στην Ελλάδα άρχισε να παράγεται βιομηχανικά και να πουλιέται πριν από 5 χρόνια. Στις Ευρωπαϊκές χώρες παρά το γεγονός ότι ασχολούνται αρκετά χρόνια με την ηλιακή ενέργεια δεν έχει αναπτυχθεί αυτός ο τύπος του «ηλιακού θερμοσίφωνα» με την φυσική κυκλοφορία κυρίως λόγω του ότι η ηλιοφάνεια είναι περιορισμένη και καταφεύγουν στα συστήματα βεδιασμένης κυκλοφορίας με αντλίες και αυτοματισμούς τα οποία είναι πολύ ακριβώτερα του απλού συστήματος αλλά αυξάνουν τις πιθανότητες να υπάρξει βλάβη στο σύστημα, κακή ρύθμιση κλπ. Τέτοια συστήματα εφαρμόσαμε πάρα πολλά και συνεχίζουμε να εφαρμόζουμε και στην Ελλάδα εκεί που δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί το απλό σύστημα.

Του
Τάσου Καπετανόπουλου
Τεχνολόγου
Μηχανολόγου Μηχανικού

να είναι δυνατόν να αποσβέσουν την δαπάνη αγοράς τους και της εγκατάστασής τους, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα.

Ο συλλέκτης μόνος του, αποτελεί το στοιχείο που μαζεύει την ηλιακή ακτινοβολία και την μετατρέπει σε θερμότητα, ζεσταίνοντας κάποιο μέσο που είναι, είτε νερό είτε άλλο υγρό.

Για να μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτήν την θερμότητα πρέπει ο συλλέκτης να συνδυαστεί με άλλα στοιχεία μιας εγκατάστασης. Ο απλούστερος ίσως συνδυασμός είναι με ένα δοχείο αποθηκεύσεως ζεστού νερού για χρησιμοποίησή του, όποια ώρα θέλουμε για μπάνιο, κουζίνα, πλύσιμο ρούχων κλπ.

Τον συνδυασμό αυτό συλλέκτη — δοχείου αποθηκεύσεως τον ονομάζουμε στην Ελλάδα, ηλιακό θερμοσίφωνα.

Ο ηλιακός θερμοσίφωνας δεν περιλαμβάνει αντλία κυκλοφορίας, ούτε άλλους αυτοματισμούς όπως θερμοστάτες, τριόδους, βάνες κλπ. Είναι ένα σύστημα φυσικής κυκλοφορίας όπως λέμε, δηλαδή η απαραίτητη ανακυ-

Οι ηλιακοί θερμοσίφωνες που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Την κατηγορία του ανοικτού κυκλώματος και την κατηγορία του κλειστού κυκλώματος.

Του βασικού τα πλεονεκτήματά είναι:

α) Ότι μπορεί να εγκατασταθεί άνετα σε περιοχές που κάνει πολύ κρύο τον χειμώνα χωρίς κανένα κίνδυνο παγώματος γιατί στο νερό του κλειστού κυκλώματος μπορεί θαυμάσια να προστεθεί αντιψυκτικό ή αν χρησιμοποιείται αντί νερό, άλλο υγρό τότε οπωσδήποτε το υγρό είναι και αντιψυκτικό, και

β) Ότι ο συλλέκτης προστατεύει αποτελεσματικά από σχηματισμό και κατακρήνη αλάτων που ως γνωστόν δημιουργούν με τον καιρό προβλήματα.

Η ολική απόδοση εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, κυριώτεροι των οποίων είναι:

α) Ο βαθμός αποδόσεως του συλλέκτη αυτού καθ' εαυτού.

β) Οι απώλειες των σωλήνων που μεταφέρουν το νερό ή υγρό από τον συλλέκτη στον κύλινδρο.

γ) Οι απώλειες από την μόνωση του κυλίνδρου.

δ) Η ύπαρξη και σε ποιά βαθμό αντιστρόφου ροής από τον κύλινδρο στους συλλέκτες τις θερμές ώρες.

ε) Ο βαθμός αναμίξεως του εισερχόμενου κρύου νερού με το ζεστό, που βρίσκεται μέσα στον κύλινδρο κ.λπ.

Η εγκατάσταση του ηλιακού θερμοσίφωνα είναι πολύ απλή. Ο συνθέστερος τρόπος εγκατάστασής του είναι η ταράτσα, αλλά θαυμάσια μπορεί να τοποθετηθεί και σε κεκλιμένη στέγη ή

στο μπαλκόνι — βεράντα ακόμα και στον κήπο. Το μόνο που πρέπει να προσέξουμε είναι το μέρος που θα τοποθετηθεί να μην σκιαζεται από οικοδομές ή δένδρα. Ο προσανατολισμός του είναι πάντοτε νότιος.

Στην λειτουργία τους οι ηλιακοί θερμοσίφωνες δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Οι πιθανές βλάβες είναι όπως σε όλες τις υδραυλικές εγκαταστάσεις τυχόν σταξίματα στις ενώσεις των σωληνώσεων και σπανιότερα διαρροές στους κυλίνδρους ή συλλέκτες φαινόμενα όμως που συναντάται στους ηλεκτρικούς εθρμαντήρες. Υπάρχει φυσικά το πρόβλημα της διαβρώσεως με την πάροδο του χρόνου που μπορεί να συμβεί στους κυλίνδρους ή στους συλλέκτες στα ανοιχτά κυκλώματα και προκαλείται είτε από τα άλατα του νερού, είτε από ηλεκτρολυτικά φαινόμενα. Τούτο όμως είναι κοινό πρόβλημα όλων των δοχείων που περιέχουν νερό το οποίο θερμαίνεται και όχι μόνο των ηλιακών (π.χ. ηλεκτρικούς θερμοσίφωνες ή BOILER νερού).

Το πρόβλημα αυτό έχει σχέση με το υλικό και το πάχος του μετάλλου του κυλίνδρου και την ποιότητα του νερού της περιοχής. Ένα άλλο θέμα που πρέπει να προσεχθεί είναι ο κίνδυνος παγώματος του συλλέκτη. Αν είναι κλειστού κυκλώματος με αντιψυκτικό δεν υπάρχει θέμα. Αν όμως είναι ανοικτού κυκλώματος, δεν πρέπει να εγκαθίσταται σε περιοχές που η θερμοκρασία κατεβαίνει κάτω του μηδενός. Αν όμως τοποθετήθηκε ένας ηλιακός ανοικτού κυκλώματος σε περιοχή που συνήθως οι θερμοκρασίες είναι άνω του μηδενός και κάποτε κάνει μια απνήθη παγωνιά, τότε ο μόνος τρόπος προστασίας είναι ο ιδιοκτήτης να αφή-

σει μιά θρύση του ζεστού ανοικτή για να τρέχει συνεχώς. Αν βέβαια παγώσουν και τα δίκτυα και δεν τρέχει νερό τότε η μόνη ελπίδα είναι να θέσει σε λειτουργία την ηλεκτρική αντίσταση και αν ο ηλιακός δεν είναι τόσο καλής ποιότητας ώστε να μην έχει αντιστροφή ροής, τότε θα θερμανθούν και οι συλλέκτες και θα γλυτώσουν το σπάσιμο. Άλλη πιθανή βλάβη είναι το σπάσιμο του τζαμιού του συλλέκτη από κάποια πέτρα ή μπάλλα. Αν συμβεί τούτο εύκολα αντικαθίσταται το τζάμι ακόμα και από τον ίδιο τον ιδιοκτήτη.

Από πλευράς τακτικής ή προληπτικής συντηρήσεως οι ηλιακοί θερμοσίφωνες δεν χρειάζονται απολύτως τίποτε. Ακόμη και αυτή η σκόνη που καθέται στο τέρμα των συλλεκτών επιδρά τόσο λίγο στην απόδοση ώστε δεν χρειάζεται να το καθαρίζει κανείς ποτέ. Οι βροχές του χειμώνα είναι ικανοποιητικός καθαρισμός. Έχει υπολογισθεί ότι με τόση σκόνη ώστε σχεδόν να μην μπορεί κανείς να δει από το τζάμι το εσωτερικό του συλλέκτη η μείωση της αποδόσεως είναι της τάξεως του 3. Τελειώνοντας θέλω να σημειώσω με υπερηφάνεια ότι οι ελληνικοί ηλιακοί θερμοσίφωνες βρίσκονται από πλευράς τεχνολογίας στα ανώτερα στρώματα επί παγκοσμίου κλίμακας και έχουν ταυτόχρονα καταφέρει να προσφέρονται στην αγορά σε κόστος πολύ χαμηλότερο απ' ό,τι σε άλλες χώρες. Δικαίως λοιπόν κέρδισαν ήδη την εμπιστοσύνη μεγάλου μέρους του Ελληνικού κοινού στην Σετή ζωή του με τη βοήθεια δε και του τεχνικού κόσμου της χώρας και της πολιτείας πιστεύω σύντομα να μην υπάρχουν δισταγμοί από κανένα για την εγκατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνα σε κάθε ένα σπίτι της Ελλάδας.

ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΚΑΡΚΙΝΟΓΟΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Με αφορμή τον μεγάλο θόρυβο που γίνεται σήμερα σχετικά με την απαγόρευση της κυκλοφορίας σε μερικά φάρμακα λόγω του κινδύνου για την υγεία του ανθρώπου (Φάρμακα που αυξάνουν τα περιστατικά καρκινοπαθείας στους ανθρώπους) θα προσπαθήσουμε να συζητήσουμε σύντομα τις μεθόδους που εφαρμόζει σήμερα η επιστήμη για την μελέτη της καρκινογένεσης.

Σήμερα κυκλοφορούν στο εμπόριο και στην Βιομηχανία για καθημερινή χρήση περίπου 60.000 χημικές ενώσεις. Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι πολλές από αυτές προκαλούν καρκινογένεση δρώντας στον γενετικό κώδικα του κυττάρου, το D.N.A., που ελέγχει όλες τις λειτουργίες του κυττάρου, προκαλώντας αλλαγές στην δομή του. Το D.N.A. με την σειρά του επηρεάζει τις λειτουργίες του κυττάρου μεταβάλλοντας έτσι την κατασκευή του και το κάνει καρκινικό. Οι πιο κλασσικές ενδείξεις για καρκινογένεση από χημικές και φυσικές ενώσεις προέρχονται, α) από επιδημιολογικές μελέτες, β) από τις εργασίες του AMES και των συνεργατών του πάνω στα μικρόβια και γ) από τη μελέτη ορισμένων ανθρώπινων γενετικών συνδρόμων που χαρακτηρίζονται από αυξημένη προδιάθεση για ορισμένες καρκινοπάθειες.

Η πιο γνωστή επιδημιολογική μελέτη αφορά το κάπνισμα και τον καρκίνο των πνευμόνων. Η σχετική μελέτη που αναφέρεται στην σχέση ανάμεσα στην εμφάνιση του αποτελέσματος (αύξηση συγκεκριμένων τύπων καρκινοπαθειών) και του περιβαλλοντικού αίτιου (κάπνισμα) παρουσιάζει μία διαφορά. Χρειάζεται μία χρονική διαφορά της τάξεως των 20—30 χρόνων κατά μέσο όρο από τη στιγμή που αρχίζει η έκθεση στον καρκινογό-

νο παράγοντα μέχρι να εκδηλωθεί μία καρκινοπάθεια.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι επιδημιολογικές μελέτες που γίνονται σε κλειστούς πληθυσμούς. Παράδειγμα: Ο καρκίνος του στομάχου είναι πιο συχνός στην Ιαπωνία από την Αμερική, όπου είναι πιο συχνός του παχέως εντέρου και του στήθους. Στους μεταναστεύσαντες Γαπωνέζους στην Αμερική αν και παντρεύονται

Των Στ. και Νικ. Γουσόπουλου

μεταξύ τους (κλειστός πληθυσμός) η διαφορά αυτή εμφανίζεται μόνο στην πρώτη ή και στην δεύτερη γενιά. Έτσι η αλλαγή αυτή στη μορφή της συχνότητας του είδους των καρκινοπαθών οφείλεται σε αλλαγή στο περιβάλλον (αλλαγή διατροφής) παρά σε γενετικούς παράγοντες (πιθανότατα η πρώτη γενιά διατηρεί τον πατροπαράδοτο τρόπο διατροφής σαν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ η αμισφαρική ρύπανση είναι παντού γα όλους η ίδια).

Παρόμοιο παράδειγμα αποτελούν οι Εβραίοι που στους πληθυσμούς της Ευρώπης, όταν κατοικούσαν εδώ, είχαν τα ίδια ποσοστά καρκινοπαθείας κατά είδος στο ίδιο επίπεδο με τους Ευρωπαίους. Κατά την μετανάστευσή τους στο Ισραήλ, τα ποσοστά αυτά στα παιδιά τους μετέωθηκαν σημαντικά.

Πολύ εντυπωσιακή παραμένει η γραμμική σχέση μεταξύ της κατανάλωσης κρέατος στις διάφορες χώρες και του ποσοστού καρκίνου του παχέως εντέρου. Στο χαμηλότερο σημείο βρίσκεται η Νιγηρία και στο ψηλότερο η Νέα Ζηλανδία. Όλο και περισσότερο γίνεται πιστευτό ότι στον μηχανισμό εισέρχονται τα μικροβιακά στελέχη του παχέως εντέρου που μετατρέπουν

τα συστατικά της χολής σε καρκινογόνα (όταν τρώμε πολλά κρέατα παράγεται μεγαλύτερο ποσό χολής) - ή η χαμηλή κατανάλωση δημητριακών.

Η πιο σημαντική μαρτυρία για τις δράσεις των περιβαλλοντικών καρκινογόνων ουσιών πάνω στο γενετικό υλικό (D.N.A.) προέρχεται από τις εργασίες της ομάδας του AMES από το πανεπιστήμιο Μπέρκλεϋ της Καλιφόρνιας. Η ομάδα καλλιεργεί σε κατάλληλα θρεπτικά υλικά ευαίσθητα βακτηρίδια (Κύρια SALMONELLA) μαζί με πιθανούς καρκινογόνους παράγοντες. Από την ανάπτυξη ή μη του μικροβίου, από την ικανότητά του για σύνθεση ορισμένων αμινοξέων, από την ειδική τεχνική της ανάπτυξης και αποκωδικοποίησης του D.N.A. των αρχικών στελεχών και εκείνων μετά την έκθεσή τους σε πιθανούς καρκινογόνους παράγοντες προσδιορίζεται η μεταλλαξιογόνος δηλαδή η καρκινογόνος ειδικότητά τους σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

Από τότε που η τεχνική εισήχθη στην κάθε μέρα πράξη εφαρμόζεται σε πάνω από 3000 εργαστήρια σε όλο τον κόσμο και οι ενώσεις που εξετάστηκαν καλά υπερβαίνουν τις 4000. Ανάμεσα σε αυτές περιλαμβάνονται: κύρια Βιομηχανικές ενώσεις, φάρμακα, καλλυντικά, χρώματα τροφίμων, περιβαλλοντικοί ρυπαντές. (Υπάρχουν και πολύ αξιόλογες ελληνικές εργασίες π.χ. για το νερό της Αθήνας, για γνωστά φάρμακα που χρησιμοποιούνται για την θεραπεία του έλκους του στομάχου κ.ά.).

Οι γενετοξικές αυτές δοκιμασίες των πιθανών καρκινογόνων χημικών ουσιών είναι προϊόν έρευνας της τελευταίας 10ετίας. Πιθανόν νεώτερες ανακαλύψεις να επισκιαίνουν παλαιότερα δεδομένα. Το ευχόμεστε για ένα καλύτερο αύριο.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΛΙ ΕΝΑ ΑΝΟΘΕΥΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Θεωρείται από πολλούς ότι το μέλι μεταξύ άλλων βοηθεί σε περιπτώσεις κόπωσης, ανορεξίας, αδιαθεσίας και δυσκοιλιότητας. Μειώνει τις βρογχικές ενοχλήσεις από κοινά κρυολογήματα, είναι δυναμωτικό και καταπραυντικό. Επουλώνει τις πληγές του δέρματος. Υποβοηθεί τη λειτουργία των ενδοκρινών αδένων, είναι καρδιοτονωτικό, συμβάλλει στον μεταβολισμό και τη θρέψη του οργανισμού.

Παρά την γνωστή αυτή αξία του μελιού σαν τροφή του ανθρώπου, το προϊόν γίνεται συχνά αντικείμενο αμφισβησιών, κυρίως γιατί ο καταναλωτής είναι απληροφόρητος για τις φυσικές ιδιότητες του προϊόντος και όπως άλλωστε συμβαίνει σήμερα με τις περισσότερες τροφές, δύσπιστος για την αγνότητά του.

Το άρθρο αυτό στοχεύει στην ενημέρωση του καταναλωτή πάνω στις φυσικές ιδιότητες του μελιού γενικά καθώς επίσης και πάνω στην ποιότητα του ελληνικού μελιού ειδικότερα.

Προέλευση του μελιού

Οι μέλισσες παράγουν το μέλι από το νέκταρ (ανθόμελο) ή από εκκρίσεις που προέρχονται από τα ζωντανά μέρη των φυτών (μελιτώματα). Το ανθόμελο, το οποίο προέρχεται από πληθώρα φυτών, αποτελεί το 35ο (περίπου 4.200 τόννοι ετήσιας) της συνολικής παραγωγής μελιού στην Ελλάδα. Εάν ένα από τα φυτά αυτά συμβάλλει στο τελικό προϊόν με μεγάλη αναλογία, τότε το μέλι μπορεί να ονομασθεί από το όνομα του φυτού π.χ. μέλι ερείκης, καστανιάς, θυμαριού, πορτοκαλιάς κ.λπ. Διάφορα είδη μελι-

ών έχουν ιδιαίτερο άρωμα, γεύση, χρώμα και διάφορα επίσης χημικά και φυσικά γνωρίσματα.

Το μέλι μελιτωμάτων, γνωστό ως πευκόμελο, αποτελεί το 65ο της συνολικής παραγωγής μελιού στην Ελλάδα (περίπου 7.800 τόννοι ετήσια). Παράγεται όπως και το ανθόμελο με τη διαφορά ότι οι μέλισσες παίρνουν τον φυτικό χυμό με τη βοήθεια άλλων εντόμων. Τα έντομα αυτά, ρουφούν

**Του
Ανδρέα Θρασυβούλου
Εργαστήριο Σηροτροφίας
Μελισσοκομίας Α.Π.Θ.**

το χυμό των φυτών, χρησιμοποιούν ένα μέρος και το υπόλοιπο το αποβάλλουν. Οι μέλισσες μαζεύουν το μελίτωμα και το μετατρέπουν σε μέλι, όπως ακριβώς γίνεται και με το νέκταρ.

Η μετατροπή του νέκταρος ή μελιτώματος σε μέλι γίνεται από τις μέλισσες με συμπίκνωση της υγρασίας τους από 60—75ο σε 14—20ο, με ενζυματική διάσπαση των συνθέτων ζαχάρων (σουκρόζης) σε απλά ζάχαρα (γλυκόζη, φρουκτόζη), με εμπλουτισμό του προϊόντος με διάφορες ουσίες που παράγει η μέλισσα και τέλος με την αποθήκευση του ώριμου μελιού σε κελιά κηρηθρών, τα οποία σφραγίζονται αεροστεγώς με κερί.

Κριτήρια ποιότητας του μελιού

Η ποιότητα του μελιού καθορίζεται κυρίως από την θρεπτική του αξία, τα οργανοληπτικά του χαρακτηριστικά, τον βαθμό θέρμανσης που δέχτηκε στο στάδιο της επεξεργασίας του και την α-

γνότητά του.

Η θρεπτική αξία του μελιού, στηρίζεται στα ζάχαρα, στα ιχνοστοιχεία, στις βιταμίνες, στα ένζυμα και σε άλλα συστατικά που περιέχει. Συνήθως τα σκοτεινότερα χρώμα μέλια θεωρούνται ότι έχουν υψηλότερη θρεπτική αξία από τα ανοιχτόχρωμα, γιατί περιέχουν πιά πολλά μεταλλικά στοιχεία, βιταμίνες και ένζυμα. Αντίθετα τα ανοιχτόχρωμα μέλια έχουν εντονότερο άρωμα και καλύτερη γεύση.

Οι αναλυτικές τιμές των διαφόρων κατηγοριών μελιού κυμαίνονται σε ευρέα όρια. Οι διαφορές όμως δεν είναι τόσο έντονες ώστε να διαφοροποιηθούν με σαφήνεια κατηγορίες μελιού υψηλής ή χαμηλής θρεπτικής αξίας. Η γεύση και το άρωμα είναι επίσης υποκειμενικά κριτήρια. Ο καθοριστικός παράγοντας που μπορεί να ξεχωρίσει διάφορες ποιότητες του προϊόντος είναι ο βαθμός της θερμικής επεξεργασίας που δέχτηκε το προϊόν στο στάδιο της τυποποίησής του.

Η θέρμανση του μελιού είναι απαραίτητη για την ρευστοποίηση, την αποφυγή της κρυστάλλωσης και της ζύμωσης, το φιλτράρισμα, την παστερίωση και γενικά για την επεξεργασία του. Εάν η θέρμανση δεν γίνει με την απαραίτητη προσοχή τότε καταστρέφονται τα ένζυμα και οι αντιβακτηριακές ουσίες του μελιού, διασπώνται τα ζάχαρα και επηρεάζονται συστατικά που συμβάλλουν στη γεύση και στο άρωμά του. Τέτοια μέλια θα πρέπει να πωλούνται σαν βιομηχανικά μέλια ή μέλια ζαχαροπλαστικής.

Το ποσοστό του ελληνικού μελιού που ανήκει στην κατηγορία αυτή είναι μικρό. Από τα 225 εμπορικά δείγματα του μελιού που

αναλύθηκαν στο Εργαστήριό μας, μόνο τα 24 (10,6ο) παρουσίασαν ενδείξεις ανορθόδοξης θέομανσης. Τα ποσοστά αυτά πιστεύεται ότι θα μειωθούν περισσότερο ύστερα από τη στενή συνεργασία που γίνεται μεταξύ του Εργαστηρίου Μελισσοκομίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και των διαφόρων τυποποιητών — διακινητών μελιού.

Ο θόρυβος για την νοθεία του προϊόντος είναι αδικαιολόγητος και προκλήθηκε ουσιαστικά από τους ίδιους τους μελισσοκόμους, που στην προσπάθειά τους να πετύχουν καλύτερες τιμές διαφηρίζουν το προϊόν τους σαν το μόνο αγνό και ανόθευτο. Αυτό επικράτησε και στις ετικέτες συσκευασίας όπου τις περισσότερες φορές η ονομασία του προϊόντος συνοδεύεται από λέξεις όπως «αγνό», «γνήσιο», «ανόθευτο», «καθαρό» κ.ά.

Σύμφωνα με τις αγορανομικές υπηρεσίες εδώ και 30 χρόνια δεν διώχθηκε κανείς για νοθεία του μελιού. Στο εργαστήριό μας εξαλλού αναλύθηκαν από το 1978 μέχρι σήμερα 260 δείγματα μελιού. Σε κανένα από αυτά δεν διαπιστώθηκε νοθεία. Με την ανάπτυξη και βελτίωσης, των χημικών μεθόδων ανάλυσης, η νοθεία του μελιού είναι σήμερα μία σπάνια περίπτωση.

Το ζαχάρωμα (κρυστάλλωση) του μελιού

Το ζαχάρωμα ή κρυστάλλωση είναι ένα φυσικό φαινόμενο του μελιού και μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να επηρεάσει την ποιότητά του.

Μέλι που προέρχεται από το φυτό ελαιοκράμβη ζαχαρώνει σε μία εβδομάδα, από την ερείκη σε 1 - 2 μήνες από τον ευκάλυπτο σε 4 - 6 μήνες από το θυμάρι σε

8 - 18 μήνες και από το πεύκο και το έλατο ζαχαρώνουν πολύ αργά. Η διαφορετική αυτή ταχύτητα ζαχαρώματος στα διάφορα είδη μελιού σχετίζεται με τη διαφορετική τους σύσταση και ιδιαίτερα με την περιεκτικότητά τους σε γλυκόζη και υγρασία. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν το ζαχάρωμα του μελιού είναι η θέρμανση που δέχτηκε κατά την επεξεργασία του, η παρουσία γύρης, κεριών και άλλων ουσιών στη μάζα του καθώς επίσης και οι συνθήκες διατήρησης του μελιού μέχρι την κατανάλωσή του. Σε χαμηλές θερμοκρασίες αυξάνεται το ιξώδες των μελιών, ελαττώνεται ο συντελεστής διάχυσης και καθυστερεί ο σχηματισμός των κρυστάλλων.

Η αντίληψη ότι ζαχαρωμένο μέλι είναι χαλασμένο ή νοθευμένο είναι λανθασμένη, εκτός εάν μείνει κατ'ό ζαχαρωμένο οπότε μπορεί να αρχίσει να ξυνίζει (ανομοιόμορφη κρυστάλλωση).

Το χρώμα του μελιού

Υπάρχει μεγάλη διαβάθμιση στο χρωματισμό του μελιού ανάλογα με τη φυτική του προέλευση. Το μέλι πορτοκαλιάς είναι ασπρουδερό, της ερείκης κοκκινωπό, του ηλιάνθου κιτρινωπό του θυμαρίου ξανθό και του πολύκομβου μαυρουδερό. Μέρος του χρωματισμού του μελιού οφείλεται επίσης στην επεξεργασία του προϊόντος, στην συσκευασία, τις συνθήκες και το χρόνο αποθήκευσης.

Μερικές φορές σε εμπορικά μέλια παρατηρείται στρώμα αφρού στην επιφάνειά τους ή διηλός χρωματισμός. Το στρώμα αφρού, προέρχεται από φυσαλίδες αέρα που βρίσκονται ενσωματωμένες στη μάζα του μελιού και έρχονται στην επιφάνεια του συμπαρασύροντας κόκκους γύρης

και άλλα στερεά συστατικά που βρίσκονται στο μέλι. Ο διηλός χρωματισμός οφείλεται στην ανάμιξη δύο δειγμάτων μελιού που είχαν διαφορετική υγρασία και χρώμα.

Κατηγορίες μελιού στην ελληνική αγορά και η ποιότητά τους

Τα μέλια που υπάρχουν στην ελληνική αγορά κατατάσσονται σε δύο κυρίως κατηγορίες γνωστές ως ανθόμελα και πευκόμελα (κωνοφόρα). Τα ανθόμελα συνήθως έχουν καλύτερο άρωμα και ανοικτότερο χρωματισμό, ενώ τα πευκόμελα είναι πλουσιότερα σε μεταλλικά στοιχεία, βιταμίνες, αζωτούχες ουσίες και σπάνια ζάχαρα (τρεαλόζη, μελιτσιτόζη, φρουκτοσαλτιτόζη).

Το θυμαρίσιο μέλι είναι μία ξεχωριστή κατηγορία ανθόμελου με ιδιαίτερα έντονη γεύση, άρωμα και υψηλή τιμή αγοράς. Αυτούσιο θυμαρίσιο μέλι δύσκολα βρίσκεται στην αγορά.

Η εμπορική ονομασία «τύπος θυμαρίσιο» μερικές φορές δίνεται στην κατηγορία μελιού την οποία ο ελληνικός κώδικας τροφίμων και ποτών ονομάζει «Μέλι εκλεκτής ποιότητας με 10ο)ο θυμάρι». Στην κατηγορία αυτή το θυμάρι αποτελεί το 10ο)ο του μίγματος ενώ το υπόλοιπο αποτελείται από 60ο)ο ανθόμελο και 30ο)ο πευκόμελο.

Σε τεχνολογικά αναπτυγμένες χώρες το μέλι επεξεργάζεται έτσι ώστε η εμφάνισή του να αρέσει στον καταναλωτή. Για να περιορισθεί το ζαχάρωμα του η υγρασία του αυξάνεται τεχνητά στους 19 - 20ο)ο και απομακρύνεται η γύρη που περιέχει με ειδικά φίλτρα. Για να καταστραφούν οι ζύμες που προκαλούν το ξίνισμα του μελιού σε σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις υγρασίας

το προϊόν δέχεται την επίδραση υψηλών θερμοκρασιών. Επιπλέον το μέλι αποχρωματίζεται ή και πέρνει τεχνητά το χρώμα εκείνο που ικανοποιεί περισσότερο τη ζήτηση της αγοράς (συνήθως γινωκτό).

Ενώ η επεξεργασία αυτή βελτιώνει την εμφάνιση και συνεπώς την ζήτηση, μειώνει αντίστοιχα την αξία του μελιού ως φυσική τροφή. Με την απομάκρυνση της γύρης από το μέλι, μειώνεται η περιεκτικότητά του σε βιταμίνες κατά 250%). Με το ζέσταμα και τον αποχρωματισμό καταστρέφονται σε σημαντικό βαθμό τα ένζυμα, οι πρωτεΐνες και το άρωμα του μελιού. Με την τεχνητή ανύψωση του ποσοστού υγρασίας το μέλι γίνεται περισσότερο υδαρές και χάνει από την γευστικότητά του.

Είναι ευτύχημα για τον Έλληνα καταναλωτή το γεγονός ότι στην διακίνηση του Ελληνικού μελιού δόθηκε από νωρίς έμφαση στην παρουσίαση ενός ουσιαστικού βιολογικά προϊόντος και όχι στην τεχνολογία του. Το ελληνικό μέλι, παραμένει φυσικό ανεπεξέργαστο και διατηρεί ακέραιες τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του. Από τα 256 δείγματα ελληνικού μελιού που εξετάσαμε μόνο δύο βρέθηκαν να έχουν υγρασία μεγαλύτερη του 180)ο (μέσος όρος 16,40)ο). Η ταχύτητα κρυστάλλωσης του είναι επίσης ένδειξη της φυσικότητάς του. Περιπτώσεις νοθείας δεν παρατηρήθηκαν στο ελληνικό μέλι.

Η διακίνησή του ελέγχεται από τη νομοθεσία και αγορανομικές διατάξεις που δεν αφήνουν περιθώρια αλλοίωσής του. Οι λε-

γιστώσεις θερμικής επεξεργασίας του ελληνικού μελιού είναι λίγες και πιστεύεται ότι θα περιορισθούν ακόμη περισσότερο.

Αναλύσεις σε δείγματα που στάλθηκαν στο εργαστήριό μας, έδειξαν ότι πάνω από 100 διαφορετικά φυτά συμμετέχουν με μικρό ή μεγάλο ποσοστό στην τελική σύνθεση του ελληνικού μελιού. Η ποικιλία αυτή φυτών έχει σαν αποτέλεσμα το ελληνικό μέλι να ξεχωρίζει ως προς το άρωμα και την γεύση του και να

υπερτερεί στα οργανοληπτικά του χαρακτηριστικά από μέλια άλλων χωρών τα οποία προέρχονται κυρίως από μονοκαλλιέργειες (τριφύλια, ακακία, εσπεριδοειδή κ.ά.).

Συμπερασματικά, η ποιότητα του ελληνικού μελιού είναι άριστη γιατί είναι ανεπεξέργαστο, φυσικό, ανόθευτο και έχει ιδιαίτερη ευχάριστη γεύση και άρωμα που προέρχεται από ποικιλία αγριολουλούδων της ελληνικής γής.

Γιορτή του Κέντρου Εργαζομένου Κοριτσιού αφιερωμένο στους «ΓΟΝΕΙΣ»



Την Τετάρτη 9 Μαΐου στο Τουριστικό Περίπτερο «Κιόσκι» έγινε χορευτικό απογευματινό του ΚΕΚ, αφιερωμένο στους «γονείς». Η εκδήλωση άρχισε με ένα σχετικό αφιέρωμα στην Μητέρα και τον Πατέρα, οι μαθήτριες μοίρασαν στις προσκεκλημένες μαργαρίτες, διάφορα εργόχειρα και γλυκά από το τμήμα Οικοκυρικών

που απέσπασαν τα συγχαρητήρια όλων για την ποικιλία το γούστο και τον άψογο τρόπο παρασκευής τους.

Ακολούθησε χορός με την Ορχήστρα του Β' Σώματος Στρατού, που έδωσε ξεχωριστό κέφι στις 250 προσκεκλημένες μητέρες, φίλες και παλιές μαθήτριες του Κέντρου.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Της ΑΝΝΑΣ ΜΑΡΚΟΥ

I

Βρώμικος ίσκιος πλάκωσε τις μέρες σου
μη σκύβεις το κεφάλι
τί σε νοιάζει κι αν σε βλέπουν να κλαις
προχώρα λίγο ακόμα
κι όταν ο ίσκιος γίνει ασήκωτος
μην τα παρατάς.
Κάτι ξαναγεννιέται μέσα σου
ας μην είναι πια καλοκαίρι
σκέψου το κλειδί
πριν φύγεις να κάνεις κάτι γι' αυτό.

II

Πύρινα μάτια έρχονται
καταπάνω μου
με καρφώνουν με την ψεύτικη
λάμψη τους
αισχρές μάσκες γύρω από τον ήλιο
προσπαθούν να μεταδιδάσουν
τις στείρες σκέψεις τους.
Η γλυκιά παρατεταμένη γραμμή
απομακρύνεται
μας αποφεύγει
κατέρρευσε η πόλη μας
το τέλος κοντεύει.
Εμείς συνεχίζουμε

III

Εξαφανίστηκε η καταπακτή
μπροστά στα μάτια μας
επόμενο ήταν.
Τώρα πια γαντζωθήκαμε
στη ρόδα.
Πολλή εμπιστοσύνη ρε παιδιά
καιρός να το παραδεχτούμε
Επείγει όμως η κραυγή.

IV

Πού περπατάμε μες σ' αυτήν την έρημο
μέσα στην κάψα;
Θα βουλιάζουμε
Γιατί τόσο προβληματισμένη η αυγή;
Γιατί τόσο συγχισμένη η μέρα;
Πού να την πέσουμε
γύρω μουχλιασμένα αισθήματα
πού να δούμε το γλυκό δάσος
Σάπισε.
Το μυαλό μας ανεκπλήρωτοι στόχοι
η αυγή σκοτωμένη από πλαστικούς πόθους
οι άλλοι το χαβά τους
Εγώ λέω να βρούμε άλλο σπίτι...

Πίνακες ζωγραφικής του Κων. Νέστορα



Ο διχασμός και το φόρεμα



Πορνογραφία

Επιστροφή

Μετά 20 χρόνια στις 8.30' το βράδυ στο γωνιακό καφεενεδάκι της πλατείας κάθεται ένας άνδρας. Είναι μιά ώρα περίπου μόνος και συλλογίζεται.

Στην αρχή το βλέμμα τριγύρισε ερευνητικά μετά, θαυμαστικά, στο τέλος σταμάτησε απογοητευμένο σε μια σκουριά εκί στην μέση, στο μεταλλικό τραπεζάκι. Πόσο μεγάλη του φάνηκε η αλλαγή που έγινε στην πόλη. Ήκει έρθει δύο τρεις φορές από τότε, αλλά σήμερα κατάλαβε πόσο εντυπωσιακά βαθιά είναι αυτή η αλλαγή.

Στην θέση του παλιού καλοκαιρινού κινηματογράφου, με την μεγάλη τάρτα, τις φαρδιές σκάλες, χτίζεται τώρα μια σειρά κατοικημάτων.

Πιο πέρα να το μαγαζάκι που νοίκιαζε ποδήλατα και ήταν η χαρά τους κάθε Κυριακή, να αγκυμπούν το χαρτζιλίκι τους πάνω στις δύο ρόδες και να τρέχουν γελώντας για την κοντινή εξοχή. Τώρα έγινε μοντέρνα πιτσαρία. Πιο πέρα το καφενείο που σέρβιρε γκαζόζα υποβρύχιο σε νερό, το κάνανε πρακτορείο ΠΡΟ - ΠΟ και Λαχείων.

Το εστιατόριο εκεί στην άκρη που πρόσφερε στους εργένηδες υπαλλήλους μια μερίδα τομάτες γεμιστές και μισή μερίδα γιουβέτσι ανακατεμένα με σπτίσιο

ενδιαφέρον, έγινε αίθουσα με ποδοσφαιράκια.

Πόσο πολύ άλλαξε η πόλη, και οι άνθρωποι. Το βλέπεις καθαρά. Άλλαξαν και αυτοί. Λιγότες τις καλημέρες. Λουλούδια δεν υπάρχουν πια στους κήπους, μόνο άχρωμα κακκώδη στολίζουν τα μπαλκόνια των πολυκατοικιών.

Της Κικής Μουμτζίδου - Φιλίππου

ών. Η κόρη του τάδε με το αυτοκίνητό της μπορεί να μεταφέρει αλλού το καινούργιο τηλέφον, άλλωστε δεν έχουν καιρό να ασχοληθούν μαζί της. Οι περισσότεροι ζητιάνοι, κάνανε την ζητιανιά χρυσοφόρα επιχείρηση. Και η ζωή συνεχίζεται χωρίς να νιώσουν ούτε τόσο δα, αυτήν την αλλαγή. Τα πλοκάμια του σύγχρονου πολιτισμού τρυπάνε τόσο εύκολα και σε σφιχταγκαλιάζουν που χρειάζεσαι μεγάλες ικανότητες να εντοπίσεις το πού, το πώς, και το πότε...

Και η συντροφιά τους; Εκείνη η υπέροχη ζωντανή παρέα τους τί να έγινε τάχα; Θάρθουν όλοι στην συνάντηση; Έχουν περάσει τόσα χρόνια από τότε που πήραν τα απολυτήριά τους

και υποσχέθηκαν να συναντηθούν στο ίδιο μέρος.

Τί νάγιναν όλοι αυτοί; Ο Νίκος ο Χρήστος, μετά ο νους σου έβρεξε στην Ράνια την πρώτη του αγάπη. Την μαθητική κουτή αγάπη; τί νάγινε; Αλήθεια τώρα που το σκέφτεται βρίσκει πως ο Νίκος μπορεί να είναι ευχαρηστημένος. Έχει πάρει την κλινική του πατέρα του, αλλά και ο ίδιος είναι πολύ καλός γιατρός. Του Δημήτρη έχασε τα ίχνη; έμαθε ότι διορίστηκε καθηγητής.

Ο νους του έβρεξε πιο πέρα, θυμήθηκε κι άλλα, κι' άλλα, πρόσωπα, γεγονότα, ποιός μπορεί να βάλει φραγμό στην σκέψη. Είναι η μόνη ελεύθερη και μπορεί να κάνει ό,τι θέλει. Ατίθαση, δεν μπόρεσε να της βάλει χαλινάρ κανένας, η γρηγοράδα της δεν έχει όρια.

Χείμαρος η ανάμνηση της Ράνιας κι' ο χρόνος κύλησε. Ο χρόνος άλλη μιά αξία που σε δυναστεύει, που σε τυρανά. Τί ευτυχία να μην μετρίοτανε ο χρόνος. Τί δυστυχία να υπάρχει!...

9 παρά 10.

Συγκεντρώθηκαν σχεδόν όλοι, έχουν τόσα πολλά να πούν, και η ώρα περνάει...

Αξιόλογη δραστηριότητα σ' όλο το νομό Ημαθίας αναπτύσσει στον πολιτιστικό τομέα η «Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών» του Δήμου Βεροίας

Η «Αντιωνιάδειος Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών» που ανήκει στο Δήμο Βεροίας, είναι ένας πολυσύνθετος πολιτιστικός οργανισμός, πλούσιος σε κτιριακό, τεχνικό και κυρίως έμπυχο υλικό που έχει επανδρώσει όλα τα τμήματα και δουλεύει συλλογικά και δημιουργικά στον χώρο της τέχνης και του πολιτισμού για το λαό της Βεροίας και του νομού Ημαθίας, γενικότερα. Κύριος λόγος της μέχρι τώρα πετυχημένης δραστηριότητας της «Τέχνης» είναι το ότι βασίστηκε στις ντόπιες πνευματικές δυνάμεις και στη νεολαία καταφέρνοντας έτσι να μεταμορφωθεί σε ένα αυτοδύναμο και αυτόνομο πολιτιστικό κέντρο, χωρίς να περιμένει καθοδήγηση και υλικό από φορείς και πρόσωπα της πρωτεύουσας. Στο θαυμάσιο πενταόροφο, σε στενή παλιού βεροιώτικου αρχοντικού, κτίτρό της, η «Στέγη» έχει δημιουργήσει μια πολιτιστική κυψέλη όπου λειτουργούν τα παρακάτω τμήματα:

1ον ΜΟΥΣΙΚΟ ΤΜΗΜΑ: Δημιουργήθηκε μεγάλη μικτή χορωδία με 45 μέλη που δίνει παραστάσεις στις πόλεις και στα χωριά του νομού. Παράλληλα μικτή παιδική χορωδία που θα γίνει το φυτώριο για την ανάδειξη των χορωδών του μέλλοντος.

Λαϊκή ορχήστρα: Την απαρτίζουν κυρίως φοιτητές και εργαζόμενα παιδιά και με τα άλλα τμήματα περιοδεύει στα χωριά του νομού για την ψυχαγωγία των αγροτών.

Τμήμα εθνομουσικολογίας: Ξεκίνησε σαν ιδέα από την ομώνυ-

μη εκπομπή του Γ' προγράμματος ραδιοφώνου. Αντικείμενο του τμήματος είναι η παρουσίαση της λαϊκής μουσικής παράδοσης των εθνών σε σχέση με την γενικότερη πορεία τους. Το τμήμα έχει στη διάθεσή του 5.000 δίσκους από όλες τις χώρες, στερεοφωνικές εγκαταστάσεις και μηχανές

Του Νίκου Αδαλόγλου

προβολής, ώστε κάθε εκδήλωση να διανθίζεται με την παράλληλη προβολή ολότητας ή ντοκυμανταίρ.

2ον ΛΕΣΧΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ: Δημιουργήθηκε και έχει οργανώσει μέχρι σήμερα προβολές με ταινίες αντιπροσωπευτικές όλων των ρευμάτων του παλιού και σύγχρονου κινηματογράφου. Μέσα στη Λέσχη κινηματογράφου δουλεύουν νέα παιδιά και την κάρτα του συνδρομητή έχουν προμηθευτεί Βεροιώτες, από τους οποίους είναι εργάτες. Για το καλοκαίρι η Λέσχη προγραμματίζει προβολές στα χωριά, ενώ για τον χειμώνα προγραμματίστηκε το γύρισμα ταινίας που θα σταλεί στο φεστιβάλ κινηματογράφου.

3ον ΛΕΣΧΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ: Δημιουργήθηκε πρόσφατα και ήδη έτοιμο το δικό της εργαστήριο, ενώ έχει αρχίσει την παράδοση μαθημάτων φωτογραφίας και την οργάνωση εκθέσεων και διαγωνισμών.

4ον ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ: Οργανώνει τακτικά λογοτεχνικά βραδυνά και συζητήσεις με ντόπιους και ξένους παράγοντες,

ενώ στη φετινή περίοδο παρέδιδε μαθήματα έκθεσης ιδεών σε μαθητές των γυμνασίων και υποψήφιους ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

5ον ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΟΥ: Ιδρύθηκε ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου που ξεκίνησε τη δουλειά για τη συγκρότηση ντόπιας θεατρικής μονάδας, με ντόπιους ηθοποιούς, για παραστάσεις στα χωριά και στις πόλεις του νομού. Παράλληλα μετακαλεί δυο φορές το μήνα ξένους θιάσους στη «Στέγη» για παραστάσεις με χαμηλό εισιτήριο.

6ον ΤΜΗΜΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ: Οργάνωσε χορευτικά συγκροτήματα που δίνουν παραστάσεις σε τοπικές γιορτές και πανηγύρια. Με το λαογραφικό τμήμα συνεργάζεται και η «Εύξενος Λέσχη» Βεροίας τα χορευτικά συγκροτήματα της οποίας έχουν επανειλημμένα διακριθεί.

7ον ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΜΠΑΛΛΕΤΟΥ: Η σχολή έχει δυναμικό 100 μαθητριών 4—12 χρόνων και δυο δασκάλες μπαλέτου. Τα μαθήματα κανονικά αρχίζουν από τον Σεπτέμβρη, ενώ από τώρα γίνονται προκαταρκτικά μαθήματα.

8ον ΣΧΟΛΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ: Παραδίδουν μαθήματα ντόπιοι ζωγράφοι κάτω από την καθοδήγηση καθηγητή του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Απώτερος στόχος της «Στέγης» είναι η δημιουργία πολιτιστικών συλλόγων σ' όλα τα χωριά του νομού, για να μπορέσει σιγά - σιγά η τέχνη και ο πολιτισμός να

μπούν στην επαρχία. Στην προσπάθειά της αυτή η «Στέγη» δέχεται και ζητάει την συμπαράσταση κάθε πολιτιστικού φορέα ή παράγοντα.

Με χαρά και ενθουσιασμό παρακολουθούμε την ανοδική πορεία στις πνευματικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις της Αντωνιάδείου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών του Δήμου Βεροίας. Ο ιερός αυτός ναός του πνεύματος έγινε τώρα στον τόπο μας φωτεινός φάρος της πνευματικής μας δραστηριότητας και της καλλιτεχνικής προσφοράς. Υπέροχες ζωγραφικές εκθέσεις, εξαιρετικές διαλέξεις, πλούσιες λαογραφικές παραστάσεις και τοπικοί χοροί, μελωδικές χορωδίες και μουσικά συγκροτήματα προσφέρουν στην πόλη μας σε μικρούς και μεγάλους την χαρά, την ψυχαγωγία και την γνώση με διαλεκτό πρόγραμμα και επιμελημένη οργάνωση.

Είναι δε πολύ ενθαρρυντικό και αισιόδοξο φαινόμενο το ότι άρχισαν να αγκαλιάζουν και να προσφέρουν την βοήθειά τους επιστήμονες, επαγγελματίες, καλλιτέχνες και λογοτέχνες από κάθε ηλικία και τάξη στην πνευματική ανάταση του λαού μας και της νεολαίας μας, που έχει τόσο μεγάλη ανάγκη στη σημερινή καταναλωτική εποχή μας και στον παράξενο εικοστόν αιώνα μας με τις βαθιές τομές και ζωηρές αντιθέσεις του σε άγχος, υποκρυσία και αδιαφορία στον άνθρωπο και τα δικαιώματά του.

Για την πρόοδο αυτή του τόπου μας και της φωτεινής ακτινοβολίας της Στέγης μας δεν μπορεί να παραλείψουμε να συγχαρούμε και δημοσίως τις αρχές του τόπου με την ηθική και οικονομική συνδρομή τους, το ακούραστο και δημιουργικό Διοικητικό Συμβούλιο της Στέγης,

την διευθύντριά της και τα διάφορα μέλη που οργανώνουν τις πνευματικές, καλλιτεχνικές και μουσικές εκδηλώσεις μαζί με το λαό και τα νεύματα του τόπου μας.

Έξι (6) χρόνια σχεδόν πάνω που δημιουργήθηκε το πνευματικό κέντρο της Βεροίας, η Αντωνιάδεια Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, δίνοντας όμως λαμπρά την παρουσία του με τις διάφορες εκδηλώσεις. Άρχισαν να παίρνουν σάρκα και οστά πολλά όνειρα του πνευματικού κόσμου, χάρη στις ωραίες πρωτοβουλίες των διαφόρων τμημάτων της Στέγης.

Όλοι λοιπόν με πίστη και αγάπη, μικροί και μεγάλοι ας δώσουμε το χέρι και την καρδιά μας για την πλήρη επιτυχία των μεγάλων σκοπών της Αντωνιάδείου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δήμου Βεροίας.

Συνέχεια από την σελίδα 52

γης, στις 30 Μαΐου 1976, όπου με βαθιά συγκίνηση είπε στην ευχαριστήρια ομιλία του: «ΣΗΜΕΡΑ ΕΙΝΑΙ Η ΕΥΤΥΧΕΣΤΕΡΗ ΜΕΡΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ».

Κατά το διάστημα της ζωής του ταξίδεψε σχεδόν σε όλες τις περιοχές του κόσμου: Ασία, Ευρώπη, Αφρική και Αμερική. Με τη γυναίκα του Μαίρη Αργυράκη έζησαν ευτυχισμένοι και αγαπημένοι ως το τέλος της ζωής του. Πέθανε στην Κλινική του αδελ-

φού Σόλωνα στις 27 Σεπτεμβρίου 1976 και κηδεύτηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 1976 από το ναό του Αγίου Ιωάννου με σεμνή και απέρριπτη τελετή κατά την επιθυμία του. Τα χρήματα αντί για στεφάνι διατέθηκαν σε διάφορα Φιλανθρωπικά Ιδρύματα και στη Στέγη. Στην κηδεία του πολύς κόσμος τον συνόδευσε μέχρι την

τελευταία του κατοικία. Θα μείνει αιώνια η μνήμη του και η μεγάλη προσφορά του στην γενέτειρά του, που με τόσο πάθος την αγάπησε.

Η πολιτεία, τιμώντας τον αξέχαστο ευεργέτη, ονόμασε την Στέγη «ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ».

Αντώνιος Αντωνιάδης

Η καλλιέργεια της ελιάς στο νομό Ημαθίας

Ο νομός Ημαθίας παρουσιάζει, εκτός από το ελαιόκομικό ενδιαφέρον, το ενδιαφέρον αυτό δεν αφορά σύγχρονες φυτείες ελιάς που δεν υπάρχουν στον νομό, ούτε αφορά την δημιουργία ενός φυτωρίου ελιάς με μεγάλο δυναμικό παραγωγής που λειτουργεί εδώ και μερικά χρόνια, αλλά εστιάζεται σε μεμονωμένους ελαιώνας και ελαιόδενδρα που βρίσκονται κυρίως στον ορεινό όγκο των Περίων.

Στην διαδρομή από την Θεσσαλονίκη στη Βέροια είτε από την παλιά οδό είτε από την νέα Εγνατία οδό καθώς επίσης και από το Λιγνίσι μέχρι την Βέροια σχεδόν τίποτα δεν προδίδει την καλλιέργεια ελιάς. Στην πόλη της Βέροιας και τις γύρω περιοχές (Προφήτης Ηλίας) σώζονται ακόμη υπαρκτά ελαιόδενδρα. Τα δένδρα αυτά βρίσκονται είτε μεμονωμένα είτε κατά συστάδες και φαίνονται να αποτελούν λίγο πολύ ένα ορισμένο ποσοστό του υλικού με μικρή παραλλακτικότητα στα μορφολογικά του χαρακτηριστικά. Τα περισσότερα από αυτά αφανίζονται λόγω της ταχύτητας επέκτασης της πόλης της Βέροιας που σαν φυσική συνέπεια έχει την οικιστικοποίηση των τριγύρω περιοχών.

Λίγα χιλιόμετρα έξω από την Βέροια, εκατό έως διακόσια μέτρα από την γέφυρα του ποταμού Αλ-λάκιονα και στην δεξιά πλευρά του, υπάρχουν δύο δρόμοι. Ο ένας κατευθύνεται στις ορεινές κοινότητες Πολυδενδρίου, Σφηκιάς, Ριζομάτων και Δάσκου, ο άλλος που κατασκευάστηκε πρόσφατα από τις ταχυοδρομικές εταιρείες που κατασκευάζουν τα υδροηλεκτρικά έργα της Σφηκιάς και των Αποκιάτων



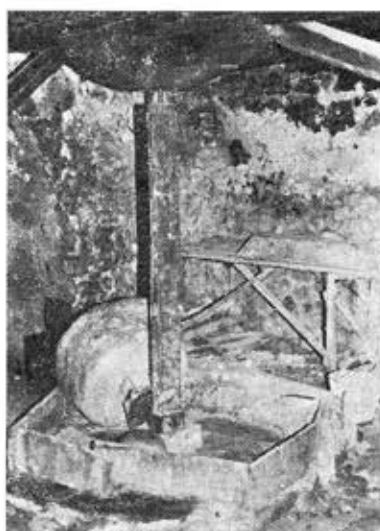
Φωτ. 4: Μερική άποψη του ελαιώνα της Ιερής Μονής Σωτήρος.

**Του Αθ. Ρούμπου
Δρος Γεωπόνου
Διευθ. Γεωργ. Θεσ)νίκης**

οδεύει κατά μήκος του ποταμού Αλ-λάκιονα και μέχρι την κοινότητα της Σφηκιάς. Και οι δύο δρόμοι οδηγούν στην Ιερή Μονή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου που βρίσκεται σε απόσταση 12 χιλιομέτρων από την Βέροια και υψόμετρο 220 μέτρα. Εκτός από την γραφικότητα του τοπίου, την θέση, αρχιτεκτονική του μοναστηριού και άλλα, πρώτη και ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η ύπαρξη δύο ελαιώνων που σχεδόν περιβάλλουν το μοναστήρι. Ο πρώτος καταλαμβάνει την πλαγιά που κατηφορίζει από τις υπώρειες του μοναστηριού και μέχρι την οδό που οδηγεί στο φράγμα της Σφηκιάς, ο δεύτερος καταλαμβάνει ένα πλάτωμα που βρίσκεται ακριβώς επάνω από το μοναστήρι. Τα δένδρα που δεν υπερβαίνουν τα 200, δεν παρουσιάζουν μορφολογικές διαφορές, χαρακτηριστικό τους είναι η δημιουργία παραφυάδων στην βάση του κορμού τους και σε προκαταρκτικά περάσματα που έ-

χουν φάνηκε πως φυλλοφόρα μοσχεύματα, νεανικά και μί, ριζοβολούν εύκολα στην υδρονέφωση.

Μεγαλύτερη εντύπωση προκαλεί η ύπαρξη ενός ελαιοτριβείου που βρίσκεται στο πίσω μέρος του μοναστηριού. Το ελαιοτριβείο αυτό περιλαμβάνει το τριβείο (φωτ. 1), το πιεστήριο (φωτ. 2, 3), τις λάδες μέσα στις οποίες διατηρούσαν τις ελιές (φωτ. 3) και ένα μέρος όπου σε μεγάλες χαλκοματιένιες χύτρες (σώζονται ακόμη) θερμαίνονταν νερό με το οποίο γινόταν η εγκύλιση και παραλάβη του λαδιού από τους συνθλιμμένους καρπούς της ελιάς. Αξίζει να αναφερθεί ότι η ύπαρξη του πιεστηρίου και μόνο για μια εποχή 50 - 100 χρόνια πριν ίσως και παλιότερα υποδηλώνει την σχετικά μεγάλη ποσότητα ελαιολάδου που συγκομιζόταν και η οποία υπολογίζεται κατ'ελάχιστον στους 4 - 5 τόννους κάθε δεύτερο χρόνο. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι το ελαιοτριβείο αυτό διατηρείται σε ικανοποιητική κατάσταση και ότι μπορεί να επιδιορθωθεί και να επαναλειτουργήσει.



Το τριβείο στο οποίο συμπιέζονταν οι ελιές. Διακρίνεται η μυλόπετρα που έχει χαρακτηριστικό σχήμα κώλου, η δοκός γύρω από την οποία περιστρέφονταν και το ξύλινο πλαίσιο που χρησιμοποιείτο για την συγκράτηση του ελαιοκάρπου και της παραγόμενης ζύμης.

Φεύγοντας από το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου και ταξιδεύοντας προς Σφηκιά από τον δρόμο που οδηγεί στο φράγμα δεν αργεί να διακρίνει κανείς στην δεξιά μεριά του δρόμου μία πλαγιά που ασημίζει από το χρώμα των φύλλων εκατό και πλέον ελαιόδένδρων που αποτελούν έναν συγκροτημένο ελαιώνα (φωτ. 4). Ο ελαιώνας αυτός βρίσκεται στο κάτω μέρος της Ιερής Μονής του Σωτήρος και σε απόσταση 40 περίπου μέτρων από αυτή. Περιλαμβάνει δύο τύπους ελαιόδένδρων που διαφέρουν σε μορφολογικά χαρακτηριστικά και κυρίως στο σχήμα και μέγεθος του καρπού. Η παραγωγή του σε ελαιόκαρπο υπολογίζεται ότι ήταν κατ'ελάχιστο όρο 2,5 - 3 τόννοι κάθε δεύτερο χρόνο και δεν είναι απίθανο ο ελαιώνας αυτός που βρί-

σκεται σε μικρή απόσταση από το μοναστήρι του Αγ. Ιωάννου του Προδρόμου να συνέβαλε στην αναγκασιότητα για εγκατάσταση και λειτουργία του σύγχρονου για την εποχή εκείνη ελαιοτριβείου.

Μετά το μοναστήρι του Σωτήρος και στα ειδικότερα του ορεινού όγκου των Πιερίων διάσπαρτα απομείναντα ελαιόδένδρα συναντά κανείς στην τοποθεσία «Αμπέλια», όπου παλιότερα ήταν κτισμένο το χωριό Πολυδένδρι. Ένα ακόμη ελαιόδένδρο από περισσότερα που υπήρχαν σώζεται στην κοινοτική περιφέρεια της Σφηκιάς και κοντά στην κοίτη του ποταμού Αλιάκμονα, ενώ κατά την διάρκεια της διαδρομής από το μοναστήρι του Προδρόμου στο μοναστήρι του Σωτήρος διακρίνεται στην απέναντι ιερά του Αλιάκμονα σε μία πλαγιά του Βερμίου όρους η Ιερή Μονή Καλλίπετρας στο πάνω μέρος της οποίας υπάρχουν 20 ελαιόδένδρα που δεν αποκλείεται να είναι κατόλιστα ενός μεγαλύτερου ελαιώνας.

Το μέρος στο οποίο κάθε άλλο παρά ελαιοκαλλιέργεια θα περίμενε να συναντήσει κανείς είναι το μοναστήρι των Αγίων Πάντων που βρίσκεται στο πίσω μέρος μιάς χαρακτηριστικής, οξυλόκητης κορυφής του ορεινού όγκου της Βεργίνας. Με αυτοκίνητο μπορεί να πάει κανείς από τον δασικό δρόμο που συνδέει την κοινότητα Συκιάς με τον οικισμό Ελαφίνα της κοινότητας Πολυδενδρίου. Στο πάνω μέρος του μοναστηριού σώζεται μία συντάδα 15 ελαιόδένδρων. Τέλος στο μοναστήρι του Αγίου Αθανασίου 2 χιλιόμετρα έξω από την κοινότητα Κυψέλης υπάρχει ένας ελαιώνας με εκατό περίπου ελαιόδένδρα που δεν δείχνουν καμμία μορφολογική παραλλακτικότητα μεταξύ τους.



Το πιεστήριο στο οποίο πιέζονταν η ζύμη του ελαιοκάρπου αφού προηγουμένως τοποθετούνταν σε λινούς σάκκους.

Στην περιοχή Ναούσης υπάρχει πολύ μικρότερος αριθμός ελαιόδένδρων σε σύγκριση με την περιοχή της Βεροίας. Από την διασταύρωση Κοπανού προς Νάουσα και στο αριστερό μέρος του δρόμου διακρίνονται διάσπαρτα ελαιόδένδρα ενώ κοντά στην είσοδο της πόλης συναντά κανείς έναν αμιγή ελαιώνα με 200 περίπου ελαιόδένδρα ποικιλίας Αμφίσσης που φυτεύθηκαν πριν 50 περίπου χρόνια.

Παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός ελαιόδένδρων βρίσκεται γύρω από μοναστήρια και προφανώς αυτά τα δένδρα καλλιεργούνταν για να καλύπτουν τις ανάγκες των μοναχών κυρίως σε λάδι. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι τα δένδρα που υπάρχουν γύρω από κάθε ένα μοναστήρι δεν ταυτίζονται μορφολογικά με τα δένδρα των άλλων μοναστηριών αλλά αποτελούν ξεχωριστούς πληθυσμούς ή διαφορετικές ποικιλίες. Οι ποικιλίες αυτές παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστι-

Η καλλιέργεια της ελιάς στο νομό Ημαθίας

κά με τις τέσσερες βασικές ποικιλίες ελιάς (Αμφίσσης, Χονδρόλη, Χαλκιδική, Μεγαρείτικη, Καλαμών), αλλά δεν ταυτίζονται με καμία από αυτές.

Τα ερωτήματα που δημιουργούνται και που αξίζει ιδιαίτερα να απαντηθούν είναι: 1) Οι ελαιώνες του νομού Ημαθίας που κυρίως ντοπίζονται γύρω από μοναστήρια είναι κατάλοιπα ενός εκτεταμένου ελαιώνος που κάλυπτε τις λοφώδεις και ορεινές περιοχές του νομού σε μια παλιότερη εποχή που η θάλασσα βρισκόνταν κοντά στην πόλη της Βέροιας ή καλόγηροι που κατέγονταν από ελαιοκομικές περιοχές, γνώριζαν την ελαιοκομία και ελαιοργία και μονάχευσαν σ' αυτά τα μοναστήρια μετέφεραν και εγκατέστησαν τα δένδρα αυτά για την κάλυψη των αναγκών των μοναστηριών. Διάφορες παρατηρήσεις συνηγορούν υπέρ της μιάς ή της άλλης άποψης. Στην περίπτωση που αληθεύει η δεύτερη άποψη οι μοναχοί μετέφεραν τα ελαιόδένδρα από τους τόπους καταγωγής τους ή επέλεξαν δένδρα από περιοχές του νομού Ημαθίας και άλλων κοντινών παραλιακών περιοχών; 2) Τα μοναστήρια του ορεινού όγκου των Πιερίων είναι κτισμένα σε περιοχές με κατάλληλο μικροκλίμα για την ευνοϊκή ανάπτυξη της ελιάς ή οι πληθυσμοί ελαιοδένδρων που υπάρχουν στα μοναστήρια είναι προϊόντα φυσικής επιλογής και προσαρμογής; Σχετικά με το ερώτημα αυτό αναφέρεται ότι δένδρα των ποικιλιών Αμφίσσης, Μεγαρείτικης και άλλων που φυτεύθηκαν στην κοινότητα Ράχης, λίγα χιλιόμετρα έξω από την Βέροια και σε χαμηλότερο σε σύγκριση με εκείνο της μονής Προδρόμου, Σωτήρος και Αγίων Πάντων, ενώ ανθίζουν δεν καρποφορούν ίσως λόγω χαμη-



Άποψη του πιεστηρίου και κάδων που χρησιμοποιούν για την αποθήκευση των ελαίων.

λών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά την περίοδο της ανθοφορίας και οι οποίες δεν επιτρέπουν την δλάστηση των γυρεοκάκων και γονιμοποίηση των ανθέων. Το ερώτημα αυτό θα μπορούσε να διατυπωθεί διαφορετικά ως εξής. Οι ελαιώνες δημιουργήθηκαν μετά την εγκατάσταση των μοναστηριών ή τα μοναστήρια ιδρύθηκαν κοντά σε εναπομείναντες ελαιώνες; 3) Να εκτιμηθεί ποιά είναι η ηλικία των ελαιοδένδρων και να διαπιστωθεί εάν είναι αυτόρριζα ή εμβολιασμένα. Μία πιθανή εκδοχή μπορεί να είναι ότι οι μοναχοί μετέφεραν εμβόλια από ελαιοκομικές περιοχές και εμβολίασαν άγρια ελαιόδένδρα ή άλλα φυτικά είδη της οικογενείας OLEACEAE που υπάρχουν στο τρίγωνο των Πιερίων που ορίζεται από τον δρόμο Βέροιας — Βεργίνας και τον ποταμό Αλιάκμονα μέχρι την κοινότητα Σφηκιάς. 4) Ποιά είναι η δοτανική συγγένεια των ελαιοδένδρων του νομού Ημαθίας με τις βασικότερες ποικιλίες ελιάς της νησιώτικης και ηπειρω-

τικής Ελλάδας; 5) Ποιοί είναι οι εχθροί και ασθένειες των ελαιοδένδρων του νομού Ημαθίας; Πιθανόν η αντοχή τους στους παγετούς να οφείλεται στην έλλειψη προσβολών από βακτηρία για τα οποία τελευταία είναι βέβαιο ότι αποτελούν πυρήνες παγετοπληξίας των ελαιοδένδρων. 6) Ποιά είναι η σημασία των ελαιοδένδρων του νομού Ημαθίας για την γενετική και διατήρηση της ελιάς;

Σε έρευνα η οποία ήδη έχει αρχίσει και η οποία υπολογίζεται να διαρκέσει 4 - 5 χρόνια επιχειρείται η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμώς τον κύριο Κυριάκο Ιωάννη, δένδροκαλλιεργητή από το Πολυδένδρι Ημαθίας και τον κύριο Μητρόπουλο Γεώργιο, υπάλληλο της Δ/νσεως Τεχνικών Υπηρεσιών Βέροιας από την Βεργίνα Ημαθίας για τις πληροφορίες και οποιαδήποτε άλλη βοήθεια που ευγενικά μου προσέφεραν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΕ ΥΣΤΑΤΗ ΚΡΙΣΗ

Η εκτροφή του μεταξοσκώληκα διεκδικεί τη μοναδικότητα ανήμεσα στους υπόλοιπους κλάδους της ζωικής παραγωγής σε ό,τι αφορά τον ελάχιστο απαιτούμενο χρόνο απασχόλησης για την παραγωγή του προϊόντος. Μετά από διάστημα 26 - 30 ημερών τερπιποίησης της κάμπιας, πλέκει αυτή το βοθμύκιό της «κουκούλι». Η αιχμή εργασίας εξάλλου περιορίζεται στις τελευταίες 15 περίπου ημέρες της εκτροφής.

Χωρίς να αποτελεί σκοπό του άρθρου αυτού η αναφορά στον τρόπο της (παραδοσιακής) μωφής της εκτροφής του μεταξοσκώληκα, μπορούν να επισημανθούν γενικά τα ακόλουθα. Δεν υπάρχουν ξεχωριστές απαιτήσεις σε χώρους και σε εγκαταστάσεις μέσα σ' αυτούς. Η απαραίτητη θερμοκρασία των 22 - 24 °C πετυχαίνεται με ελάχιστες δαπάνες, αφού η έναρξη της εκτροφής ρυθμίζεται, ώστε να συμπίπτει με περιόδους του έτους, του η μέση θερμοκρασία περιβάλλοντος είναι 15,5 °C και πάνω. Οι βελτιωμένες φυλές μεταξοσκώληκα που εκτρέφονται σήμερα, πέρα από την υψηλή παραγωγικότητά τους σπάνια παρουσιάζουν προβλήματα εξαιτίας ασθενειών.

Παρόλα αυτά η σηροτροφία στην Ελλάδα φθίνει σταθερά. Πολλές περιοχές, γνωστές άλλοτε για τα μεταξωτά τους, όπως η Καλαμάτα, η Νάουσα κ. ά. έπαψαν από καιρό να παράγουν μετάξι. Στις λίγες εξάλλου σηροτροφικές περιοχές που υφίστανται ακόμη (Σουφλί, Ροδόπη) ο αριθμός των σηροτρόφων λιγοστεύει χρόνο με το χρόνο. Από 1.310 τόν. κουκουλιών το 1952 έφτασε η παραγωγή μας το 1968 στους 700 τόν., ενώ σήμερα είναι ζήτημα αν ξεπερνά τους

300 - 400 τόνους.

Αν κανείς επιχειρήσει να αναζητήσει τα αίτια της συρρίκνωσης της σηροτροφίας στην Ελλάδα ίσως θεωρήσει ως κύριο πρόξενό της τον ανταγωνισμό στο μετάξι από τις συνθετικές υφαντικές ίνες. Πράγματι το ποσοστό νημάτων της κατηγορίας αυτής στο σύνολο των υφαντικών υ-

**Του
Μιχ. Υφαντίδη
Επικ. Καθηγητή
Γεωπονίας Α.Π.Θ.**

λών (συνθετικά, μάλλινα, βαμβακερά, μεταξωτά νήματα) αυξήθηκε εντυπωσιακά από 9,8ο που ήταν το 1945 σε 35,9ο το 1968. Η αλματώδης αυτή αύξηση ωστόσο έγινε σε βάρος κυρίως, αν όχι αποκλειστικά των βαμβακερών. Η ποσοστιαία συμμετοχή των τελευταίων σημείωσε στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα μια εξίσου εντυπωσιακή πτώση της τάξης του 17,6ο σε παγκόσμια πάντοτε κλίμακα. Αντίθετα, το έστω πολύ χαμηλό, ποσοστό των μεταξωτών νημάτων (0,09ο) αυξήθηκε στην ίδια περίοδο (1945 - 1968) και έφτασε σε 0,17ο, δηλαδή περίπου διπλασιάστηκε. Σήμερα τα ποσοστά των μεταξονημάτων πρέπει να βρίσκονται ακόμη πιο υψηλά, γιατί διαιστώνεται σταθερή και αυξανόμενη ζήτηση των αναμφισβήτητα αουναγώνιστης ποιότητας μεταξωτών υφασμάτων στις οικονομικά εύρωστες χώρες της γης.

Ο ανταγωνισμός από άλλες μεταξοπαραγωγικές χώρες δεν θα πρέπει επίσης να θεωρείται ιτία της φθίνουσας σηροτροφίας στον τόπο μας. Η Ιαπωνία και μόνο ως χώρα εισαγωγής μπορεί άνετα να απορροφήσει ακόμη

και δεκαπλάσια παραγωγή κουκουλιών από την Ελλάδα. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι η συμμετοχή μας στην ετήσια παραγωγή μεταξίου στον κόσμο φτάνει μόλις το 1οο και ότι η Ιαπωνία που παράγει περίπου το ίδιο μετάξι όσο όλες μαζί οι υπόλοιπες χώρες αποτελεί ταυτόχρονα και τη μεγαλύτερη χώρα εισαγωγής μεταξίου. Ενδεικτικά μόνο αναφέρεται ότι η χώρα αυτή έχει αυξήσει με σταθερό ρυθμό τις εισαγωγές της σε μετάξι από 130 τόν. το 1962 σε 42.967 το 1969. Πέρα από την Ιαπωνία είναι και η Ε.Ο.Κ. που ζητά πρόθυμα να εισάγει επεξεργασμένο μετάξι (μεταξόνημα).

Ο πρόξενος της οπισθοδρόμησης του τόσο παραγωγικού κλάδου της σηροτροφίας στην Ελλάδα θα πρέπει μάλλον να θεωρηθεί ότι είναι η έλλειψη εργατικών χεριών από την ελληνική επαρχία σε άμεσο συνδυασμό και με το γεγονός ότι η εκτροφή του μεταξοσκώληκα στη χώρα μας δεν έχει εκμηχανιστεί.

Το Υπουργείο Γεωργίας με επιμονή και συνέπεια προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να αποτρέψει την εξάλειψη της σηροτροφίας στη χώρα μας και εφαρμόζει πρόγραμμα πράγματος γενναίων επιδοτήσεων, που αυξάνονται από χρονιά σε χρονιά. Οι περσινές επιδοτήσεις έφτασαν π.χ. το ύψος των 17.400 δραχμών ανά «κουτί κουκουλόσπορου», ενώ παράλληλα επιδοτήθηκε ξεχωριστά και με 60 δραχμές το κιλό χλωρών κουκουλιών για τους συνεταιρισμένους σηροτρόφους. Ας σημειωθεί ότι από ένα κουτί κουκουλόσπορου παράγονται 30 - 35 κιλά χλωρά κουκούλια, ότι

Συνέχεια στην σελίδα 84

ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οι τελευταίες έρευνες επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι οι καρποί (μήλα και αχλάδια) συντηρούνται καλύτερα στα ψυγεία, εφόσον η περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά στοιχεία βρίσκεται σε υψηλό ποσοστό. Έχει διαπιστωθεί ότι οι καρποί που είναι πολύ φτωχοί σε κάλιο, φωσφόρο, ασβέστιο και μαγνήσιο υποβαθμίζονται γρήγορα, και χάνουν γρήγορα τις καλές οργανοληπτικές τους ιδιότητες, που είναι άλλωστε και το κριτήριο ποιότητας των καρπών.

Επομένως, η παράμετρος θρεπτική κατάσταση των καρπών πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη. Και ανάλογα με την περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά στοιχεία να προσδιορίζεται και το ανώτατο όριο παραμονής στους ψυκτικούς θαλάμους για συντήρηση. Γενικώς οι καρποί που είναι φτωχοί σε θρεπτικά στοιχεία πρέπει να πωλούνται: θα έλεγε κανείς μια «ώρα γρηγορότερα» έστω κι αν συγκριμένα καν από ορεινές περιοχές.

Περιεκτικότητα της σάρκας των καρπών σε θρεπτικά στοιχεία επί τοις ο τοις της ξηρής ουσίας (1)

	Μήλα	αχλάδια
Φώσφορος	0,0965	0,13
Κάλιο	1,04	1,9
Ασβέστιο	0,078	0,14
Μαγνήσιο	0,055	0,075

Από τον πίνακα φαίνεται ότι τα αχλάδια έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις σε θρεπτικά στοιχεία από τα μήλα.

Γενικώς θα έλεγε κανείς, ότι έ-

(1) Σημ. Ξηρή ουσία λέμε, ότι απομένει από κάποιο ιστό (φύλλα, καρπός, βλαστός, ρίζα κλπ.) ύστερα από την απομάκρυνση όλου του νερού που περιέχεται στον ιστό σε θερμοκρασία 100 βαθμών Κελσίου.

1. Σκέψη: Συντήρηση καρπών (μήλα και αχλάδια) και περιεκτικότητα σε θρεπτικά στοιχεία

νας δεντροκαλλιεργητής επιβάλλεται εκ των προτέρων, να γνωρίζει την περιεκτικότητα της σάρκας των καρπών σε θρεπτικά στοιχεία και προπαντός σε φωσφόρο, κάλιο, ασβέστιο και Μαγνήσιο για του εξής:

2. Καταπολέμηση της γύλλας

Η καταπολέμηση της γύλλας της αχλαδιάς απασχόλησε πρόσφατα και το διεθνές συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην AVIGNON της Γαλλίας (28 - 31 Μαΐου 1984) «Παραγωγή και Συντήρηση των Αχλαδιών». Ο Α. SANSDRAP υπογράμμισε τα εξής σχετικά με την αύξηση του πληθυσμού της γύλλας και την μέθοδο της καταπολέμησης. Παλαιότερα η γύλλα της αχλαδιάς πριν από το 1975 ήταν ένας εχθρός δεύτερης κατηγορίας. Από το έτος αυτό και ύστερα έθεσε προβλήματα καταπολέμησης. Τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε σε αρκετές περιοχές πολλών χωρών. Η αύξηση αυτή οφείλεται:

- α) στους διαδοχικούς ήπιους χειμείς
- β) στα ξηρικά καλοκαίρια
- γ) στην ανθεκτικότητα που παρουσιάζουν έναντι των χρησιμοποιούμενων εντομοκτόνων.

Κατά το 1983 οι ζημιές υπήρξαν αρκετά σοβαρές και προπαντός στους οπωρώνες που δεχόνταν τις καλύτερες परिποιήσεις. Την χρονιά αυτή τα πυρεθροειδή δεν έδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Για τα αίτια της αποτυχίας διατυπώθηκαν οι εξής υποθέσεις:

- α) Τεχνική καταπολέμησης ανεπαρκής. Χρησιμοποιούμενη δό-

σολογία δύο λόγους α) για να προσδιορίσει πάνω κάτω τον χρόνο συντήρησης των καρπών και β) για να βελτιώσει την λίπανση του οπωρώνα σε ποσότητα και είδος λιπασμάτων.

στη ανεπαρκή. Χρησιμοποιούμενο νερό λίγο γι λούσιμο των δέντρων. Άνεμοι. Αέρας πολύ ξηρός.

δ) Θερμοκρασία πολύ υψηλή και μεγάλη ηλιοφάνεια. (Ως γνωστό υπό τέτοιες συνθήκες η δράση των πυρεθροειδών μειώνεται).

γ) Κλίμα που ευνοεί την αύξηση του πληθυσμού της γύλλας.

δ) Αντίσταση της γύλλας στα πυρεθροειδή.

Ο SANSDRAP συμβουλεύει για το 1984 τα παρακάτω:

- 1) Βελτίωση της τεχνικής του ψεκασμού
- 2) Ψεκασμός, εάν είναι δυνατόν, αμέσως μετά από βροχή που ξεπλένει «τα μέλια»

3) Εναλλακτική χρησιμοποίηση διαφόρων εντομοκτόνων που καταπαλειούν ταυτόχρονα την γύλλα και τα άλλα έντομα.

α) Κατά την χειμερινή περίοδο χρησιμοποιούμε χειμερινούς πολτούς

δ) Στους πρώτους 2 - 3 ψεκασμούς αρχές της βλαστικής περιόδου (προαθητικά — Ι

σύνος) χρησιμοποιούμε πυρεθρίνοειδή

γ) Κατά το καλοκαίρι: εστέρες φωσφορικών ή ουλτρασίντ.

Στα παραπάνω θα προσθέταμε και τα εξής. Εφόσον οι προνύμφες της φύλλας προσκοιτώνται από τα «μέλια» η καταπολέμηση είναι προληπτική. Τα εντομοκτόνα δεν έρχονται σε επαφή με τις προνύμφες. Αν ληφθεί υπόψη ότι η φύλλα προσβάλλει τις κορυφές των δλαστών της αχλαδιάς και ότι γενικά η κάλυψή τους με φάρμακα γίνεται κα-

τά κάποιο τρόπο «στα μαλακά» θα είναι το συμπέρασμα ότι στην πράξη δεν γίνεται καταπολέμηση. Για πράγματα είναι πιο δύσκολα όταν τα δέντρα είναι μεγάλα, λόγω χάρη τα τσακωνικά, όπου το ψεκάστικό υγρό δεν πέφτει υπό πίεση, ούτε είναι αρκετό για να ξεπλύνει «τα μέλια» και να παρασύρει τις περισσότερες προνύμφες και τα αυγά στο έδαφος.

Κρίνεται σκόπιμο για τις σοβαρές προσβολές, ο παραγωγός να ακολουθήσει την εξής στρατηγική.

Να ψεκάσει πρώτα τα δέντρα με άφθονο νερό για τους παραπάνω λόγους και έπειτα να χρησιμοποιήσει κάποιο φάρμακο.

Τελευταία στο οπλοστάσιο των χρησιμοποιούμενων φαρμάκων προστέθηκε και το MITEX (μιτέξ).

Επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε τον ευεργετικό ρόλο που διαδραματίζουν τα οφέλια έντομα, πολέμιμοι: δοσθεί στην βιολογική καταπολέμηση της φύλλας.

(Δες Νόμισμα τεύχος 17 σελ. 170 και τεύχος 19 σελ. 82).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΟΝΙΚΗΣ ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑΣ — ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ

Οδηγίες για την καταπολέμηση της βαρροά

με μαλάθειο

1. Παρασκευή του φαρμάκου

Σε ένα κιλό (1 KG) άχνη ζάχαρη προσθέτουμε ένα γραμμάριο (1 G) ψειρόσκονη. Η ψειρόσκονη είναι αυτή, που υπάρχει στο εμπόριο συσκευασμένη συνήθως σε χαρτί κουτιά των 200 γραμμαρίων και (το σημαντικό) περιέχει μαλάθειο σε αναλογία 5%.

Το μίγμα της άχνης και της ψειρόσκονης ανακατεύεται καλά για 20' της ώρας μέσα σε μια σακκούλα νάυλον, αναλόγων διαστάσεων.

2. Εφαρμογή του παρασκευάσματος στην κυψέλη.

Με το αμοιγενές αυτό μίγμα γειμίζουμε ως τη μέση ένα σκονιστήρι, με λεπτές τρύπες, έτσι που, όταν σκονίζουμε το φάρμακο (μίγμα), να σχηματίζεται ένα σύννεφο.

Με ένα τέτοιο σκονιστήρι σκονίζουμε τις μέλισσες σε κάθε τελάρο τόσο, που τις κάνουμε κάτασπρες χωρίς το φόβο να τις σκοτώσουμε.

Αν το μέλιτσι έχει γόνο πρέπει

να επαναλάβουμε το σκόνισμα κάθε 6—7 ημέρες για 3—4 φορές συνεχώς. Καλύτερα αποτελέσματα πετυχαίνονται, αν σκονίσουμε το μέλιτσι, όταν αυτό δεν έχει γόνο. Αυτό μπορεί να γίνει με ηλιόλουστες και κάπως ζεστές ημέρες προς

το τέλος του φθινοπώρου ή αν ο μελισσοκόμος καταφέρει με κάποιο δικό του τρόπο να «εμπολάσει» ο γόνο, στην περίοδο που γεννιάει η βασίλισσα.

3. Προφυλάξεις

Δεν θα πρέπει να γίνεται η καταπολέμηση ποτέ σε ένα διάστημα τουλάχιστον 2 μηνών πριν τον τρύγο του μελιού.

Ελληνική σηροτροφία

Συνέχεια από τη σελίδα 82

μια πενταμελής αγροτική οικογένεια μπορεί άνετα να εκθρέψει δέκα κουτιά και τέλος ότι η τιμή ανά κιλό κλωρών κουκουλιών είναι 240 δρχ.

Ο Έλληνας γεωργός έχει ακόμα μια δυνατότητα να αυξήσει σοβαρά και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα του έτους το εισό-

δημά του με απλά μέσα και με στοιχειώδεις γνώσεις που θα του δώσουν οι γεωπόνοι, αν επιδοθεί και πάλι στην σηροτροφία. Έτσι θα συμβάλλει και στη διατήρηση και αναζωογόνηση του κλάδου της σηροτροφίας, που θεωρείται για την Ελλάδα ένας παραδοσιακός πλέον τομέας της γεωργικής παραγωγής.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ «ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ» ΣΤΟ ΜΠΑΣΚΕΤ

Η αγωνιστική περίοδος 1983 - 84 ήταν για τον Ε.Γ.Σ. «ΖΑΦΕΙΡΑΚΗΣ» Νκούτης η χρονιά του Μπάσκετ που πέτυχε να τερματίσει πρώτος στα πρωταθλήματα της Ένωσης Κεντροδυτικής Μακεδονίας και στους άνδρες και στις γυναίκες.

Η επιτυχία αυτή είχε και τα αποτελέσματά της που ήταν: α) η άνοδος στην Α' Εθνική Κατηγορία για τις γυναίκες και στη Β' Εθνική για τους άνδρες.

ΜΠΑΣΚΕΤ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η σωστή δουλειά που έγινε από το Δ.Σ. και προπονητές τα 4 τελευταία χρόνια στο τμήμα αυτό και οι προσπάθειες των αθλητριών είχαν το παραπάνω αποτέλεσμα την άνοδο στην Α' Εθνική Κατηγορία. Στο πρωτάθλημα που έγινε στην Ένωση Κεντροδυτικής Μακεδονίας ο «ΖΑΦΕΙΡΑΚΗΣ» δε συνάντησε μεγάλες δυσκολίες και μάλλον τερμάτισε εύκολα πρώτος και πρωταθλητής.

Η δυσκολία ήταν στους αγώνες μπράζ με τις πρωταθλήτριες Ανατολικής Μακεδονίας — Θράκης και Θεσσαλίας.

Στη φετινή μεγάλη προσπάθεια συνέβαλαν ο έφορος κ. Τζιάνης Ιωάννης, ο προπονητής Κοντοζής Δημήτρης και με τη συνέπεια και αγωνιστικότητα τους οι αθλήτριες.

Έτσι οι φίλαθλοι της πόλης μας την επόμενη αθλητική περίοδο θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τις καλύτερες γυναικείες ομάδες της χώρας όπως ΣΠΟΡΤΙΓΚ, ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ, Μ. Ε.Ν.Τ., ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ, Α.Ο. ΣΕΡΡΩΝ, ΜΕΓΑΣ ΑΝΕΞΑΝΔΡΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ και



ΟΜΑΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ ΑΝΔΡΩΝ

Από αριστερά προς τα δεξιά :

Όρθιοι:
ΚΑΤΣΙΑΝΗΣ ΜΑΡΚΟΣ
(ΕΦΟΡΟΣ)
ΤΣΑΛΜΠΟΥΡΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΤΣΑΛΜΠΟΥΡΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

άλλες.

ΜΠΑΣΚΕΤ ΑΝΔΡΩΝ

Μετά από ένα πραγματικό Μαραθώνιο στο οποίο συμμετείχαν 10 ομάδες από όλη την Κ.Δ. Μακεδονία η ομάδα ΜΠΑΣΚΕΤ ανδρών τερμάτισε πρώτη μαζί με τον Γ.Α. Σ. ΑΛΚΕΤΑΣ Αλεξανδρείας.

Ήταν πραγματικά ένα δύσκολο πρωτάθλημα που κρίθηκε την τελευταία αγωνιστική με τη μεγάλη νίκη μέσα στην ΚΑΤΕΡΙΝΗ επί του «ΑΡΧΕΛΑΟΥ» με σκορ 86-75.

ΤΣΙΟΓΚΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
ΚΑΡΑΝΑΤΣΙΟΣ ΜΗΝΑΣ
ΤΣΙΤΣΚΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
(ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΣ)

Καθήμενοι:
ΜΙΜΙΑΔΗΣ ΣΑΒΒΑΣ
ΧΑΤΖΗΣΤΥΛΛΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΧΑΤΖΗ-ΓΙΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΤΟΥΠΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΤΟΥΦΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

Έτσι οι προσπάθειες πολλών χρόνων καρποφόρησαν και από τη νέα περίοδο η ομάδα θα αγωνίζεται στη Β' ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ με πολλά γνωστά συγκροτήματα της Θεσ/νίκης, Κ.Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ και ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.

Στη μεγάλη αυτή προσπάθεια συνέβαλαν το Δ.Σ., ο έφορος Κατσιάνης Μάρκος, ο Ναυσαίος προπονητής κ. Γ. Τσίτσκαρης και οι αθλητές Καρανάτσιος Μ. (πρώτος σκόρερ στο πρωτάθλημα).

Η θεατρική ομάδα Λυκείων Ναούσης

Η Θεατρική Ομάδα Λυκείων Ναούσας δημιουργήθηκε τη Σχολική χρονιά 1982—83 και πρωτοπαρουσιάστηκε στο κοινό της Ναούσας με το έργο του Λόρκα «Οι Φασουλίδες του Κασιόπορα». Το έργο, εκτός από την πόλη μας, παίχτηκε με επιτυχία σε διάφορες πόλεις και χωριά του Νομού μας, στα πλαίσια του φεστιβάλ «Ημαθιώτικα 83», καθώς και στη Θεσ/νίκη, στα πλαίσια της «Θεατρικής Εβδομάδας» που οργάνωσαν η Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. Θεσ/νίκης και το περιοδικό «Φιλόλογος».

Η Θεατρική Ομάδα συνέχισε τη δραστηριότητά της και αυτή τη χρονιά με το έργο του Στανισλάβ Στρατιέβ «Το σακάκι που βελάζει», μια αμείλικτη σάτιρα της μοντέρνας γραφειοκρατίας. — Βασικός στόχος της Θεατρικής Ομάδας είναι η δυνατότητα έκφρασης των μαθητών μέσα από το θεατρικό λόγο και η επικοινωνία τους με ένα είδος τέχνης που θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο. Λειτουργεί λοιπόν απομυθοποιητικά αλλά και συμφιλωτικά.



— Η Ομάδα, πιστεύοντας στην αυτοέκφραση και στις απεριόριστες δυνατότητές της, θεωρεί ότι το θέατρο δεν είναι προνόμιο των επαγγελματιών του είδους αλλά, κατά κύριο λόγο, ανήκει σ' όσους θέλουν να το υπηρετήσουν με βασικό κίνητρο την αγάπη τους γι' αυτό.

X. Μ.

Φωτογραφία της Θεατρικής Ομάδας υκείων Ναούσας μετά την

παράσταση του έργου του Στρατιέβ «Το σακάκι που βελάζει» στο Δημοτικό Θέατρο στις 5.5.84 (Από αριστερά προς τα δεξιά)

Όρθιοι: Π. Χρηστίδης, Β. Νικόλτσος, Π. Δάιου, Θ. Σαμαράς, Μ. Άτσι, Μ. Πανίδης, Χ. Μουχάγιερ, Ν. Καραντώνη, Δ. Χασιούρα, Κ. Αγγελίδου.

Καθιστοί: Φ. Νταβόρας, Α. Θωμαΐδης, Σ. Καραγιάννης, Α. Γαλανός, Ε. Παπαγεωργίου Π. Παπαϊωάννου.

Ο ΕΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Συνέχεια από την σελίδα 67

μάλιστα τις χειροδρομικές σχολές των δουνών μας και τα «ΠΑΠΑΡΟΔΙΑ» που γίνονται πλέον κάθε χρόνο εις μνήμη του ορειβάτη ταγματάρχη Ιωάννη Παπαρόδου ο οποίος σκοτώθηκε στην Αλβανία και είχε συνδεθεί πολύ με το δουνό.

Οι δραστηριότητες αυτές στο Σέλι συνεχίστηκαν μέχρι το 1968. Από το έτος αυτό αρχίζει μια νέα πορεία του Συλλόγου μας στρέφοντας το ενδιαφέρον προς τα «Τρία Πηγάδια» τοποθεσία που παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης χειροδρομίας.



Αθλητές του Ε.Ο.Σ. το 1963

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό έπιστημονικό με χρωματιστές εικόνες
Τι είναι τα κοκκοειδή (ψώρες) και πώς καταπολεμούνται
Δέν πρέπει να λείψει από κανένα αγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε να το προμηθευθείτε από τα γραφεία
του Άγροτικού Συλλόγου Ναούσης
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του
«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΕΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

- Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
 - Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
 - Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη
- ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

Του Τάκη Μπάϊτση

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ